Mendelova univerzita v Brně
Provozně ekonomická fakulta

Plýtvání potravinami v maloobchodních řetězcích

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Lea Kubíčková, Ph.D. **Barbora Kučerová**

Brno 2020

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí doc. Ing. Lee Kubíčkové, Ph.D. za vedení práce, pomoc, poskytnuté rady a vstřícnost, dále zástupcům maloobchodů za ochotu a sdílení informací na dané téma.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci **Plýtvání potravinami v maloobchodě** vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování závěrečných prací.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. května 2020 .....

Abstract

Kučerová B., *Food Waste on the level of retail*. Bachelor thesis.
Brno, Mendel university, 2020
Bachelor thesis deals with issues of food waste, specifically focused of level of retail. The main goal of this thesis is to describe the process of food wasting in retail and analyse areas, where can uneconomical food management be expected, especially then identify problem areas and proposal measures to eliminate inefficient food management in retail and reduce costs. Due to the insufficient representation of studies, research related to this issue in the Czech Republic, secondary data will be processed on the basis of foreign studies. Primary data will be obtained from retail representatives, based on the output, which will enable identify problem areas in retail.

Keywords

Food waste, retail, food supply chain, food loss, supply chain

Abstrakt

Kučerová B., *Plýtvání potravinami v maloobchodních řetězcích*. Bakalářská práce.
Brno, Mendelova univerzita, 2020
Bakalářská práce se zaobírá tématem plýtvání potravinami, konkrétně je zaměřena na úroveň maloobchodu. Cílem závěrečné práce je popis procesu plýtvání potravin v maloobchodních řetězcích a analýza oblastí, kde lze předpokládat nehospodárné nakládání s potravinami, především pak identifikace problémových oblastí a návrh opatření, jak eliminovat neefektivní hospodaření s potravinami v maloobchodě a tím snižovat náklady maloobchodu. Pro vymezení problémových oblastí bude potřeba popsat celý dodavatelsko-odběratelský řetězec. Vzhledem k nedostatečnému zastoupení studií a výzkumů vázaných na tuto problematiku v České republice, budou sekundární data zpracována na základě zahraničních studií. Primární data budou získána od zástupců maloobchodů, na základě jejichž výstupu bude možné identifikovat problematické oblasti v maloobchodě.

Klíčová slova

Plýtvání potravinami, maloobchod, potravinový dodavatelský řetězec, potravinová ztráta, dodavatelsko-odběratelský řetězec

Obsah

1 Úvod a cíl práce ... 13
1.1 Úvod ... 13
1.2 Cíl práce ... 14
2 Literární rešerše ... 15
2.1 Definice pojmů ... 15
2.2 Potravinový odpad a potravinová ztráta ... 16
2.3 Plýtvání potravinami v dílčích částech dodavatelsko-odběratelského řetězce ... 18
2.3.1 Ztráty v primární produkci ... 18
2.3.2 Ztráty v rámci balení a zpracování ... 19
2.3.3 Ztráty v rámci maloobchodu, velkoobchodu a distribuce ... 19
2.3.4 Ztráty v pohostinství ... 21
2.3.5 Ztráty v domácnostech ... 22
2.4 Prevence tvorby odpadu ... 23
2.5 Historický kontext ... 27
2.6 Společenská zodpovědnost a etika ... 29
3 Metodika práce ... 31
4 Sběr a analýza sekundárních dat ... 33
4.1 Plýtvání potravinami ve světě ... 33
4.2 Plýtvání potravinami v Evropské Unii ... 36
4.3 Plýtvání potravinami v České republice ... 38
4.4 Plýtvání potravinami v České republice na úrovni maloobchodu ... 39
5 Sběr a analýza primárních dat ... 41
5.1 Maloobchod 1 ... 42
5.1.1 Nejčastěji plýtvané potraviny ... 42
5.1.2 Strategie uplatňované na zákazníka ... 42
5.1.3 Okolní vliv společnosti na plýtvání potravin ... 43
5.1.4 Strategie dopravy a manipulace s potravinami ... 43

5.1.5 Management a řízení procesu plýtvání potravin 43
5.1.6 Strategie užívané pro předejití plýtvání potravinami 44
5.2 Maloobchod 2 44
5.2.1 Nejčastěji plýtvané potraviny 44
5.2.2 Strategie uplatňované na zákazníka 45
5.2.3 Okolní vliv společnosti na plýtvání potravin 45
5.2.4 Strategie dopravy a manipulace s potravinami 45
5.2.5 Management a řízení procesu plýtvání potravin 45
5.2.6 Strategie užívané pro předejití plýtvání potravinami 46
5.3 Shrnutí dat 46
5.3.1 Doprava a manipulace 46
5.3.2 Vliv zákazníka na potravinový odpad 47
5.3.3 Nejčastěji plýtvané potraviny 47
5.3.4 Strategie užívané pro předejití vzniku potravinového odpadu 48
5.4 Problémové oblasti v maloobchodě 49
5.4.1 Doprava a manipulace 49
5.4.2 Management 50
5.4.3 Zákazník 50
5.4.4 Technická vybavenost 50
5.4.5 Nejčastěji plýtvané potraviny 50
5.4.6 Schéma problémových oblastí 51
6 Návrhy a doporučení 52
6.1 Doporučení v rámci dopravy a manipulace 52
6.2 Doporučení v rámci managementu 52
6.3 Doporučení v rámci technické vybavenosti 53
6.4 Doporučení v rámci vlivu na zákazníka 53
6.5 Doporučení v rámci nejčastěji plýtvaných potravin 53
6.6 Shrnutí doporučení 54
7 Diskuse 55
8 Závěr 57
9 Seznam literatury 59

Seznam obrázků

Obr. 1 Potravinový odpad vs. ztráta Zdroj: Foodnet.cz, 2014 17
Obr. 2 Schéma potravinového řetězce 18
Obr. 3 Celkové roční objemy plýtvání potravinami u zemědělských výrobků 19
Obr. 4 Plýtvání potravinami v pohostinství 22
Obr. 5 Postup nakládání s odpadem 23
Obr. 6 Strategie nakládání s potravinami 27
Obr. 7 Plakát kampaně Clean Plate Club 29
Obr. 8 Využití globální produkce primárních zemědělských produktů 30
Obr. 9 Plýtvání potravin ve světě 34
Obr. 10 Plýtvání potravin na úrovni výroby vs. spotřebitele 35
Obr. 11 Plýtvání potravin v České republice 38
Obr. 12 Myšlenková mapa Vliv zákazníka na potravinový odpad 47
Obr. 13 Myšlenková mapa Nejčastěji plýtvané potraviny 48
Obr. 14 Myšlenková mapa Strategie užívané pro předejití vzniku potravinového odpadu 49

Seznam tabulek

Tab. 1 Rozdíl mezi neprodejnými potravinami a odpadem 21
Tab. 2 Suroviny vhodné pro kompostování 25
Tab. 3 Suroviny nevhodné ke kompostování 26
Tab. 4 Potravinový odpad v jednotlivých 37

1 Úvod a cíl práce

1.1 Úvod

Plýtvání potravinami je v dnešní době velmi diskutovaným tématem, tato problematika má celosvětový vliv hned z několika různých hledisek. Tvorba potravinového odpadu je problémem jak morálním a etickým, tak ekologickým a ekonomickým. Vzhledem k obšírnosti a důležitosti tématu jej začala řešit nejedna organizace, v rámci níž, jsou zaváděny programy a plány na redukci potravinového odpadu. Odhadem se jedna třetina všech vyprodukovaných potravin na světě vyhodí či jinak znehodnotí, tato obrovská masa potravin by bohatě nasytila všechny hladovějící na planetě, z tohoto hlediska se jedná o problém sociální a morální. Při nevyužití a nespotřebování potravin je plýtváno penězi a prací lidí, jež se na produkci podílí či je prodávají, následně potravinový odpad zanechává uhlíkovou stopu, z tohoto hlediska se jedná o problém environmentální a ekonomický.

V případě, že se potravina nespotřebuje a vyhodí, je znehodnocena nejen potravina samotná, ale také peníze za produkci, čas vynaložený na pěstování, dopravu a prodej, dále například výrobní faktory jako půda, práce, kapitál či zdroje v podobě energie a vody. Bakalářská práce poskytuje pohled na problematiku, jak ze světového hlediska a jednotlivých úrovní dodavatelsko-odběratelského řetězce, tak je zaměřena na maloobchodní řetězce a jejich problematické oblasti. Tyto problematické oblasti budou v rámci prodejen popsány pomocí výstupů hloubkových rozhovorů se zástupci maloobchodů, jež souhlasili s poskytnutím dat na základě zachování anonymity. Maloobchod je významnou složkou v rámci dodavatelsko-odběratelského řetězce, jelikož je spojujícím článkem mezi koncovým spotřebitelem a výrobcem, nastavuje tak podmínky pro výrobce, kteří potraviny produkují na základě poptávky své klientely. Tyto podmínky ovlivňují dodávky potravin a potravinovou ztrátu již na výrobní úrovni. Přestože maloobchod není složkou řetězce, který by plýtval nejvíce, jedná se o složku, která díky skladovému hospodářství, pokladním a objednávkovým systémům, je schopna poskytnout data ohledně plýtvání potravin. Problém nastává v případě sdílení těchto dat, jelikož jsou považována za citlivá a maloobchody, velkoobchody či jiná forma distribuce tato data veřejnosti neposkytuje.

Z hlediska značné absence teoretických podkladů a srovnávacích statistik ohledně plýtvání potravin je znatelně snížen objem dat, ze kterých je v této práci možno vycházet, proto bude využito různých zahraničních zdrojů a statistik světových organizací pro co nejpřesnější vykreslení zmiňované problematiky. Důvodem jsou nepřesné definice a ustanovení ohledně potravinového odpadu, jež by usnadňovali vedení statistik, jejich následné porovnání a plošné zavedení společných strategií a politik.

1.2 Cíl práce

Hlavním cílem závěrečné práce je popis procesu plýtvání potravin v maloobchodních řetězcích a analýza oblastí, kde lze předpokládat nehospodárné nakládání s potravinami, především pak identifikace problémových oblastí a návrh opatření, jak eliminovat neefektivní hospodaření s potravinami v maloobchodě a tím snižovat náklady maloobchodu.

Pro identifikaci problémových oblastí v rámci maloobchodu a zpracování hlavního cíle bakalářské práce je potřeba zmapovat procesy dopravy, manipulace a nakládání s potravinami v rámci jednotlivých prodejen. Na základě zpracování těchto získaných dat bude definováno, ve kterých oblastech dochází ke ztrátám, pro tyto oblasti budou navržena opatření reflektující nejen ekonomické motivy, ale i sociální a etické. Bakalářská práce bude odpovídat na otázky týkající se na plýtvání potravin na světové úrovni a vykreslí problematiku ve všech oblastech spojených s plýtváním potravin, kde je zahrnuta i společenská zodpovědnost a etika.

2 Literární rešerše

V rámci literárního přehledu budou shrnuty definice pojmů spjaté s problematikou plýtvání potravin, dále charakterizace a analýza dodavatelsko-odběratelského řetězce z hlediska potravinového odpadu či ztrát, společenská zodpovědnost a etika v souvislosti se znehodnocováním potravin.

2.1 Definice pojmů

Úvodem je nutné definovat základní pojmy spojené s tématem plýtvání potravin pro jednodušší pochopení následujícího textu v rámci literární rešerše, následné analýzy a pro lepší orientaci v práci.

Problematika plýtvání potravinami je v současnosti velmi diskutovaným tématem i kvůli neustále se zvyšujícímu počtu obyvatel. V roce 2050 dosáhne počet obyvatel na Zemi přibližně 9,7 miliard a za další půlstoletí 11 miliard (United Nations, 2019). V návaznosti na tato data se Evropská Unie začala zabývat řešením, jak efektivně zajistit obživu pro budoucí lid a navrhla opatření týkající se redukce objemu plýtvání potravinami. Tento cíl je postaven na dlouhodobých cílech v rámci dekád, kdy do roku 2030 má být dosaženo 50% redukce potravinového odpadu na osobu. Tento cíl shledal v Evropském Parlamentu velký úspěch a od roku 2020 budou členové ES podávat report ohledně plýtvání potravin, státy jsou podporovány v redistribuci neprodaných potravin vhodných a bezpečných k lidské spotřebě. V rámci prevence plýtvání jsou členské státy také vyzvány k zavedení kampaní pro širší povědomí o rozdílnosti pojmů „spotřebujte do“ a „minimální trvanlivost“ (Foodtank, 2018).

Vzhledem k tématu je nutno zavést pojem potravina, definici lze hledat jak v právních předpisech České republiky, tak v právních předpisech Evropské Unie, jež jsou národním předpisům nadřazeny. Potravina je vymezena dle aktuálního znění zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích takto: *„…látky určené ke spotřebě člověkem v nezměněném nebo upraveném stavu jako jídlo nebo nápoj, nejde-li o léčiva a omamné nebo psychotropní látky, za potravinu podle tohoto zákona se považují i přídatné látky, látky pomocné a látky určené k aromatizaci, které jsou určeny k prodeji spotřebiteli za účelem konzumace“* (HACCP, Zákon o potravinách, 2009). Toto znění již není platnou definicí potraviny v rámci zákona o potravinách a tabákových výrobcích.

Novelou tohoto zákona byla opravena všechna rozdílná znění definic ohledně potravin a byly zapracovány všechny předpisy Evropské Unie do legislativy České republiky. Platnou definici potraviny nalezneme v Nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kde je potravina definována takto: *„…jakákoli látka nebo výrobek, zpracované, částečně zpracované nebo nezpracované, které jsou určeny ke konzumaci člověkem nebo u nichž lze důvodně předpokládat, že je člověk bude konzumovat. Mezi „potraviny“ patří nápoje, žvýkačky a jakékoli látky včetně vody, které jsou úmyslně*

přidávány do potraviny během její výroby, přípravy nebo zpracování.“ (Nařízení Evropského parlamentu a Rady, 2002)

2.2 Potravinový odpad a potravinová ztráta

Dalšími důležitými pojmy jsou plýtvání potravinami, potravinový odpad a potravinová ztráta, které už nelze tak snadno definovat jako v předchozích případech a jejichž jasná a všeobecně platná definice je diskutabilní. Důraz na důležitost této problematiky přináší OSN, kdy prostřednictvím FAO neboli Organizace pro výživu a zemědělství, zaujímá vůdčí pozici a společně se snaží zavést platnou definici plýtvání potravin a potravinového odpadu. Přijmutím obecně platného znění těchto pojmů by se vyřešily problémy s různorodým přístupem k této problematice a mohla by nastat harmonie a jednotnost v oblasti sběru dat, jejich porovnávání a dále jednotná politická a regulační rozhodnutí v oblasti omezování plýtvání potravinami. FAO předesílá, že tato definice není a nemůže být založena na matematickém že fyzikálním vzorci, je možno použít mnoho různých variant a postupů, proto zůstává pouze otázkou volby, jakou definici přijmout. Organizace FAO definuje pojem plýtvání potravinami jako redukci objemu poživatelných potravin míněných pro lidskou spotřebu. Mezi tyto znehodnocené potraviny patří ztráty vznikající při výrobě, sklizni, při zpracování a další odpad vznikající na úrovni maloobchodu a spotřebitele. Avšak v případě, že se jedná o složky potravin, jež nejsou určeny k lidské spotřebě a nejsou poživatelné či se jedná o potravu pro zvěř, nejsou tyto potraviny považovány za plýtvané (Save Food, 2014). Pojem potravinová ztráta je užíván na úrovni výroby, produkce, sklízení a zpracování, tedy v části dodavatelského řetězce, což vede ke snižování objemu potravin pro lidskou spotřebu. Potravinovou ztrátou lze také definovat ztrátu potravin, jež byly určeny pro člověka, ale lidskou populací nebyly využity (FAO, 2016). Potravinový odpad vzniká při nevyužití potravin na úrovni domácností, maloobchodů a distribuce, kdy nejsou dostupné potraviny zcela využity ke spotřebě na konci potravinového řetězce. Avšak lze užít i definici nezávislou na místě znehodnocení potravin v potravinářském řetězci, kdy je potravinový odpad definován jako podmnožina potravinové ztráty a vychází z předpokladu zdravotní nezávadnosti a poživatelnosti pro člověka v rámci celého potravinového řetězce, a následné nespotřebování člověkem (FAO, 2016).

Další z přístupů je tuto definici pojmout z pohledu, kdy se její chápání liší vzhledem ke konkrétním environmentálním procesům a kontrolám v oblasti potravin. Nejsnáze lze toto plýtvání potravinami charakterizovat na úrovni maloobchod-zákazník, kdy jsou potraviny určeny pouze pro lidskou potřebu, na rozdíl od ostatních komoditních toků, podléhají degradaci. Potravinový odpad lze charakterizovat jako plnohodnotná poživatelná komodita určená k lidské spotřebě, vznikající v jakémkoliv bodě potravinového řetězce, která je nevyužita, znehodnocena, zlikvidována, ztracena či spotřebována škůdci. Na ztrátu, znehodnocení a následný odpad lze pohlížet dvěma způsoby, ztráta potravin bývá zdůvodněna sníženým množstvím či

poklesem kvality, zatímco znehodnocení potravin se týká systému, který vyžaduje investice do infrastruktury (Parfitt, 2010).

Mezi nejvýznamnější projekty v rámci problematiky plýtvání potravin je možné zařadit projekt FUSIONS (Food Use for Social Innovation by Optimising Waste Prevention Strategies), který probíhal v letech 2012–2016 a zapojilo se do něj 13 států, ve kterých se zapojilo 21 partnerů do tohoto projektu, jedná se o univerzity, spotřebitelské organizace a další. Podstatou projektu bylo vytvoření tzv. European Multi-Stakeholder Platform, což je platforma pro více zúčastněných stran sloužící k vytvoření společné vize a strategie pro předcházení plýtvání potravin a jejich ztrátě v celém dodavatelském řetězci prostřednictvím sociálních inovací. Cílem tohoto projektu je harmonizace sledování plýtvání potravin, lepší orientace v rozsahu, kde mohou sociální inovace redukovat množství znehodnocených potravin a zavedení společné politiky pro EU-27. Dle FUSIONS je potravinový odpad chápán jako jakákoli potravina či nepoživatelná část potraviny, jež byla odstraněna z potravinového řetězce – včetně kompostů, nesklizených plodin, produkce bioenergie, kombinované výroby, spalování, skládek a odpadů v moři. Dále nápoje, tekuté odpady, ryby vhozené zpátky do moře a zbylý materiál připravený ke sklizni potravin, které nebudou sklizeny, jsou zahrnuty s dalším odpadem do skupiny plýtvaných potravin. Součástí tohoto odpadu jsou i nepoživatelné části potravin jako kosti či kůže za účelem podpořit potravinově účinné a udržitelné systémy v EU, které s problematikou pracují. Ztráty po sklizni, tedy potravinová ztráta, jsou z části vypovídací funkcí o technologii dostupné v zemi produkce a o rozsahu trhu, na kterém se země vyvíjely. Existují tři základní globální jednotky, které poskytují strukturu charakterizující dodavatelské řetězce a budoucí trendy v rozvojových zemích – urbanizace, stravovací návyky a zvýšená globalizace obchodu (FUSIONS, 2016).

Z hlediska plýtvání potravin tak rozdělujeme nevyužité potraviny do dvou skupin dle místa znehodnocení potraviny v dodavatelsko-odběratelském řetězci viz. Obrázek č. 1.

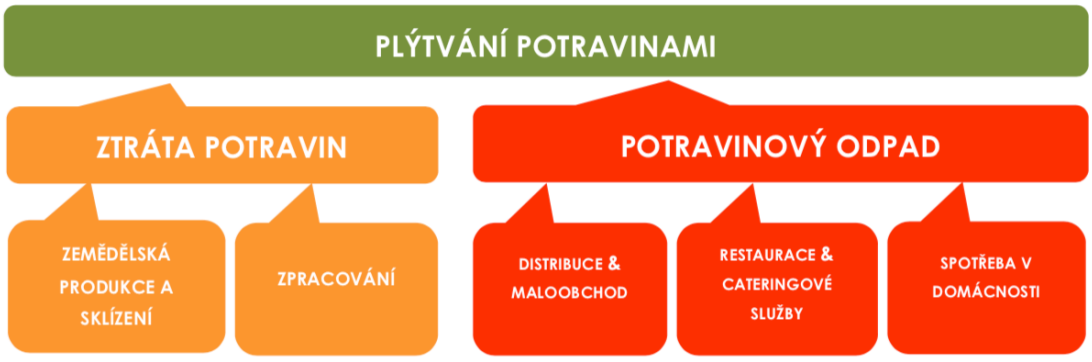

Obr. 1 Potravinový odpad vs. ztráta
Zdroj: Foodnet.cz, 2014

2.3 Plýtvání potravinami v dílčích částech dodavatelsko-odběratelského řetězce

Za poslední desetiletí se svět stává více globalizovaným a koncový zákazník se stává více náročným, jak v ohledu šířky i hloubky nabízeného sortimentu, tak z hlediska neustále exponenciálně se zvyšující poptávky v oblasti čerstvých potravin rychle podléhajících zkáze. Důsledkem je neustále se zvětšující potravinový řetězec, který nabírá na složitosti. Moderní svět způsobuje urbanizaci, což má za následek větší vzdálenosti mezi výrobním místem a místem spotřeby, tedy vyšší náklady na dopravu a tlak na vyšší technologickou vybavenost přepravce v návaznosti na vysokou poptávku po čerstvých potravinách. Dodavatelsko-odběratelský řetězec se dělí do 5 částí, od místa výroby ke koncovému zákazníkovi.

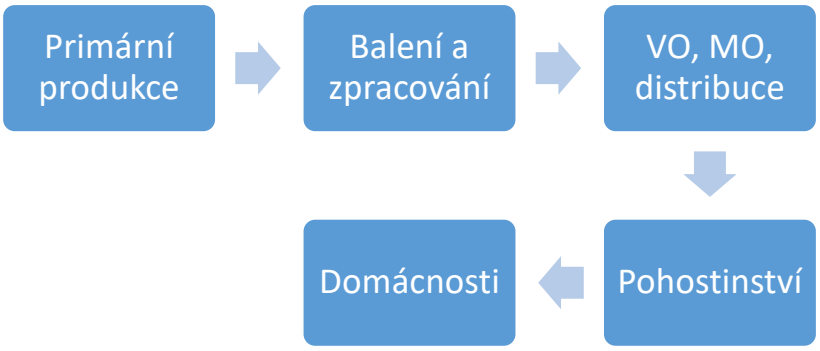

Obr. 2 Schéma potravinového řetězce
Zdroj: Management Media, upraveno autorkou

2.3.1 Ztráty v primární produkci

Plýtvání a znehodnocování na úrovni výroby a produkce je způsobeno úmrtností zvířat v zemědělském podniku nebo během transportu, výměty při rybolovu, mastitidou zapříčiňující ztrátu mléka, neúplnou sklizní či sklizní na zeleno, poškozením surovin během procesu sklizně, skladování či přepravy, vyřazováním výrobků kvůli kosmetickým vadám, jelikož distributoři mají vysoké požadavky na vzhled potravin. V rámci ročního součtu všech těchto komodit se objem vyšplhá až k několika stovkám tun viz. Obrázek č. 3. (Evropský účetní dvůr, 2016)
Potravinové ztráty na úrovni sklizně jsou ve světovém měřítku značně rozdílné. Povaha ztrát v jednotlivých zemích, je zřejmé, že je to značný rozdíl mezi rozvojovými a průmyslovými zeměmi. Ztráty v rozvojových zemí jsou ze 40 % na úrovni po sklizni a jejich zpracování, zatímco v průmyslových zemích těchto 40 % tvoří potravinový odpad v maloobchodě a na spotřebitelské úrovni. Potravinový odpad vytvořený v průmyslových zemích, který v číslech tvoří 222 milionů tun, dosahuje přibližně stejné hodnoty jako celková čistá produkce potravin v subsaharské Africe, kdy se jedná přibližně o 230 milionů tun (Gustavsson, FAO, 2011)

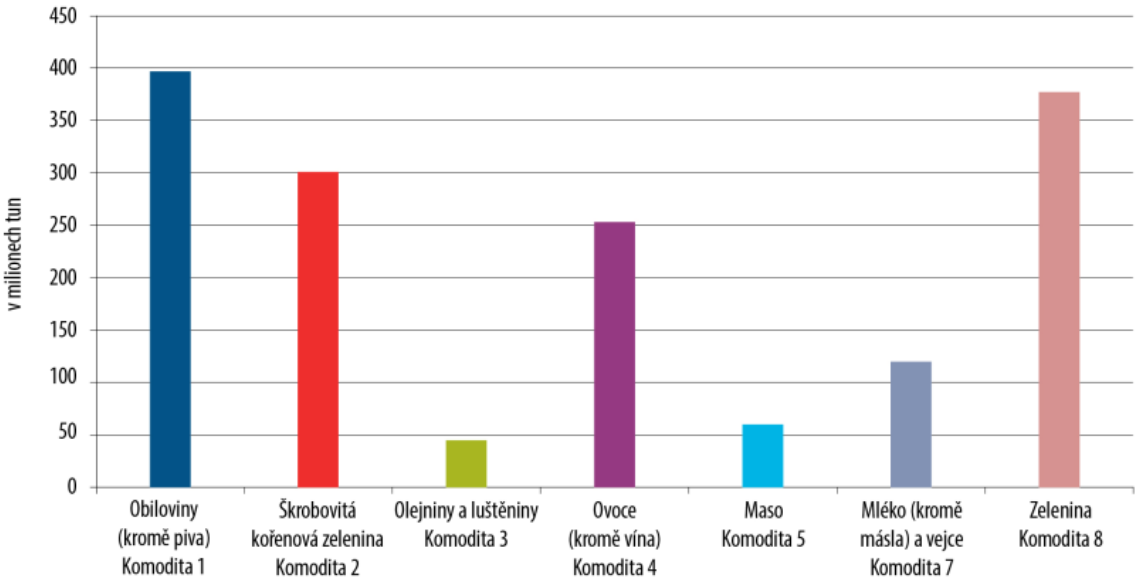

Obr. 3 Celkové roční objemy plýtvání potravinami u zemědělských výrobků
Zdroj: FAO, 2013

2.3.2 Ztráty v rámci balení a zpracování

Při zpracování a balení výrobků dochází k potravinovým ztrátám, ke kterým dochází kvůli pozastavení nebo čištění výrobních strojů, dále poškození výrobků během jejich skladování, jsou také evidovány ztráty při zpracování v podobě loupání, krájení a tepelných úprav (Evropský účetní dvůr, 2016). Problém nadměrné výroby se týká také úrovně balení a zpracování, přestože se zpracovatelské a výrobní podniky snaží předcházet nadměrným zásobám prostřednictvím aplikace strategie JIT či strategie tahu, nadměrným zásobám výrobků zcela zabránit nelze. Čerstvé komodity jako ovoce a zelenina musí splňovat standardizovanou velikost a váhu, z tohoto důvodu je potřeba tyto produkty v rámci zpracování přebrat, opakovaná selekce má za následek velký objem vyhazovaných potravin, které by mohly být užity pro lidskou spotřebu nebo by mohli být využity v jiných oblastech, tento postup je ale příliš nákladný a náročný. Další příčinou rostoucího objemu odpadů je rozmanitost a velký počet značek například v oblasti mléčných výrobků, kdy každý podnik má svou vlastní recepturu a rozdílné směsi ve výrobních strojích nelze míchat, proto se musí výrobní stroje čistit a zbytky směsí vyhazovat. V případě, že se jedná o privátní značky distributorů, není podnik oprávněn své zásoby prodávat na půdě jiného odběratele. (Priefer, 2013)

2.3.3 Ztráty v rámci maloobchodu, velkoobchodu a distribuce

Plýtvání potravin na úrovni maloobchodů, velkoobchodů a distribuce je způsobeno nadměrným odběrem produktů a špatně rozvrženým časovým plánem prodeje zboží, následné vyhazování produktu kvůli vypršení data spotřeby či minimální trvanlivosti přes uskutečněné marketingové tahy v podobě slev. Šetření společnosti

Planet Retail prokazuje, že se spotřebitelé v Americe domnívají, že konzumace potravin s prošlým datem minimální trvanlivosti je zdraví nebezpečné (Weber, 2012). Spotřebitel inklinuje k výběru potravin s nejdelší dobou trvanlivosti a prodejna je posléze nucena produkt vyhodit. Další z důvodů vzniku potravinového odpadu na této úrovni je poškození výrobků, obalu, kvality či váhy při procesu skladování či vyřazení kvůli kosmetickým vadám, jež odrazují spotřebitele od koupě (Evropský účetní dvůr, 2016). Tento sektor má značný vliv na počátek potravinového řetězce, tedy na primární výrobu, jelikož určuje požadavky jakosti a kvality produktů. Mnoho komodit není vybaveno k transportu kvůli estetickým nedokonalostem, tvaru, váze a dalším faktorům, které při další distribuci zabírají více místa a zvyšují se tak náklady na transport. Prodej balených produktů v maloobchodě vede také ke ztrátám, protože v případě poškození produktu je příliš nákladné balení otevřít a vrátit zbývající část zboží do prodeje (Priefer, 2013). V rámci distribuce tak nelze neprodané potraviny, jež neztratily na kvalitě, hmotnosti a nebyly nijak znehodnoceny, vykazovat za potravinový odpad viz. Tabulka č. 1.

Komodita	Neprodejné	Odpad
Ovoce, zelenina	Seschlé, mechanicky poškozené, kosmetické vady	Plesnivé produkty
Mléčné výrobky	Vypršení minimální doby trvanlivosti	Vypršení data spotřeby, poškozený obal či přerušený chladící řetězec produktu
Trvanlivé zboží	Vypršení minimální doby trvanlivosti či porušený obal	Vypršení data spotřeby, poškozený obal či plesnivé zboží
Masné výrobky	Vypršení minimální doby trvanlivosti či porušený obal	Vypršení data spotřeby, poškozený obal, přerušený chladící řetězec produktu, hnijící zboží
Pečivo	Nebalené pečivo z druhého dne, u baleného pečiva vypršení minimální doby trvanlivosti	Plesnivé či jinak znečištěné zboží
Nápoje	Deformované plechovky, obal špinavý od jiných nápojů	Netěsnící či jinak porušené obaly a uzávěry

Tab. 1 Rozdíl mezi neprodejnými potravinami a odpadem
Zdroj: Státní potravinářská a zemědělská inspekce, 2015

2.3.4 Ztráty v pohostinství

V gastronomických zařízeních a podnicích se potravinový odpad odvíjí jednak od rozmanitosti nabízených pokrmů a jednak od velikosti porcí. V bufetových stravovacích zařízeních, kde je zavedena jednotná cena má zákazník potřebu si nabírat větší porce, které posléze končí v koši. Zákazník stravovacích zařízení má v 21. století vyšší nároky, očekává širokou nabídku, což vyvolává nátlak na podniky v oblasti velkých zásob potravin, z toho vyplývající velký objem odpadu (Priefer, 2013). Úroveň pohostinství je rozmanité a zahrnuje mnoho podniků s různými prodejními strategiemi, například restaurační zařízení, kde je zákazník na místě obsloužen a pokrm spotřebuje na místě, má vyšší odpad než rychlá občerstvení. Plýtvání potravinami je ovlivňováno způsobem, jakým je zákazníkovi pokrm servírován, neúměrně velké porce jsou často důvodem, proč nezůstane talíř prázdný. Pokud dochází k redistribuci je restaurační zařízení povinno dodat potraviny splňující bezpečnostní

standardy a zajistit transport v co nejkratším časovém úseku, což je legislativně ošetřeno. (Food Waste Reduction Alliance, 2014). Největším ovlivňujícím faktorem vzniku odpadu v pohostinství jsou nadměrné zásoby pro perfektní pokrytí poptávky zákazníků, v procesu skladování je znehodnoceno 50 % z celkového odpadu, zbylá polovina odpadu je pokryta nevyužitými zbytky potravin a ztrátami v procesu přípravy pokrmů.

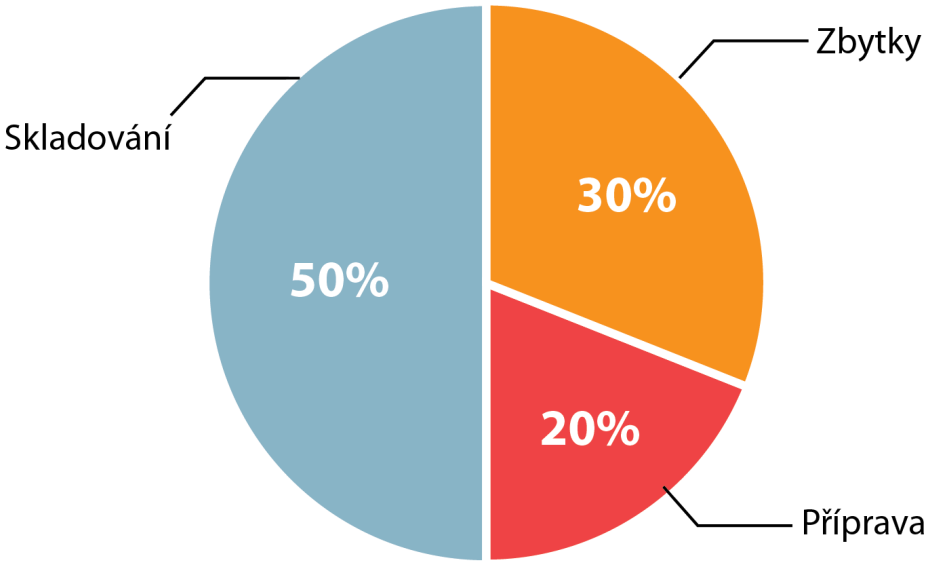

Obr. 4 Plýtvání potravinami v pohostinství
Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, 2017

2.3.5 Ztráty v domácnostech

Potravinový odpad v domácnostech je způsoben nehospodárným nakládáním s potravinami. Domácnosti obvykle nakupují produkty v maloobchodech, rychlých občerstveních nebo jsou schopny si suroviny doma za určitých podmínek vypěstovat. Spotřebitel má neustále vyšší nároky na potraviny a vyžaduje čerstvost a dokonalost z pohledu estetické stránky potraviny, to má vliv na úroveň distribuce, jež tyto požadavky přejímá. Dle výzkumu Food waste volume and composition in Finnish households je v domácnostech nejvíce znehodnocována zelenina, ovoce, mléčné výrobky a pokrmy připravené doma, jedná se tedy o potraviny, jež mají nejvyšší kazivost. Pokrmy připravované doma zastupují nejvyšší část potravinového odpadu v rámci domácností, je to pravděpodobně z důvodu velkých porcí a špatného odpadnutí opravdu potřebného množství (Silvonnoinen, 2014). Vícečlenné domácnosti mají menší podíl potravinového odpadu, než jedno či dvoučlenné domácnosti. Trendem se v moderním světě stává i potřeba zkoušet nové produkty a značky, což umožňuje široký sortiment maloobchodů, tato inklinace způsobuje nadměrné množství nakoupených produktů a následné vyhazovaní z důvodů nenaplnění očekávání či uplynutí doby trvanlivosti. Maloobchody nabízejí produkty ve větších baleních za výhodnější ceny, jelikož tak snižují množství obalového odpadu,

spotřebitel je tak nucen při snaze o nižší náklady na spotřebu vybírat větší balení potravin, přestože obsah balení nespotřebuje celý (Priefer, 2013). Jedním z řešení jsou například bezobalové obchody, které umožňují spotřebiteli bez obalů nakoupit pouze takové množství, jaké je schopen zpracovat. Ve výzkumu Millockové bylo dokázáno, že vyšší podíl potravinového odpadu tvoří starší populace a disponibilní důchod nemá vliv na podíl odpadu v domácnostech, naopak ekonomicky neaktivní obyvatelé plýtvají více než populace s pracovním statusem. Tato studie také uvádí, že na počtech členů domácnosti nezáleží a potravinový odpad zůstává stejný v méně či vícečetných domácnostech (Millock, 2014).

2.4 Prevence tvorby odpadu

V rámci prevence plýtvání a ve snaze redukovat potravinový odpad vydala Evropská unie směrnici, kde popisuje, jak předcházet tvorbě odpadu a v případě jeho vzniku zavádí postupy, jež modifikují potravinový odpad v užitečné zdroje (Směrnice Evropského parlamentu a Rady, 2008).

Hierarchie postupů nakládání s potravinovým odpadem zaznamenává, jak postupovat v případě vytvoření odpadu, tak aby se nespotřebovaná potravina stala nadále užitou. Tato strategie zahrnuje také předcházení vzniku potravinového odpadu, jelikož předejitím vzniku nespotřebované potraviny se šetří životní prostředí, nejsou znehodnoceny neobnovitelné zdroje jako fosilní paliva jako uhlí a zemní plyn a další zdroje využívané k produkci surovin.

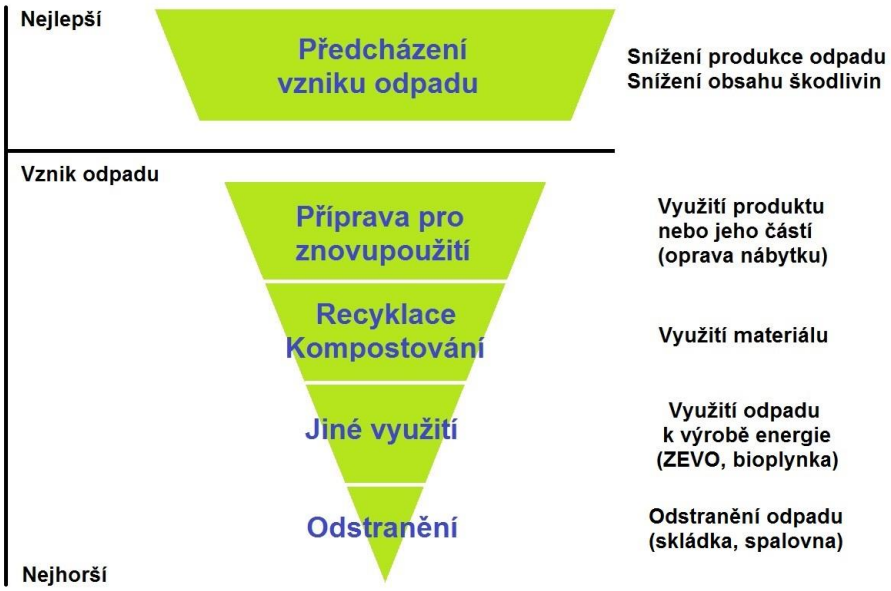

Obr. 5 Postup nakládání s odpadem
Zdroj: ARNIKA, 2014

Dle studie FUSIONS se v EU-28 vyprodukuje odhadem 100 milionů tun odpadu. Studie FAO týkající se celosvětové úrovně, zkoumající potravinový odpad, zmiňuje environmentální dopad, kdy se uhlíková stopa všech potravin, které se vyrábějí, ale nekonzumují, blíží hodnotě 3,3 gigatun jednotek CO_2. Z toho vyplývá, že plýtvání potravin přispívá nemalým podílem k vysokým hodnotám emisí, a tak negativně ovlivňuje životní prostředí (Save Food, 2014). Při pěstování plodin jsou využívány hnojiva a při transportu pohonné hmoty, v případě, že se potraviny nevyužijí ke spotřebě, je dalším dopadem procesu degradace těchto potravin methan, tedy uhlovodík přispívající ke globálnímu oteplování. Tím tedy dochází také k plýtvání výše zmíněných hnojiv a nafty. Ve velkém množství je také plýtváno vodou, jež je při pěstování spotřebována, a posléze je jí více potřeba, pokud plodiny nejsou využity ke spotřebě. Kromě zemědělské fáze výroby potravin může jejich následné zpracování spotřebovat značné dodatečné množství vody. Nedávná studie v USA vykazuje, že společnosti zpracovávající sortiment zeleniny spotřebovali 13 až 64 tun vody na tunu zeleniny. V případě ovoce se spotřeba vody pohybovala mezi 3,2 a 32 tunami na každou tunu ovoce. Vycházíme-li z předpokladu, že v roce 2050 bude kalorický příjem průměrného člověka cca 3000 kcal, jež bude zastoupen z 80 % rostlinnými plodinami a z 20 % živočišnými, pak množství vody, které bude potřeba k vypěstování těchto plodin se blíží k 1300 m^3 na jednoho člověka. Odhadem bude tedy v roce 2050 k zajištění obživy pro lidstvo potřeba 10 až 13,5 trilionů m^3 vody za rok, není zde zvažován technologický posun či trendy v dietách jedinců (Global Food Waste, 2013). Potravinovým odpadem nelze nazývat obecně všechny potraviny, které se neprodají či se znehodnotí, pokud je využito postupů hierarchie nakládání s potravinami. Pokud je zajištěno další využití potravin a není s nimi nakládáno nadále jako s potravinovým přebytkem, nejsou tyto potraviny zařazeny mezi odpad. Mezi následné využití potravin je možné zařadit jejich darování potravinovým bankám, farmářům pro zvířata či je možné určitý druh potravin využít k tvorbě energie v bioplynových stanicích či v kompostárnách. Problémem dnešní doby v rámci odpisu potravin jsou malé kapacity potravinových bank, které velmi limitují odběr potravin pro další užití. Potravinové banky a charitativní domy tak při odběru potravin vybírají ty nejvhodnější pro další užití, jelikož je v jejich zájmu obdržené potraviny využít způsobem co nejefektivnějším. Pokud se s potravinami nakládá jako s odpadem a důvodem není malá kapacita potravinových bank, pak se pravděpodobně jedná o jeden z níže uveden důvodů, proč jsou potraviny vyhozeny:

- potraviny jsou tzv.: *broken*
- potraviny jsou tzv.: *out of date*

Pokud se jedná o první případ, nejsou potraviny vhodné k darování, obvykle se jedná o 10 % z potravin kandidátních pro jejich další užití. Pro bližší upřesnění se jedná o potraviny jakkoli narušené, otevřené či znehodnocené, ku příkladu roztržený obal produktu. V druhém případě se jedná o prošlé potraviny, jež kvůli expiračnímu datu nelze nadále užít. Avšak pokud jsou potraviny vhodné k převozu do

bioplynových stanic či kompostáren, stávají se nadále užitými a o odpad se nejedná. Každý maloobchod podniká strategické kroky pro co nejmenší objem potravin odvezených na skládku. V případě, že maloobchod vlastní bioplynovou stanici, má možnost z potravin čerpat energii a využívat ji pro chod prodejny. Další z možností je vlastnictví lokálních kompostáren, což má za následek redukci nákladů na dopravu potravin do jinak vzdálených kompostáren či na skládku. V případě vlastnictví kompostárny je nutné potravin třídit a využít ke kompostu jen určité druhy potravin viz Tabulka č. 2. Tyto potraviny je potřeba zbavit obalů před vložením do kompostárny.

Suroviny vhodné ke kompostování
Tráva, listí, sláma
Bioopad
Zbytky ovoce, zeleniny
Káva, čaj
Skořápky od vajíček
Popel ze dřeva
Třísky, kůra
Listí

Tab. 2 Suroviny vhodné pro kompostování

Zdroj: Odpadové centrum

Zbytky ovoce, zeleniny, káva, čaj a bioodpad jsou běžným přebytkem maloobchodů, proto se u těchto velkých jednotek vyplatí mít ve vlastnictví kompostárnu, jelikož tím podnik šetří za svoz odpadu na skládku a snižuje tak náklady. Mezi bioodpad je zařazena jakákoli nevyužitá surovina z veřejného i neveřejného stravování, jsou to odřezky a zbytky potravin, jež nebyly užity ke spotřebě, mezi tento odpad lze zařadit i zemědělský odpad, posekanou trávu či větve. Bioodpadem tak můžeme nazvat jakýkoli přebytek, jež podléhá aerobnímu či anaerobnímu rozkladu.

Mezi suroviny, jež naopak užít ke kompostování nelze, řadíme potraviny tepelně upravené, chemicky ošetřené či živočišné výrobky viz. Tabulka 3.

Suroviny nevhodné ke kompostování
Vařené zbytky jídla
Kosti, ořezky masa, tuky
Ryby
Mléčné výrobky
Pecky, skořápky ořechů
Barevně potištěný papír
Plasty, kovy, sklo
Slupky melounu, kokosu

Tab. 3 Suroviny nevhodné ke kompostování

Zdroj: Odpadové centrum

Tyto nevhodné suroviny ke kompostování jsou ale vhodnými kandidáty pro využití v bioplynových stanicích, které ze surovin vytváří nadále prospěšné neobnovitelné zdroje. Bioplynová stanice využívá zcela přírodních procesů, a kromě produkce bioplynu, elektřiny a tepla produkuje jako odpadovou složku kvalitní hnojivo. Výroba bioplynu probíhá za procesu rozkladu organické hmoty bez přístupů 02, tedy se jedná o anaerobní děj, za pomocí bakterií, kvasinek i hub. Tento přírodní proces probíhá také v rašelinících, na dně jezer či v žaludcích přežvýkavců. Vedlejším produktem je i nezávadná látka, která se v zemědělství užívá jako vysoce kvalitní hnojivo. Tato látka, tzv. digestát, protože v půdě uvolňuje především živiny ve formě draslíku a dusíku, což jsou minerály, organické látky se v tomto hnojivu vyskytují z 2–6 %.

Bioplynová stanice je stabilním producentem energie a tepla po celý rok, pro představu tato stanice o výkonu 500 kW vyrobí ročně takové množství energie, které spotřebuje tisícovka domácností s průměrnou spotřebou 4000 kWh/rok. V případě že se bioplynové stanice využívají na plno, zpracují tímto způsobem plodiny zhruba ze 130 000 hektarů půdy. Hlavní složkovou zemědělských bioplynových stanic je kejda a kukuřice, tyto složky napomáhají vyvolat požadovaný přírodní proces (Sunfin, 2012)

Další strategií pro další nakládání s potravinami vytvořila EPA (Environmental Protection Agency), jež zahrnuje navíc i hladovějící a nakrmení zvířat viz. Obrázek č. 5. Organizace OSN pro výživu a zemědělství FAO odhaduje, že třetina na světě vyrobených potravin, což je 1,3 miliardy tun potravin, je znehodnocena, vyhozena nebo jinak vyplýtvána. Tato skutečnost je obzvláště k zamyšlení při porovnání tohoto čísla s počtem lidí, kteří trpí hladem, kterých je 800 milionů. Pokud bychom čtvrtinu jídla, které se na světě vyhodí, zachránili, tak bychom nakrmili tímto jídlem všechny trpící hladem či nejistotou nasycení. (UN, Goodwill Ambassadors, 2017)

Obr. 6 Strategie nakládání s potravinami
Zdroj: US EPA, 2016, upraveno autorkou

2.5 Historický kontext

Plýtvání potravin není problém pouze dnešní doby, přestože toto téma nebylo historicky v publikacích primárně řešeno, zabývají se jím články v oboru zaměřeném na výživu. V dnešních dnech se stává toto téma více diskutovaným a stává se světovým problémem, který řeší světové organizace jako OSN, WHO, FAO a další. Avšak tomuto problému se začal věnovat už v roce 1895 W. O. Atwater Ph.D., profesor chemie na Wesleyan University, ve své knize *Food Diet*, kde řeší problémy týkající se potravinového odpadu v Americe. Zmiňuje velký poměr zbytků v masnách, poměr vyhozených potravin v gastronomických službách, maloobchodech a v domácnostech. Porovnává situaci ohledně potravinového odpadu v Americe a v Evropě, kdy Amerika v těchto letech zaznamenala vyšší hodnoty znehodnocených či vyhozených potravin. V knize jsou diskutovány i úrovně, na kterých se potravinami plýtvá, autor má záznamy ohledně plýtvání masa v řeznictví, kdy se kvůli rychlému zpracování masa nevyužívá celá surovina, a tak jsou ořezy a kosti nevyužity a znehodnoceny. Je zde i popsána problematika vyhazování potravin ve stravovacích zařízeních, jídelnách, restauracích. (Anwater, 1895).

Lze tvrdit, že v dřívějších dobách, kdy byl všeho nedostatek, se lidé naučili, jak využívat dostupné vícekrát či si požadované vyrobit z dostupných surovin. Zboží na jedno použití bylo tedy vnímáno jako nehospodárné a nevýhodné. Nadměrná spo-

třeba byla limitována cenou a nedostatkem průmyslově vyráběného zboží. Na přelomu 19. a 20. století bylo běžné vídat záplaty na oblečení, láhve a tkaniny bylo běžné znovu využívat, přebytečné kovy se roztavily a využily dále k jiným účelům. Z tuků se vyráběly svíčky nebo mýdla, uhelný popel byl zapracován do hnoje a následně použit ke zúrodnění půdy. Plýtvání v obecném slova smyslu zaznamenalo svůj počátek s rostoucími městy a oddělením venkovského života od toho městského. Lidé z města měli možnost každodenního nákupu potravin, surovin a jiného zboží, zatímco lidé z venkova byli odkázáni na suroviny, kterými disponovali ve své blízkosti a nakládali s nimi co nejhospodárněji. Každou surovinu, produkt či jejích zbytek maximálně využili. Měšťané tak ztrácejí znalosti ohledně maximálního možného využití produktů a přizpůsobují se postupem času jednorázovému použití zboží. Problematiku plýtvání potravinami je proto nutné chápat komplexně a brát v potaz změny, které v minulosti proběhly ve světě, konkrétně průmyslovou revoluci, urbanizaci a industrializaci. Zmíněná industrializace má za následek vytvoření tak zvaného moderního spotřebitele, který není v přímém kontaktu se svými potravinovými zdroji. Tyto zdroje byly postupem rozvoje měst vytlačeny na jejich okraje a člověk tak pozbývá zmiňovaného kontaktu (Strasser, 1999).

Dalším významným historickým mezníkem jsou světové války, kdy se země potýkaly s problematikou získání a dodání potravin. V době první světové války byl Americkou vládou přijat systém přidělování potravin, jednalo se o tzv. *Lever Food Control Act*, který byl schválen v roce 1915. Jedná se o oprávnění prezidenta k regulaci ceny, výroby a přepravy krmiv, potravin, pohonných hmot, nápojů a destilovaných lihovin do konce světové války. Prezident byl zmocněn znárodnit určité soukromé továrny a sklady pro vojenské dodávky. Soukromí vlastníci měli nárok na náhradu reální tržní ceny znárodněného majetku odebraného dle zmíněného zákona. Tento zákon byl následně zrušen v roce 1919.

Za dob první i druhé světové války byla prosazována kampaň *Clean Plate Club*, která byla zaměřena na boj proti plýtvání potravinami a na dojídání jídla na přiděleném talíři. Za dob druhé světové války obsahoval denní příděl pouze kolem 900 kalorií, oproti dnešnímu průměrnému standardu 2000 kalorií denně je to značný rozdíl a vypovídá to spíše o nedostatku potravin. Po druhé světové válce problém plýtvání potravinami nabírá významnosti a je založena Organizace pro výživu a zemědělství – FAO, která je součástí Organizace spojených národů (PBS, 2016).

Obr. 7 Plakát kampaně Clean Plate Club
Zdroj: PBS

2.6 Společenská zodpovědnost a etika

Plýtvání potravinami je problémem také z morálního hlediska, kdy je proti etickým kodexům zacházet s potravinami způsoby, které je znehodnocují. Jedním z projektů vytvořených na popud této problematiky je *Zachraň jídlo*, který rozšiřuje do povědomí občanů tuto problematiku v České republice. Přináší tipy, jak správně potraviny nakupovat, skladovat a uvádí v číslech kde a kolik se vyplýtvá. Snaží se tak zaujmout a zapojit obyvatele do řešení problému a přimět populaci vnímat vyhazování potravin jako porušení morálních pravidel. V 21. století se stále můžeme setkat v zemích třetího světa s nelidskými podmínkami v oblasti zemědělských prací, kdy jsou zemědělci nuceni pracovat v extrémních podmínkách, v důsledku jejichž účinků na zdravotní stránku člověka tito lidé umírají. Například banány, jež jsou po bavlně nejvíce chemicky ošetřovanou plodinou, jsou pěstovány chudinou, která není plnohodnotně vybavena, jelikož firmy zastřešující produkci na vybavení šetří. Pesticidy jsou pro lidské tělo toxickými látkami a způsobují vážné zdravotní problémy jako rozostřené vidění, bolesti hlavy, malátnost a další. Logické by bylo očekávat vysokou cenu u komodit, jejichž produkce je fyzicky náročná až nebezpečná, avšak

opak je pravdou. Tlak na nízké ceny potravin způsobuje nejen nižší platy těchto zemědělců, ale také vyšší zátěž pro životní prostředí. Při srovnání komodit pěstovaných v rámci EU a v zemích třetího světa se ceny liší o čtvrtinu, což je vzhledem k nákladům na dopravu z rozvojových zemí do Evropy nepoměr. Nejvyšší podíl si z prodejní ceny ukrojí supermarket, v němž je zboží prodáváno, majitel plantáže obdrží až dvojnásobek oproti zemědělci, který dostává 7 % z ceny (Story of Banana). Plýtvání potravin, ať už banánů či jiných komodit, je mrháním zemědělské práce, peněz, ekologickým problémem a v neposlední řadě i problémem spjatým s nenasycením hladovějících, kterých na světě přežívá 800 milionů, zvláště při zakomponování faktu, že je přibližně třetina světové produkce nespotřebována viz. Obrázek č. 8.

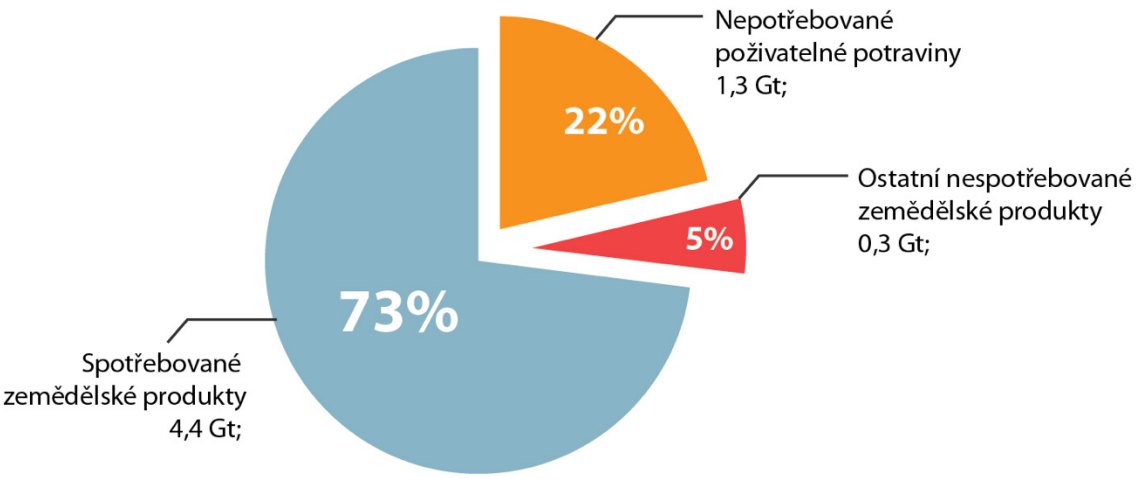

Obr. 8 Využití globální produkce primárních zemědělských produktů
Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, 2017

Dalším dopadem plýtvání potravin je uhlíková stopa potravin, která vzniká nejen na každé úrovni dodavatelsko-odběratelského řetězce, ale i při likvidaci obalů a rozkladu nespotřebovaných potravin. Pro tato měření se užívá zkratka LCA (life cycle assessment), která zahrnuje i spotřebu vody. Desetinu celkové uhlíkové stopy na světě je vytvořeno právě v důsledku plýtvání potravin (Rozhlas, 2018). Plýtvání potravin má tak velký dopad na naši planetu, chudobu a úmrtí lidí, je tedy otázkou nejen ekologickou, ale i morální, tomuto plýtvání zabránit.

3 Metodika práce

Bakalářská práce *Plýtvání potravinami v maloobchodě* je zpracována v rámci dvou částí, kdy v literární rešerši jsou definovány základní pojmy spjaty s problematikou plýtvání potravin, historický kontext a charakterizace dodavatelsko-odběratelského řetězce. V druhé části jsou sesbírána primární a sekundární data, která jsou následně využita pro analýzu a deskripci problematických oblastí v rámci maloobchodů. Při vypracování bakalářské práce byly užity základní vědecko-výzkumné metody jako je analýza, syntéza, indukce a komparace, dále bylo k naplnění cíle práce třeba využít pro sběr primárních dat metodu dotazování, konkrétně byly využity hloubkové rozhovory.

Literární přehled vychází ze sekundárních dat, jež jsou dostupné v knižní či elektronické formě. Avšak tato tématika nemá přílišné zastoupení v knižních publikacích, proto je využito elektronických zdrojů v podobě odborných článků, publikací a výzkumů související s daným tématem. Většina těchto publikací je zahraničních, jelikož je téma velmi aktuální ve světě a stává se více diskutovaným. Dále je využito studií a mezistátních srovnání světových organizací, které se touto problematikou zabývají. Na základě výzkumů FAO je možné posoudit a porovnat mezikontinentální rozdíly a jejich úrovně nejvyššího plýtvání potravinami, dále jsou k dispozici studie pojednávající o oblastech, ve kterých se nejčastěji potraviny znehodnocují. Na základě těchto dat lze řešit daný problém a navrhnout patřičné doporučení.

V rámci vyhodnocení sekundárních dat, která vychází ze statistik a dat světových organizací a mapují situaci ve světě a dále v rámci vyhodnocení primárních dat je využito indukce, kdy jsou na základě zpracování a vyhodnocení údajů vyvozeny obecné závěry pro danou zkoumanou oblast (Sebera, 2012).

Sběr primárních dat pojednává o plýtvání potravinami v maloobchodních řetězcích, vychází konkrétně z hloubkových rozhovorů se zástupci projeden a odpadovými hospodáři, tito zástupci disponují konkrétními daty ohledně potravinového odpadu v jednotlivých maloobchodech a na základě dohody o anonymitě je souhlasili poskytnout pro účely bakalářské práce. Tato data poskytují bližší pohled na problematiku plýtvání potravinami v rámci maloobchodu a je díky nim možné identifikovat problematické oblasti, ve kterých se s potravinami plýtvá nejvíce. Tato data jsou posléze porovnávány s daty z dalších řetězců, například jsou k dispozici reporty řetězce Tesco, jež svá data zpřístupnil veřejnosti a je vypracováno shrnutí primárních dat, které na problematiku poskytuje celistvý pohled.

Metodou dotazování budou vedeny hloubkové rozhovory sloužící ke sběru primárních dat, které budou vedeny s respondenty z řad vedení a managementu maloobchodů. Vědecko-výzkumná metoda dotazování lze rozdělit do několika kategorií: dotazování ústní, písemné, elektronické či telefonické. V závěrečné práci je využito ústního dotazování, které poskytuje hlubší poznání problematiky, možnost interakce respondenta a tazatele a bezprostřední reakce na vzniklé situace, skutečnosti a informace v rámci rozhovoru. Nevýhodou takového ústního dotazování je časová a finanční náročnost (Lorenc, 2013).

Komparativní přístup v rámci bakalářské práce bude užit v rámci analýzy primárních a sekundárních dat. Komparace bude využito při srovnání získaných dat, kdy bude předem stanoven předmět porovnávání a vlastnosti či procesy mající zjevně stejné prvky, je zapotřebí určit kritéria dle kterých budou data srovnávána (Sociologický ústav AV ČR, 2017).

Hloubkové rozhovory byly vedeny mezi jedním tazatelem a jedním respondentem, tento rozhovor zachycuje detailní informace v oblasti dané problematiky poskytované kvalifikovaným dotazovaným jedincem z oboru. Tato data byla následně zpracována pomocí myšlenkových map. Tohoto typu sběru dat je využito z důvodu zachování anonymity respondentů a z hlediska dalšího nešíření citlivých dat. Hloubkové rozhovory byly vedeny na českém území v prostorách prodejen v zimě 2019/2020 a jejich délka byla přibližně dvě hodiny.

Závěrem bakalářské práce je využito syntézy, jež vytváří z celé práce ucelené dílo, sumarizuje a myšlenkově spojuje veškeré poznatky získané analýzou v celek. Syntézou je chápán proces sjednocení poznatků vedoucích k získání nových závěrů, vztahů a zákonitostí (Lorenc, 2013).

4 Sběr a analýza sekundárních dat

Pro dosažení cíle závěrečné práce, budou sesbírána sekundární data, na jejichž základě plošně charakterizujeme situaci ohledně plýtvání potravin ve světě, Evropské Unii, České republice a maloobchodě, na který práce cílí.

4.1 Plýtvání potravinami ve světě

V roce 2015 byly organizací přijaty SDG (Sustainable Development Goals) cíle, kterých je celkem 17 a jsou odrazem právě problému plýtvání potravin. Tyto cíle mají celosvětově pomoci v oblasti zdraví, chudoby, hladu a klimatických změn. Mezi SDG cíle řadíme: žádná chudoba, hlad, zdraví populace, genderová rovnost, čistá voda, recyklace, kvalitní život jak na zemi, tak pod vodou a další (Sustainable Development Goals). Ročně se vyhodí třetina produkce všech potravin, což je jídlo v hodnotě 22 bilionů korun, přestože je planeta Země schopna uživit svou produkcí veškerou populaci, trpí stále přibližně 800 milionů lidí hladem, avšak zároveň je v zemích blahobytu značně rozšířen diabetes. Studie FAO dokazuje, že na následky diabetu ročně zemře 3,4 milionů lidí (Redakce Euro.cz, 2018).

Studie FAO z roku 2016 o plýtvání potravin dokazuje, že potravinové ztráty na úrovni potravinového řetězce produkce-distribuce ve světovém měřítku dosahují 13,8 % z celkové produkce surovin. Nejvyšší zastoupení v těchto ztrátách mají hlízy, kořeny a olejnaté plodiny, druhým největším zástupcem je ovoce a zelenina, čemuž se netřeba divit vzhledem k jejich rychle kazící se povaze (FAO, 2019).

Obrázek č. 9 vykazuje hodnoty naměřené v roce 2007 v oblasti produkce všech komoditních skupin včetně produktů živočišného původu v různých světových regionech. Objemy produkce byly získány ze výroční statistiky FAO 2009 s výjimkou olejnin a luštěnin, které jsou z roku 2007.

V produkci masa industrializovaná v Asii dominovala produkce velkých prasat – asi 46 milionů tun a produkce kuřat – asi 12 milionů tun. Dominantní zastoupení v Evropě obsadila produkce vepřového masa – asi 27 milionů tun. Diverzifikaci lze pozorovat až v Oceánii a Severní Americe, kdy produkce zastupuje skot, kuřecí a vepřové – 18 milionů, 16 milionů a 12 milionů. V rozvojových zemích jako je Latinská Amerika dominovala produkce velkého skotu – přibližně 15 milionů tun a kuřecího masa – přibližně 17 milionů tun. Živočišné výrobě v subsaharské Africe, západní a střední Asii dominuje kuřecí maso – přibližně 4 miliony tun.

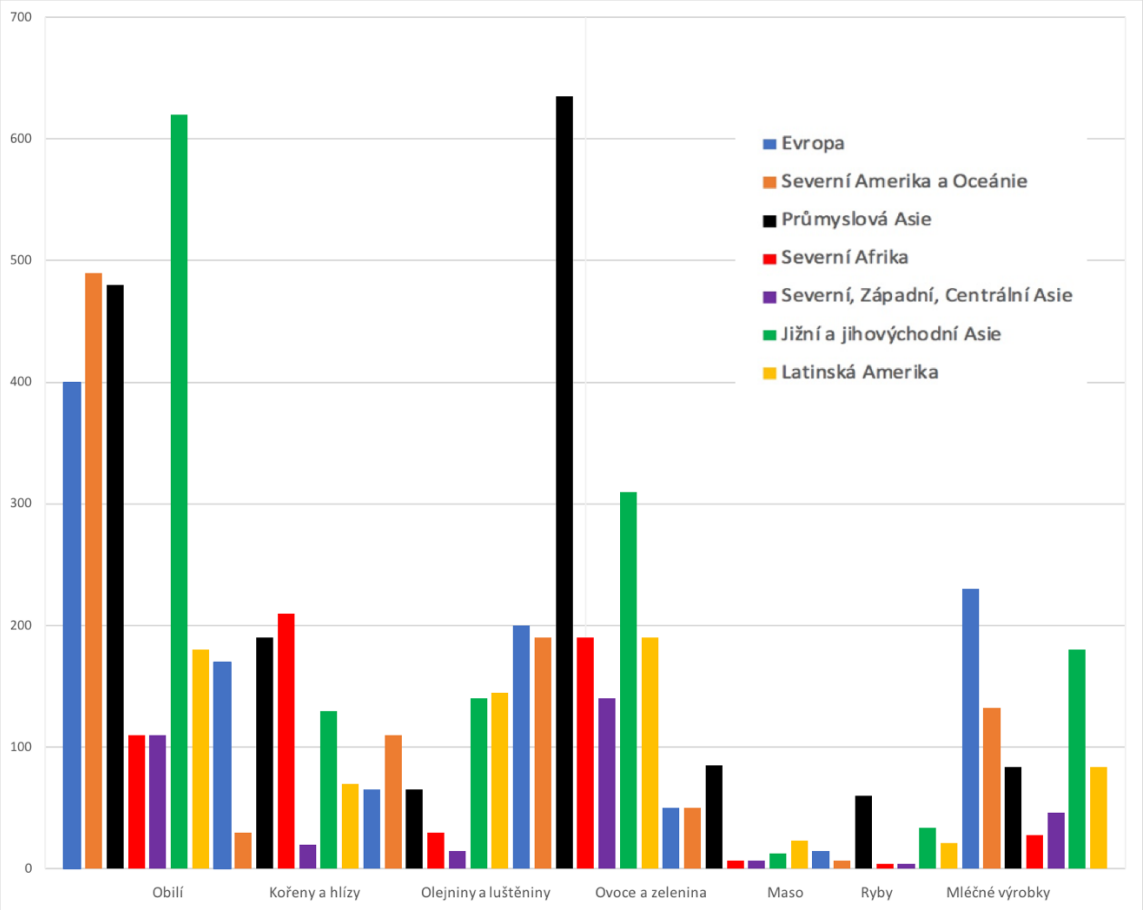

Obr. 9 Plýtvání potravin ve světě
Zdroj: Gustavsson, FAO, 2011, upraveno autorkou

Pokud bychom měli porovnat povahu ztrát v jednotlivých zemích, je zřejmé, že je to značný rozdíl mezi rozvojovými a průmyslovými zeměmi. Ztráty v rozvojových zemí jsou ze 40 % na úrovni po sklizni a jejich zpracování, zatímco v průmyslových zemích těchto 40 % tvoří potravinový odpad v maloobchodě a na spotřebitelské úrovni. Potravinový odpad vytvořený v průmyslových zemích, který v číslech tvoří 222 milionů tun, dosahuje přibližně stejné hodnoty, jako celková čistá produkce potravin v subsaharské Africe, kdy se jedná přibližně o 230 milionů tun (Gustavsson, FAO, 2011)

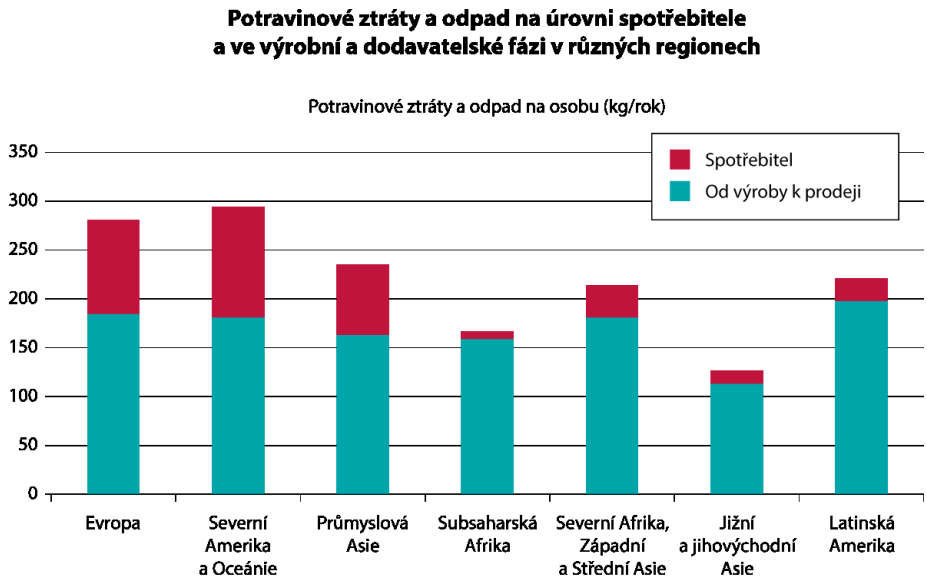

Obr. 10 Plýtvání potravin na úrovni výroby vs. spotřebitele
Zdroj: Informační centrum OSN v Praze

V případě, že se budeme na plýtvání potravin dívat ze světového hlediska, lze tvrdit, že třetina potravin určených pro spotřebu je následně vyhozena či znehodnocena. V měrných jednotkách se hodnoty potravinového odpadu v Evropě pohybují v rozmezí 96 až 115 kg na osobu. Způsobuje to i fakt, že až polovina chycených ryb je vyhozena, jelikož je považována za nežádoucí, a proto se ani na trh s potravinami nedostávají. Evropská Unie vydala nařízení ohledně kvót pro rybolov jednotlivých druhů ryb, proto pokud je tato kvóta překročena, jsou rybáři nuceni nadbytek ryb vyhazovat zpět do moře. Při samotném rybolovu se do sítí zachycují ostatní mořští živočichové, kteří se nechtěně do pasti zachytí a je tak na jeden kilogram ryb zabito šestnáct kilogramů ostatní mořské fauny. Pro přiblížení hodnoty a množství potravinového odpadu je možno uvést, že hodnota hrubého domácího produktu Švýcarska je odpovídající hodnotou součtu tržních cen vyhozených nebo znehodnocených potravin za rok. Do těchto hodnot nejsou započítané vedlejší ztráty. V případě, že by tyto potraviny byly zachráněny, bylo by je možné využít k nasycení až 3 miliard lidí (Zachraň jídlo).

Z nejnovější studie Organizace pro výživu a zemědělství vyplývá, že statistiky se liší v závislosti, zda je vytvořila vláda či jiná mimovládní organizace. Výzkumy o rozsahu, lokaci a důvodech plýtvání potravin jsou velmi náročné a nákladné, jelikož vyžadují spolupráci mezi několika odborníky v této oblasti. Data z výzkumu musí být shromážděny jednotným způsobem, na určité zeměpisné šířce a musí být zachována jednotná strategie pro odběr vzorků. Avšak často chybí technické, organizační a finanční zázemí pro plnohodnotné uskutečnění těchto průzkumů. Bývá proto běžné, že studie vykazují data ze sousedních oblastí a regionů či za jiní časová období. Tyto studie poskytují pouze odhad reálných hodnot, nedokáží sesbírat kvalitní data použitelná pro tvorbu cílené politiky v zemích. Tyto komplikace vysvětlují,

proč se pouze 39 zemí zúčastnilo mezi lety 1990–2017 dotazníku FAO na téma plýtvání potravin FAO, 2019).

4.2 Plýtvání potravinami v Evropské Unii

Pokud bychom se zaměřili pouze na Evropskou Unii, lze odhadem tvrdit, že 88 milionů tun potravin je za rok vyplýtváno. Tento odhad vztažený průměrně na osobu činí 173 kilogramů potravinového odpadu. Nejvyšší podíl z celkového odhadu má Nizozemí, Belgie a Kypr, tyto země znehodnotí či promarní největší podíl potravin. Nejmenší podíl na tvorbě odpadu má Slovinsko, Rumunsko a Malta. Přesné hodnoty ohledně potravinového odpadu v EU vykazuje Tabulka č. 4.

Nelze tvrdit, že by se potraviny vyhazovaly pouze na úrovni domácností, přestože mají nejvyšší podíl na odpadu, potraviny se plýtvají na úrovních farem, zpracování a výroby produktů, maloobchodů, velkoobchodů, podnikatelů i spotřebitelů, jak bylo zmíněno v literárním přehledu. Největší podíl z tohoto rozdělení zaujímá právě spotřebitelská úroveň, tedy domácnosti, kde se promarní 53 % potravin. Druhý největší podíl zaujímá úroveň zpracování a výroba, což tvoří 19 % odpadu. Je evidentní, že největší problém v oblasti plýtvání potravinami tvoří právě domácnosti, je pravděpodobné, že lidé se neřídí trvanlivostí produktů a nerozlišují označení „*minimální trvanlivost do*“ a „*spotřebujte do*“. Tato neznalost společnosti tak významně ovlivňuje počínání s potravinami.

Plýtvání potravinami je znehodnocení nejen výsledného produktu, ale jedná se také potažmo o promarnění výrobních faktorů jako půdy, práce, kapitálu dále například vody, energie a jiných. Potravinový odpad je nadále i ekologický problém, jelikož dle studie Organizace OSN pro výživu a zemědělství FAO se tento odpad podílí osmi procenty na tvorbě skleníkových plynů, které jsou způsobeny člověkem. Produkováním a následným likvidování potravin se do atmosféry uvolňuje 170 milionů tun emisí CO_2 a spotřebuje 26 milionů tun zdrojů.
V roce 2017 byla přijata opatření navržené sociální demokratkou Biljany Borzan, která mají snížit plýtvání. V roce 2030 by mělo být dosaženo snížení odpadu o polovinu, jako mezistupeň je uveden rok 2025 s cílem redukce plýtvání potravin o třetinu. Jedním z opatření bylo například umožnění snazšího darování potravin, čehož bylo dosaženo osvobozením darovaných potravin od daní. Mezi další opatření patří například rozšíření povědomí o trvanlivosti potravin ve společnosti a zajistit tak spotřebování potravin, které by po vypršení minimální trvanlivosti byly vyhozeny (Evropský parlament, 2017).

Počet kg vyplýtvaných potravin na osobu	
Nizozemí	541
Belgie	345
Kypr	327
Estonsko	265
Polsko	247
Spojené království	236
Irsko	216
Švédsko	212
Rakousko	209
Finsko	189
Itálie	179
Maďarsko	175
Lucembursko	175
Německo	149
Dánsko	146
Francie	136
Španělsko	135
Portugalsko	132
Litva	119
Slovensko	111
Lotyšsko	110
Bulharsko	105
Česká republika	81
Řecko	80
Malta	76
Rumunsko	76
Slovinsko	72

Tab. 4 Potravinový odpad v jednotlivých
Zdroj: Evropský parlament, 2017

4.3 Plýtvání potravinami v České republice

Česká republika se řadí mezi top 5 nejméně plýtvajících zemí v Evropské Unii, na osobu se zde vyplýtvá 81 kilogramů ročně na obyvatele. Česká republika vyprodukuje ročně téměř 830 tisíc tun potravinového odpadu, což je přibližně 6 % z celkové spotřeby potravin v zemi. Nejvíce se na produkci odpadu podílí samotná výroba, jež tvoří 44 % z celkového objemu znehodnocených potravin. Druhým největším producentem odpadu v České republice jsou domácnosti, které tvoří přibližně třetinu celkového odpadu. Nejlépe s potravinami zachází maloobchody a velkoobchody či sektor stravovacích zařízení (Ministerstvo životního prostředí, 2017).

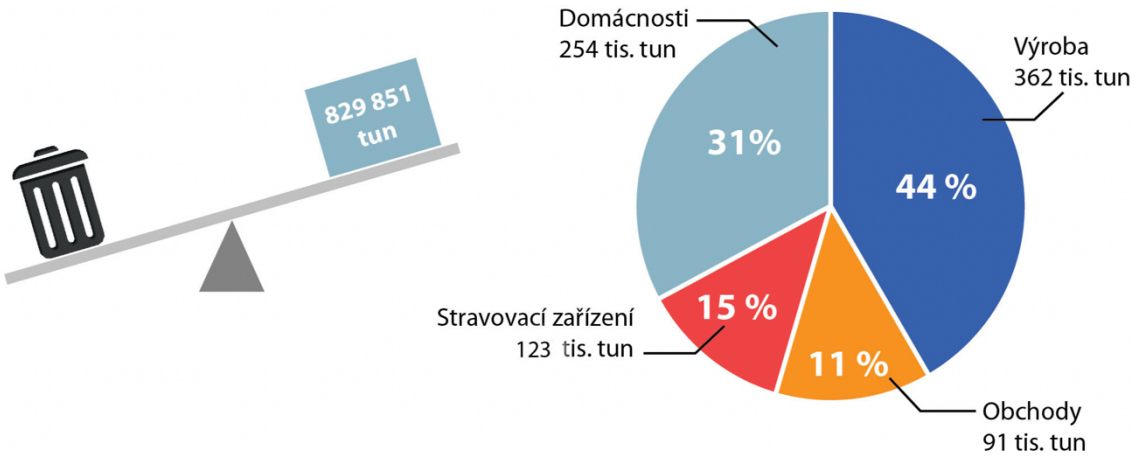

Obr. 11 Plýtvání potravin v České republice
Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, 2017

Dle směrnice EU z roku 2008 jsou členské státy povinny stanovit své vnitrostátní programy předcházející vzniku odpadů. Plán odpadového hospodářství České republiky na období 2015–2024 definuje prevenci vzniku odpadů a snižování produkce specifického odpadu za hlavní strategický cíl. Pilíře pro dosažení tohoto cíle představují předcházení vzniku odpadu a provádění hierarchie nakládání s odpady. Program odpadového hospodářství České republiky podrobně analyzuje toky komunálního odpadu, biologicky rozložitelného odpadu, potravinářského odpadu, stavebního a textilního odpadu. Na konci roku 2014 je umožněno v České republice díky novele Zákona o dani z přidané hodnoty darovat potraviny zcela bez povinnosti platit daň. Maloobchody před novelizací byli povinny platit 15 % z odpisovaných potravin, nebylo pro prodejny ekonomicky výhodné s potravinami nenakládat jako s odpadem. Někteří maloobchodníci a výrobci tak potraviny, které nebyly prodány, darují regionálním potravinovým bankám, mezi dárce se řadí například Globus, Tesco, Albert, Marko, Nestlé, Danone, Vitana, Meagle a další (Reduce Food Waste, 2019). Podle České federace potravinových bank bylo v roce 2017 shromážděno přibližně 1700 tun potravin, které byly následně rozděleny mezi 70 000 potřebných lidí. Některé řetězce byli zapojeny do dárcovství potravin ještě před tím, než vstoupilo v platnost nové nařízení, například Tesco spolupracuje s bankami již od roku

2013. Dle nařízení je možno darovat i potraviny s deformovaným obalem či nesprávným označením (Radio Prague International, 2018). V České republice byla také vytvořena aplikace Nesnězeno, která umožňuje restauracím poskytovat nespotřebované potraviny se slevou lidem, kteří podnik nenavštívili. Prvním městem, kde restaurace tuto službu začali využívat, bylo Brno, nyní se postupně přidává Praha, Olomouc nebo Ostrava (Prague Morning, 2019).

4.4 Plýtvání potravinami v České republice na úrovni maloobchodu

Od roku 2014 se tato problematika celoplošně stala více diskutovanou a maloobchody se stávají nedílným spolubojovníkem proti plýtvání potravin na českém území. Maloobchody poskytují neprodané potraviny regionálním potravinovým bankám, místním farmářům či ukládají vhodné potraviny do kompostáren či bioplynových stanic. Tento odpis potravin v rámci maloobchodů je možné od roku 2015 uskutečnit bez povinnosti platit daň z přidané hodnoty. Před rokem 2015 bylo pro maloobchody nevýhodné potraviny darovat, jelikož byli v takovém případě povinni odvést daň ve výši 15 %. Před rokem 2015 je tedy zřejmé, že k častému darování těmto organizacím příliš nedocházelo a pro maloobchody bylo výhodnější s potravinami nakládat jako s odpadem, pro zajištění co nejnižších ekonomických nákladů. Maloobchod je povinen odpisy potravin registrovat, proto za jednu jednotku, kartu či balení účtuje 1 Kč, tento doklad nadále eviduje k verifikaci osvobození od daní. V České republice se vyhodí přibližně 830 tisíc tun, z čehož 11 % tvoří obchody, těchto 11 % je 91 300 tun potravin za rok. Řetězec Tesco podává pravidelně report ohledně plýtvání potravin, za poslední dva roky eviduje snížení potravinového odpadu o 55 %, což je v číslech 9 199 tun potravin darovaných potravinovým bankám či farmářům a 5 milionů porcí jídel potřebným, stává se tak prvním maloobchodem na české půdě, jež praktikuje transparentní reporting. (Aktuálně, 2019). Tesco od roku 2013 daruje ve spolupráci s Českou federací potravinových bank pravidelně potraviny, jež jsou vhodné a zdravotně nezávadné ke spotřebě, nejen potravinovým bankám, ale i charitativním organizacím a jiným partnerům, kteří jsou kompetentní k dalšímu rozdělování potravin tam, kde jsou nejvíce potřebné (Tesco). Maloobchod Tesco je od roku 2017 též zastáncem odběru tzv. křivého ovoce a zeleniny, čímž zabraňuje potravinovým ztrátám na úrovni výroby a zpracování, jež představuje 9 milionů tun v rámci Evropské Unie, rozšířilo tak svůj sortiment o značku Perfectly Imperfect ve všech prodejnách po střední Evropě. Tento maloobchod nabízí potraviny porušující standardizovanou hmotnost, tvar či velikost za zvýhodněnou cenu, čímž výrazně podporuje spotřebu všech potravin vhodných pro lidskou spotřebu (Tesco). V roce 2018/19 Tesco prodalo svým zákazníkům 3 110 167 tun potravin, z této masy tvořily potravinové přebytky 49 132 tun potravin, z tohoto objemu bylo 27 342 tun potravin vhodných pro lidskou spotřebu, z čehož 20 469 tun potravin bylo darováno pro lidskou potřebu či jako krmivo pro zvířata, zbylých 6 873 tun potravin vhodných pro další užití lidmi či zvířaty bylo vyhozeno, což je o 45 % méně

než v minulém období (Tesco). Pro porovnání zde uvedu i veřejně dostupná data pro maloobchod Albert, který uvádí že za rok 2018 daroval potravinovým bankám více než 300 tun potravin, které by jinak zůstaly nevyužity (Prague Morning, 2019).

5 Sběr a analýza primárních dat

Primární data byla získána pomocí hloubkových rozhovorů, jejichž cílem bylo pochopení problematiky v praxi a získání potřebných dat pro jejich následné zpracování. Pro jasné porovnání jednotlivých prodejen jsem stanovila pro každý maloobchod stejný blok otázek, jež byly zodpovězeny zástupci prodejen za stejné období. Tyto hloubkové rozhovory byly vedeny mnou v zimě 2019/2020 na území České republiky vždy se zástupcem provozu a členem managementu prodejny.

Tento blok obsahuje několik otázek směřujících do několika oblastí:

- Potravinový odpad, chápán jako potravinový přebytek v rámci jednotlivých prodejen, jelikož je možné na potravinový odpad nahlížet z několika úhlů v závislosti na jeho darování potravinovým bankám a dalším organizacím.
- Konkrétní strategie proti plýtvání potravin v rámci prodejen.
- Jaké konkrétní druhy potravin se nejčastěji znehodnocují.
- Jakými způsoby je možné nadále s potravinami nakládat, jaké jsou možnosti jejich dalšího užití.
- Zda a jakým způsobem řetězce recyklují.
- Zda je prováděn report prodejen.

Konkrétně se jedná o 19 otázek:

- Kolik tun měsíčně konkrétní maloobchod vyhodí?
- Jaké jsou poměrové rozdíly v potravinovém odpadu z hlediska trvanlivosti potravin? Jaké potraviny se vyhazují více, potraviny s krátkou trvanlivostí či s dlouhou trvanlivostí?
- Zda maloobchod spolupracuje s organizacemi poskytující další distribuci potravin, kde jsou nejvíce potřeba?
- Jaké potraviny bývají nejčastěji předmětem odpadu?
- Zda potravinový odpad jde na vrub dodavateli či maloobchodu?
- Zda se vyhazují potraviny po uplynutí minimální doby trvanlivosti či po uplynutí minimální doby spotřeby?
- Jakými způsoby se nadále zachází s potravinami, které jsou určeny k odvozu na skládku?
- Zda řetězec potraviny recykluje?
- Jaké strategie maloobchod uplatňuje pro snížení potravinového odpadu?
- Pokud je potravina zlevněna o 30 či 50 % je následně prodána?
- Existuje v maloobchodu sezónní závislost v oblasti plýtvání potravin?

- Zda mají k dispozici statistiky z ostatních zemí, jaké je nákupní chování v jiných zemích?
- Zda jsou objednávky zboží řízeny centrálně či za ně zodpovídá manažer prodejny?
- Na kolik procent jsou dle zástupce maloobchodu správné odhady ohledně potravinového odpadu?
- Zda je manažer prodejny povinen odesílat report?
- U jakých komodit dochází k nejvyššímu procentu znehodnocení?
- Zda vlastní maloobchod svou lokální kompostárnu?
- Zda si maloobchod ve svou vlastní interní statistiku?
- Jaké je nákupní chování zákazníků v rámci slev a akčních týdnů?

Vzhledem k nouzovému stavu, kdy nebylo možné schůzku uskutečnit, bylo možné získat rozhovory pouze ze dvou maloobchodů, které budou srovnány společně s daty řetězce Tesco, který své reporty uvádí veřejně.

5.1 Maloobchod 1

Jedná se o samoobslužnou velkokapacitní maloobchodní prodejnu s rozlohou nad 2500 m^2, kdy je na jednom místě možné zakoupit jak potravinářské, tak nepotravinářské zboží. Tento konkrétní maloobchod nabízí svým zákazníkům velmi širokou nabídku výrobků a značek, právě na této strategii staví a udržuje loajalitu své klientely. Vzhledem ke své velikosti a objemu zboží je logické očekávat větší míru odpadu než u jiných ne tak objemných prodejen.

5.1.1 Nejčastěji plýtvané potraviny

Odhadem se v tomto maloobchodě měsíčně vyhodí kolem 1000 tun potravin, jež nejsou žádným způsobem dál využity, ať už z důvodu nedostatečné kapacity potravinových bank a charitativních organizací či z důvodu jejich nepoužitelnosti pro další spotřebu. Nejvyšší podíl odpadu zastupují čerstvé potraviny jako ovoce, zelenina, pečivo, maso a pultové zboží, avšak tyto potraviny mají také nejvyšší odbyt. Nebalené pečivo je považováno za vhodné k prodeji pouze 24 hodin od jeho upečení či jiné tepelné přípravy. Zástupce maloobchodu konstatoval *„právě čerstvé potraviny, typicky pečivo, ovoce, zelenina, jsou nejčastěji plýtvány a znehodnoceny.“* Tyto potraviny jsou následně odebírány zástupci potravinových bank a charitativních organizací, kteří si potraviny po většinou ihned další den vyzvedávají a dále rozdělují na místa určení těchto darovaných potravin.

5.1.2 Strategie uplatňované na zákazníka

Tento řetězec potraviny žádným způsobem nerecykluje, v případě že se blíží vypršení minimální doby trvanlivosti jsou určité druhy zboží nakrájeny a prodávány po balíčcích za zvýhodněnou cenu, nejčastěji s 30% slevou, čímž se maloobchod

snaží snižovat potravinový přebytek. Zástupce tohoto maloobchodu zmínil následující *„tato strategie balíčkování je využívána jako marketingový tah na potenciálního zákazníka, který je přilákán vzhledností balíčku a následně využije výhodnější cenu produktu.“* Maloobchod tak této strategie pravidelně využívá. Tato prodejna své zákazníky segmentuje do několika skupin a eviduje pozitivní ohlas na zlevněné zboží v určitých skupinách, kdy lidé účelně hledají zboží v akci, zmíněný marketingový tah na klientelu má tak úspěch a prodejna jej v pravidelných intervalech užívá dál. Plýtvání potravinami je problémem i z marketingového hlediska vzhledem k tomu, že podvědomí spotřebitele vnímá plné regály a přebytek jako vizuálně atraktivnější, než obchody s nedoplněným zbožím, i to je důvodem, proč je evidován neustálý nadbytek zásob v maloobchodě, nedostatečně plné regály zákazníky ve svém důsledku odradí a prodejna má nižší zisky. Obchody jsou nuceny neustále doplňovat zboží pro udržení atraktivity a statusu ve společnosti.

5.1.3 Okolní vliv společnosti na plýtvání potravin

Mezi okolní vliv působící na plýtvání potravin lze zařadit svátky, oslavy i změny teplot. Existuje proto i sezónní závislost v prodeji potravin maloobchodů, kdy je evidován značný nárůst potravinových přebytků v povánočních měsících, což by se dalo očekávat vzhledem k spotřebnímu koši domácností během roku. Při otázce ohledně sezónní závislosti respondent tohoto maloobchodu odpověděl *„v letních měsících má největší odbyt ovoce, v zimních měsících zase nejnižší.“* Je tedy zřejmé, že maloobchod vykazuje sezónní závislost. Spotřebitel je zejména, dle statistik prodejny, citlivý na dobu minimální trvanlivosti v sektoru mléčných výrobků, proto jsou mléčné výrobky častým subjektem darování. V různých ročních obdobích jsou nakupovány a poptávány různé typy výrobků, proto se maloobchod snaží těmto požadavkům přizpůsobit.

5.1.4 Strategie dopravy a manipulace s potravinami

Maloobchod využívá při dopravě zboží vratné obaly a vyhýbá se užívání kartonů a jednorázových obalů. Tato prodejna má k dispozici lokální kompostárnu, tudíž není třeba dalších nákladů na přepravu zboží a potraviny se bez obalu vkládají do této kompostárny. Prodejna má s dodavateli zboží uzavřeny smlouvy, na jejichž základě se ztráty připisují buď maloobchodu či dodavateli při nesplnění smluvních podmínek. Dále bylo zástupci maloobchodu řečeno *„jsou zaznamenány značné ztráty již v rámci dopravy a manipulace se zbožím, kdy je potravina poškozena či jinak znehodnocena a je znemožněn její prodej.“*

5.1.5 Management a řízení procesu plýtvání potravin

Tato prodejna nevykazuje žádný report, vede si vlastní interní statistiku na základě jejichž dat následně vedoucí prodejny uskuteční objednávky zboží, tyto data mají předcházet nadměrným zásobám. Avšak tento proces je zcela závislý na vedoucí osobě a není nijak centrálně řízen. Zástupci maloobchodů dále zodpověděli,

že v porovnání se zahraničními prodejnami stejné společnosti v Evropě je Česká republika značně zaostávající v oblasti darování potravin potravinovým bankám, organizacím a charitám kvůli nedostatečným kapacitám těchto organizací kompetentních k další distribuci a poskytování potravin v potřebných oblastech.

5.1.6 Strategie užívané pro předejití plýtvání potravinami

Dotazovaný zástupce prodejny zodpověděl otázku ohledně strategií proti potravinovému odpadu následovně *„maloobchod uplatňuje strategie, jež mají napomoct redukování potravinového odpadu, například časově upravujeme objednávky potravin dle aktuální situace prodejen.“* Jedná se o strategie časové flexibility objednávek, dále strategie rozšiřující seznam organizací, kterým prodejna pravidelně daruje potraviny, prodejna kontaktuje místní farmáře, kteří mohou přebytečné zboží využít k nasycení chované zvěře, dále pomáhá azylovým a charitativním domům a navazuje nové kontakty.

5.2 Maloobchod 2

Tento maloobchod je samoobslužnou maloobchodní jednotkou o rozloze 400 až 600 m^2, která nabízí převážně potravinové zboží, nepotravinové zboží nemá přílišného zastoupení. Jedná se o diskontní prodejnu, jež konkuruje klasickým obchodům především co nejnižší cenou. Tato prodejna cílí především na zákazníky v pokročilém věku, nemá příliš široký sortiment či několik typů značek výrobků, odebírá potraviny osvědčené zákazníky a straní se nabídce nových značek či typů produktů i kvůli nízkým nákladům pro následné umožnění poskytnutí nízké ceny. Tato prodejna funguje na principu FIFO neboli first in first out, kdy zboží bývá přímo doplněno do regálu.

5.2.1 Nejčastěji plýtvané potraviny

Tento maloobchod nenabízí tak široký a hluboký sortiment jako předchozí, proto je logické, že bude vykazovat nižší potravinové přebytky. Přestože je tato prodejna omezena v rámci své nabídky potravin, je nutné zmínit, že maloobchod například následuje několikaletý trend bio-potravin a mezi tyto potraviny byly mezi sortiment zařazeny. Odhadem se v této prodejně v měsíčním měřítku vyplýtvá přibližně 300 tun potravin. Tato prodejna daruje potraviny, kterým nevypršela doba spotřeby zástupcům potravinových bank, kteří jsou při větším množství odběru potravin povinni pro potraviny přijet. Za rok 2018 darovala tato prodejna příslušným organizacím 45 tun potravin, což je velmi malé číslo. Na otázku položenou ohledně nejčastěji plýtvaných potravin respondent odpověděl *„Nejčastěji jsou v potravinovém odpadu zastoupeny sladkosti, mouka, rýže a čerstvé potraviny s nejvyšší kazivostí.“*

5.2.2 Strategie uplatňované na zákazníka

Zákazník je ovlivňován mnoha faktory při svém nákupu, proto maloobchod uplatňuje několik strategií, jednou ze strategií je zlevňování potravin a zboží. Při zavedení slev u potravin s blížícím se datem spotřeby se zvyšuje prodej těchto potravin a potažmo je snižován objem potravinových přebytků maloobchodu. Maloobchod také praktikuje různé slevové týdny a akce na určitý typ produktů, avšak tyto potraviny bývají dle statistik prodeje okamžitě odkoupeny a prodejna má naopak problém s nedostatkem zásob těchto potravin v akci. Na otázku cílenou na strategii zlevňování potravin před vypršením minimální doby trvanlivosti zástupce odpověděl *„určitá skupina zákazníků chodí do prodejen cíleně na zlevněné produkty a hledá je po prodejně, proto se vyplácí tyto produkty umisťovat na viditelná místa a zákazníka nalákat na nízkou a výhodnou cenu.“* Lze tedy tvrdit, že maloobchod svou klientelu segmentuje a vytváří zákazníky různorodé nabídky jako akční týdny, speciální nabídky ale i zmiňované zlevněné zboží.

5.2.3 Okolní vliv společnosti na plýtvání potravin

Stejně jako v případě prvním mají na prodej potravin v rámci maloobchodu vliv okolnosti, jež působí na psychiku zákazníka, který je tímto ovlivňován a mění své nákupní chování. Maloobchod taktéž eviduje sezónní závislost a změny týkající se nákupního chování v rámci jednotlivých měsíců. Zástupci tohoto maloobchod odpověděl na otázku sezónní závislosti následovně „*na sezónní změny se prodejna snaží reagovat a v rámci svých akčních týdnů a dalších akcí vzniká spíše nedostatek nabízeného zboží, které má speciální akční ceny.*“

5.2.4 Strategie dopravy a manipulace s potravinami

Prodejna má s dodavateli zboží uzavřené smlouvy o dodávkách zboží, pokud jsou podmínky smluv nedodrženy a zboží má například chybně uvedenou minimální dobu trvanlivosti, připisuje maloobchod potravinový odpad dodavateli. Vzhledem k tomu, maloobchod je odnoží rakousko-německé společnosti, stává se, že zboží je dodáno na prodejnu špatně označené či má popis v jiném jazyce, takové zboží bývá hned zařazeno mezi potraviny vhodné k darování, jelikož je příliš nákladné zboží posílat zpět. Jedním z důvodů plýtvání potravin je nejčastěji právě doprava a manipulace se zbožím, kdy špatným nakládáním a nedodržováním postupů potravina ztrácí na kvalitě a jakosti.

5.2.5 Management a řízení procesu plýtvání potravin

Maloobchod své objednávky řídí na základě výstupních hodnot svých interních statistik a objednávky zboží jsou uskutečňovány manažerem prodejny. Na otázku spoluprací s farmáři a charitativními organizacemi odpověděl respondent „*Tato prodejna nespolupracuje s žádnými jinými organizace okrem potravinových bank.“* V případě neodebrání potravin příslušnými organizacemi jsou mléčné výrobky po uplynutí data spotřeba z této prodejny vyvezeny na skládku, pečivo a zelenina jsou

odvezeny do bioplynových stanic a masné výrobky odebírá kafilérie. Pultové zboží v podobě různých pochoutkových salátů bývá přímo odváženo na skládku, pouze v případě neporušení obalu na skladě těchto produktů se dále darují nebo jinak využijí. Tato prodejna je vedena mateřskou společností se sídlem v Německu a Rakousku, tyto země si vedou vlastní report a porovnávají jej s jinými zeměmi, k těmto datům tak nebyl umožněn přístup.

5.2.6 Strategie užívané pro předejití plýtvání potravinami

Tento maloobchod nemá ve vlastnictví kompostárnu, nespolupracuje s lokálními farmáři ani charitami, spolupracují výhradně s regionálními potravinovými bankami. Řetězec se podílí na založení potravinových bank a poskytuje jednorázové vyšší finanční dary či jinou formu pomoci, je také partnerem edukativního serveru, čímž rozšiřuje povědomí svých zákazníků o plýtvání potravin, rozšiřuje informace ve formě článků a videí o tom, jak se surovinami správně nakládat či poskytuje plnohodnotné recepty, jak zpracovat celé kuře, jak správně nakládat se starým pečivem či jak potraviny v domácnosti správně skladovat a zajistit jim dlouhou životnost. Respondent zmínil následující *„Naše prodejna pravidelně vzdělává své zákazníky a poskytuje rady, jak správně zacházet s potravinami na edukativním serveru, který spolufinancuje.“*

5.3 Shrnutí dat

Z poskytnutých informací od zástupců prodejen budou shrnuty informace, poskytující náhled na situaci v oblasti plýtvání potravin v maloobchodě. Primární data byla získána na základě hloubkových rozhovorů se zástupci maloobchodů, tento náhled bude sumarizovat oblasti a charakterizovat problematiku plýtvání potravinami.

5.3.1 Doprava a manipulace

V obou sledovaných maloobchodech jsou zásoby a objednávky zboží řízeny vedoucím provozovny, který není povinen vést report a záleží na výstupu statistik a jeho rozhodnutí kolik potravin bude dodáno na prodejnu, objednávky nejsou centrálně řízeny a každá prodejna si řídí zásoby separátně. S dodavateli mají obě prodejny vedeny smlouvy a dle smluvních podmínek je potravinový odpad přiřazován buď dodavateli či odběrateli. Problémem bývá porušení teplotního řetězce, kdy potraviny, které byly vystaveny teplotním šokům ztrácí na své kvalitě a jakosti, následně tyto potraviny nemůže maloobchod nabízet. Tyto potraviny jsou přijímány pracovníky maloobchodu pod dohledem vedoucího provozovny, kdy každý karton, paleta je označen příslušným kódem, který je pracovníkem provozovny naskenován a následně přijat, v případě, že zboží není náležitě zkontrolováno, dochází k naskladnění zboží, které není v prvotřídní kvalitě a následně je navyšován potravinový odpad.

5.3.2 Vliv zákazníka na potravinový odpad

Dalším faktorem je psychologický vjem prostředí, jež ovlivňuje podvědomí zákazníka, následně ovlivňuje jeho nákup v závislosti na vzhledu prostředí, v případě, že nejsou naplněny regály a okolí nevypadá vzhledně, zákazník od nákupu ustupuje a nenakupuje ve velké míře. To je dalším důvodem nabývajícího potravinového odpadu, jelikož maloobchod uskutečňuje více objednávek, vzniká nadměrná zásoba zboží, aby bylo zajištěno pravidelné a plné doplnění regálů. Toto zboží následně není zcela využito, uplyne jeho minimální doba trvanlivosti a maloobchod je nucen toto zboží vyhodit či darovat. Právě na zákazníka jsou uplatňovány marketingové strategie například v podobě slev, které mají přilákat a přimět zákazníka zboží koupit, zákazník nakupuje odlišené zboží v různých ročních obdobích a vzniká tak sezónní závislost. Rizikovým faktorem je v této oblasti sám člověk a jeho vlastnosti. Myšlenková mapa znázorňuje situaci ohledně vlivu zákazníka na potravinový odpad, maloobchod 1 je značen modrou barvou, maloobchod 2 je značen žlutou barvou.

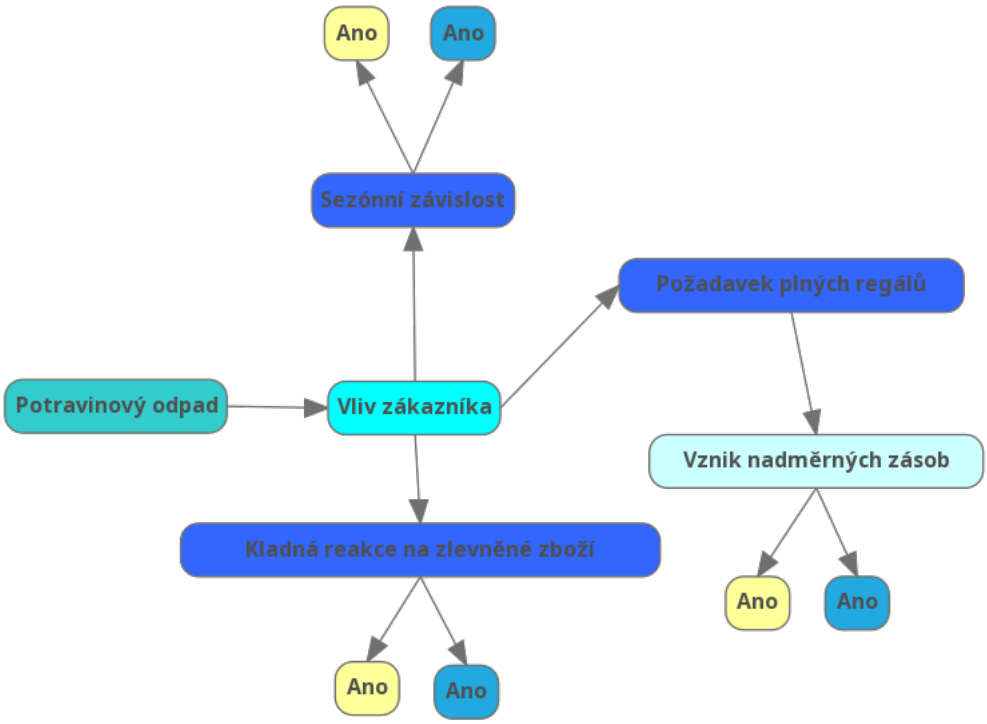

Obr. 12 Myšlenková mapa Vliv zákazníka na potravinový odpad

5.3.3 Nejčastěji plýtvané potraviny

Z poskytnutých dat je zřejmé, že nejvíce problematickou oblastí v maloobchodě jsou nadměrné zásoby čerstvých potravin, kdy se maloobchod snaží uspokojit poptávku zákazníka, ne vždy se podaří odhadnout správné množství, kapacita potravinových

bank a jiných organizací není schopna veškeré množství pojmout a potraviny se tak stávají odpadem a jsou odvezeny na skládku. Týká se to především pečiva, ovoce, zeleniny a mléčných výrobků. Sezónní závislost se projevuje hlavně během Vánoc, kdy bývá největší potravinový přebytek v oblasti ovoce. Potravinovým odpadem se stává také zboží s porušeným obalem či jinou deformací při jeho manipulaci. Myšlenková mapa znázorňuje situaci ohledně nejčastěji plýtvaných potravin, maloobchod 1 je značen modrou barvou, maloobchod 2 je značen žlutou barvou.

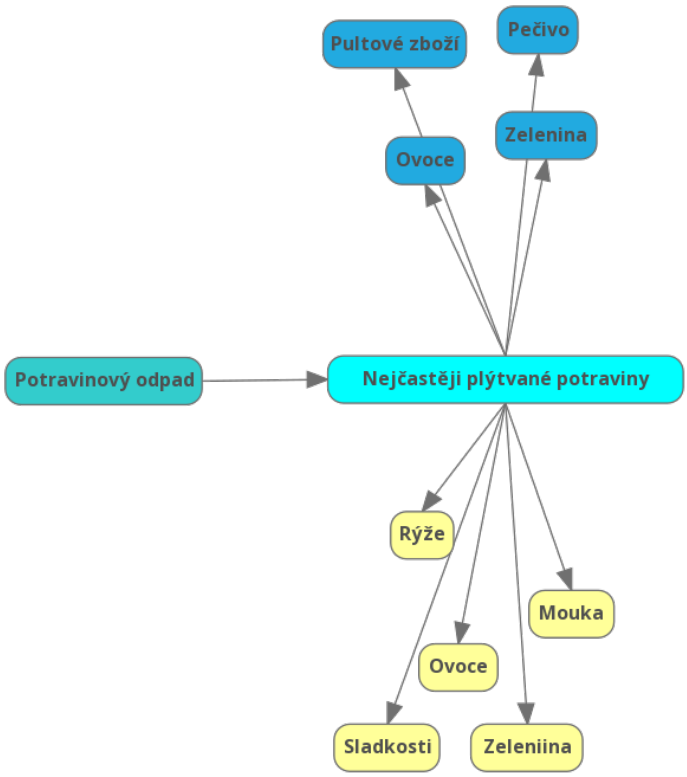

Obr. 13 Myšlenková mapa Nejčastěji plýtvané potraviny

5.3.4 Strategie užívané pro předejití vzniku potravinového odpadu

V tomto ohledu se maloobchody liší, maloobchody využívají spolupráce s potravinovými bankami, charitativními organizacemi, místními farmáři, vlastnictví kompostárny či odvozu potravin do bioplynových stanic. V případě využití jedné ze strategií se potravina nadále nepovažuje v rámci maloobchodu za odpad, jelikož je dále využita a spotřebována. Myšlenková mapa vykresluje, jaké strategie využívají maloobchody, modrá barva zastupuje maloobchod 1 a žlutá barva maloobchod 2.

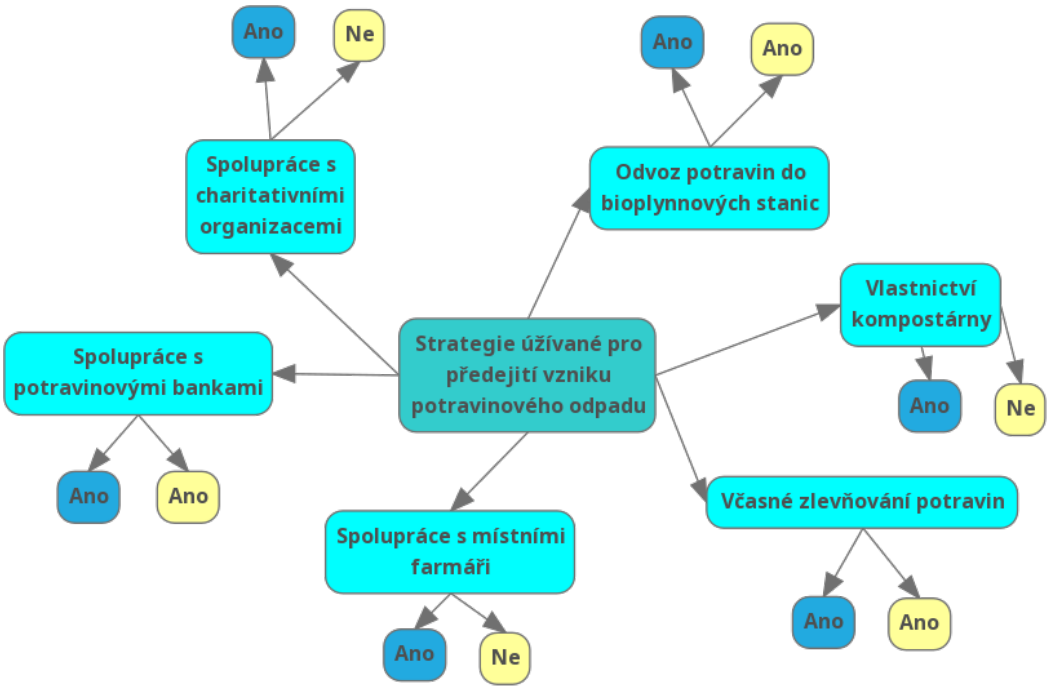

Obr. 14 Myšlenková mapa Strategie užívané pro předejití vzniku potravinového odpadu

5.4 Problémové oblasti v maloobchodě

Plýtvání potravin v maloobchodě můžeme zaznamenat v celém procesu provozu podniku, což zahrnuje manipulaci se zbožím na skladě, při transportu, při špatném naskladnění či jeho přemístění do prodejních prostor, dále k plýtvání dochází při nadměrných objednávkách potravin, kterým ve skladovacích prostorách vyprší minimální doba trvanlivosti. Problémová oblast tak není pouze jediná, ale je jich hned několik. Při této sumarizaci dat bude využito primárních a sekundárních dat, kdy jsou zahrnuty i veřejně dostupné reporty řetězce Tesco. Tyto tři řetězce jsou porovnány a výstupem je sumarizace problematických oblastí v rámci maloobchodu a problematiky plýtvání potravin.

5.4.1 Doprava a manipulace

V rámci dodavatelsko-odběratelského řetězce dochází ke ztrátám při transportu zboží od dodavatele k maloobchodu, kdy při transportu zboží může nastat situace, že je porušen u potravin obal, pokud je porušen primární obal, což je bezprostřední obal produktu, lze tyto potraviny darovat či jinak využít, pokud je poškozen sekundární obal, což je obal chránící produkt a po spotřebě je vyhozen, potraviny se stávají potravinovým odpadem a jsou odváženy na skládku. Ze strany dodavatele se jedná o nedodržení podmínek ve smlouvě s maloobchodem, kdy typicky porušuje

postupy nakládání s potravinami a dochází k porušení teplotního řetězce, špatného označení doby trvanlivosti výrobku či například popis zboží v jiném jazyce. Nejčastěji se maloobchod setkává s nepřiměřeně přizpůsobeným dopravním prostředkem dodavatele, kdy není zajištěna stabilita palet, beden či jiných transportních prostředků a zboží je poškozené dopraveno na prodejnu. Na straně odběratele, tedy maloobchodu, dochází ze stran zaměstnanců k nedostatečné kontrole zboží a automatické příjemce potravin, jež nejsou zcela v pořádku.

5.4.2 Management

V rámci maloobchodu jsou vedeny interní statistiky potravinového odpadu a přebytků, ze kterých management prodejny vychází při dalších objednávkách ve stejných obdobích, avšak ani jedna z prodejen nemá přístup k porovnání svých statistik se zahraničím či k interním strategiím jiných zemí. Vedoucí prodejny se tak musí spoléhat pouze na svůj úsudek a interní statistiky konkrétní prodejny. Objednávky lze v čase měnit a reagovat na okolní vlivy, což značně pomáhá při redukci potravinového odpadu.

5.4.3 Zákazník

Lidský faktor ovlivňuje marketingovou strategii prodejny, kdy je klientelou vyžadována neustále plná zásoba všech potravin v nabídce, pokud tomu tak není je zákazník znepokojen a vybírá prodejny, jež tento trend naplněnosti splňují. Lidé také ovlivňují poptávku po potravinách u dodavatelů a vyžadují perfektní tvar, hmotnost a krásu zboží, jež oko pohladí, proto je zákazníkova volba příčinou potravinového odpadu. V prodejních prostorách maloobchodu přístupných zákazníkům jsou k dispozici koše, do kterých mohou být vloženy části potravin, které zákazník nechce kupovat a pro nižší váhu kupované potraviny, například část zeleniny, odtrhne. Tyto zbytky jsou pak automaticky brány jako odpad a odváží se taktéž na skládku. Zákazník při výběru zeleniny, ovoce či pečiva typicky zkouší měkkost/tvrdost požadovaného zboží a tím potraviny nevědomky sám poškozuje, jelikož zboží má posléze vyšší tendenci k počátku hnití.

5.4.4 Technická vybavenost

Další příčinou potravinového odpadu v maloobchodě je nedostatečná technologická vybavenost prodejny zajišťující nepřetržení teplotního řetězce pro udržení kvality a jakosti zboží. Avšak není příliš častým jevem, aby se chladící stroj pokazil a způsobil tak potravinovou ztrátu, tato situace se stává zřídka. Technická vybavenost porovnávaných maloobchodů je na dobré úrovni, avšak je nutno zmínit, že při poruše například chladícího stroje potravin je ztráta potravin opravdu markantní.

5.4.5 Nejčastěji plýtvané potraviny

Rizikový sektor plýtvání je sektor nebaleného pečiva, tady bývají ztráty na denním pořádku, jelikož je možné pečivo prodávat 24 hodin od upečení, maloobchod je

buď recykluje na strouhanku či je pečivo posléze užito v bioplynových stanicích. Dále se jedná o zeleninu a ovoce, jelikož se jedná o čerstvé potraviny, mají nejvyšší potenciál kazivosti. V maloobchodech existuje sezónní závislost, kdy je evidováno, že v letních měsících jsou masné výrobky nejčastější složkou odpadu, ve vánočních měsících je to ovoce. Obecně nejvyšší úbytek potravin zaznamenávají maloobchody v období slev, proto tyto praktiky pravidelně na sebe prodejny navazují, aby zabránili tvorbě odpadu, jak je to možné. V obou sledovaných prodejnách lze ze statistik tvrdit, že veškeré slevové akce bývají zákazníky plně využity.

5.4.6 Schéma problémových oblastí

Uvedené schéma sumarizuje problémové oblasti v rámci maloobchodů a uvádí, jaké okolnosti k vzniku potravinového odpadu přispívají v rámci jednotlivých oblastí.

6 Návrhy a doporučení

Na celém procesu plýtvání potravinami v maloobchodě se podílejí všechny úrovně dodavatelsko-odběratelského řetězce, avšak vzhledem k tématu a sesbíraným datům se doporučení v rámci této závěrečné práce nebudou týkat pouze jedné oblasti. V maloobchodě byly nalezeny dvě oblasti, ve kterých se plýtvá nejvíce, a to v oblasti dopravy a v oblasti nakládání a zacházení s potravinami ze strany maloobchodu. Tato doporučení vychází z poskytnutých dat maloobchodů, jež sdílely své problematické oblasti. Jak bylo v předešlých kapitolách řečeno, problémových oblastí je vícero, doporučení se tak budou týkat oblastí v rámci dopravy a manipulace, v rámci strategií užitých na zákazníka, technické vybavenosti, managementu a darování často plýtvaných potravin potravinovým bankám.

6.1 Doporučení v rámci dopravy a manipulace

Návrhy v oblasti dodavatelsko-odběratelských vztahů na úrovni dopravy a dodání potravin by měli vycházet z předem stanovených podmínek a výběru dodavatele zboží, jež maloobchod posléze nabízí svému zákazníkovi. Při výběru dodavatele by se měl maloobchod či vedoucí prodeje rozhodovat na základě faktorů ovlivňujících přímo potraviny, jejich kvalitu a jakost. Zohlednit se musí pečlivě zabezpečený transport, technická vybavenost dodavatele a například zpětná vazba oslovených zákazníků na kvalitu výrobků dodaných konkrétním dodavatelem. Je potřeba předem stanovit podmínky, které musí dodržovat jak dodavatel, tak odběratel. Předpokladem kvalitního dodavatele je dlouhodobá zodpovědnost a doporučení jiných odběratelů, pravidelné školení a vzdělávání zaměstnanců, kteří přichází každodenně do kontaktu se zbožím a jsou potažmo zodpovědní za správný převoz zboží odběratelům. Zajištěním bezproblémové logistiky se dá předejít popsaným problémům maloobchodů v této oblasti, které porušují kvalitu zboží.

6.2 Doporučení v rámci managementu

Jedním z nejrizikovějších faktorů, na kterých musí maloobchod zapracovat je lidský faktor, který je zodpovědný za správné zacházení s přijatými potravinami, za správné uložení a naskladnění a neporušení teplotního řetězce. Z poskytnutých dat vyplývá, že je zapotřebí větší zainteresovanost managementu a manažerů, kteří by měli zavést motivační složku, která by přivedla zaměstnance k více zodpovědné práci v oblasti plýtvání potravin, vhodné by bylo například zavést finanční odměny, stravenky či jiné další výhody v případě snížení ztrát a dlouhodobé udržení potravinového odpadu na nižší úrovni. Měla by být zavedena pravidelná školení na téma systematického omezování potravinového odpadu v rámci maloobchodu, která by měla být povinná pro všechny zaměstnance pro zavedení zlepšení v této oblasti. Management by pak dále měl být schopen zavést statistiky všech řetězců v oblasti plývání potravin pro případné porovnání s jinými státy a v případě lepších výsledků

jiných států, převzít úspěšné strategie a zavést je ve svých řetězcích taktéž. Pro zavedení tohoto doporučení je potřeba ustanovení stejných definic a pochopení potravinového odpadu na stejné úrovni, aby byly statistiky opravdu porovnatelné, v opačném případě je porovnání dat bezpředmětné.

6.3 Doporučení v rámci technické vybavenosti

Technická vybavenost prodejen je obvykle na dobré úrovni, avšak je nutné zmínit, že při poruše například chladícího stroje je evidován nárůst potravinového odpadu, jelikož je porušen teplotní řetězec. Z tohoto hlediska by bylo vhodné, aby prodejna zavedla pravidelnější technické kontroly, které by zajišťovaly odhalení problému dříve, než nastane a potraviny by se tak do tohoto chladiče nevkládaly.

6.4 Doporučení v rámci vlivu na zákazníka

Je to právě zákazník, který ovlivňuje chování maloobchodu na trhu, jelikož pro maloobchod je klíčový prodej poskytovaného zboží, je logické, že reaguje na poptávku populace. Zákazník 21. století je tak zhýčkaný, že očekává perfektně vypadající potraviny bez kosmetických vad, neustále plné regály a širokou nabídku značek. To všechno má vliv na chování maloobchodu a na tvorbu potravinového odpadu. Doporučení v rámci přístupu maloobchodu k zákazníkovi je rozšíření povědomí o problematice, probuzení zájmu občanů a snaha o změnu konvencí, které jsou zavedeny. Sociální sítě mají v moderním světě velkou moc, proto by bylo vhodné založení účtu za boj proti plýtvání potravin, který by mohl změnit vnímání občanů a rozšířit v této oblasti jejich vědomosti. Tento účet by měl obsahovat kontent v rámci něhož se zákazník dozví, důsledky svého nákupčího chování, počínaje otlaky prstů na ovoci a konče přeplněnými sklady pro plné uspokojení nákupčích.

6.5 Doporučení v rámci nejčastěji plýtvaných potravin

V případě že se maloobchod rozhodne potraviny darovat, dochází často k problému vyvolanému ze strany kapacit potravinových bank, jež nejsou schopny všechny poskytované potravin přijmout. Maloobchod tak může vyhledat jiné organizace a zařízení, kterým pomoc v podobě potravin pomůže či je jednou z možností potravinové bank pomoci zakládat, rozšiřovat jejich kapacity a zvyšovat technickou vybavenost na základě podmínky určených maloobchodem. Řešením, jež není v moci maloobchodu by byla změna legislativy, kdy by bylo možné darovat pultové zboží, které patří k hlavním složkám potravinového odpadu, po uplynutí minimální doby trvanlivosti. Mezi toto pultové zboží se řadí pochoutkové saláty, nebalené bagety, chlebíčky a jiné pochutiny bez obalu, které mají vysoký potenciál kazivosti. Avšak je potřeba brát v potaz i ovlivnění letními měsíci, kdy se toto zboží stává více kazivým a darování takových potravin by mohlo být kontraproduktivní. Pokud není

možné potraviny darovat, pak je vhodné pořízení vlastní kompostárny, která zajišťuje další užití potraviny a snižuje náklady podniku na dopravu.

6.6 Shrnutí doporučení

Doporučením pro maloobchody s cílem redukce potravinového odpadu a snižování ekonomických nákladů na zboží, na dopravu zboží dodavatelem, následné nakládání s odpadem po uplynutí minimální doby trvanlivosti či na dopravu potravin na skládku, lokálních kompostáren či bioplynových stanic jsou následující:

- Důkladné zvážení a prověření dodavatele
- Zavedení školení a briefing zaměstnanců, kteří přichází do přímého kontaktu s potravinami
- Zavedení celoplošné statistiky v rámci řetězce a následné porovnání se zahraničím. Je nutné zavést stejné definice potravinového odpadu a potravinových ztrát pro porovnatelnost a přesnost těchto statistik.
- Edukace zákazníka pomocí sociálních sítí, rozšíření povědomí o problematice přeplněných skladů a nadměrných objednávek
- Pravidelné technické kontroly strojů
- Zavedení vlastní kompostáren v rámci prodejen a využití bioplynových stanic
- Častější navazování spoluprací s potravinovými bankami a farmáři, technologická výpomoc organizacím za určitých podmínek

7 Diskuse

Závěrečná práce se týká problematiky plýtvání potravin a v rámci jejího vypracování bylo zjištěno několik limitujících faktorů na základě poskytnutých dat zástupci maloobchodů. Pro účely bakalářské práce bylo osloveno několik potenciálních respondentů, v rámci maloobchodů na českém území. Z řad těch oslovených potenciálních respondentů nebyla nemalá většina ochotna spolupracovat právě kvůli výběru tématu plýtvání potravinami, toto téma je právě maloobchody a velkoobchody tabuizováno, jelikož potravinový odpad je problematikou nejen ekonomickou, ale i otázkou morálních zásad a etického kodexu. Toto opakované porušování morálních a etických zásad tak z dat ohledně plýtvání potravin na úrovni maloobchodů vytváří data citlivá k veřejnému sdílení, jelikož by prodejna následně čelila veřejnému odsuzování.

Závěrečná práce je zpracována na základě hloubkových rozhovorů se zástupci maloobchodních prodejen, kteří si přejí zůstat zásadně v anonymitě. Největším limitem pro zpracování bakalářské práce je obsažení pouze dvou hloubkových rozhovorů, ty jsou následně srovnávány s reporty z řetězců Tesco. Bylo možné získat data pouze ze dvou hloubkových rozhovorů kvůli nouzovému stavu, který zapříčinila pandemie. Tato data se příliš neliší, proto lze bakalářskou práci na základě těchto dat vypracovat. Vzhledem k tomu, že tato data jsou poskytována jednotlivci, mohou být data ovlivněna jejich názory a pohledy na problematiku, data tak mohou být subjektivně zabarvena, jelikož názor jednotlivých osob v rámci různých prodejen se může lišit. Fakt, že práce vychází z názorů několika zástupců prodejny tak ovlivňuje přesnost a důvěryhodnost poskytovaných dat. Závěrečná práce vychází pouze ze dvou hloubkových rozhovorů, jelikož po čas pandemie a nouzového stavu byl znemožněn přístup na veřejná místa, potažmo byla zakázána shromáždění a domluvení osobní schůzky se zástupcem maloobchodu tak nebylo možné. Bakalářská práce proto vychází ze dvou hloubkových rozhovorů a z veřejně dostupných reportů řetězce Tesco. Vzhledem k tomu, že problematické oblasti se opakují a problematika plýtvání potravinami v rámci maloobchodu není v jednotlivých prodejnách příliš odlišná, je možné z těchto dat vycházet zpracovat návrhy a doporučení. Vzhledem k tomu, že maloobchod je odrazem jak chování spotřebitelů, tak chování výrobců, je nutné zahrnout faktory ovlivňující proces vývoje těchto vztahů a jsou zahrnuty mezi faktory ovlivňující potravinový odpad v maloobchodě. Z tohoto důvodu jsou do závěrečné práce vloženy i popisy jednotlivých vazeb s prodejnou. Tyto vazby mezi výrobci, zákazníky i organizacemi mají vliv na odpisy potravinových přebytků a na potravinový odpad.

Zahraniční výzkumné studie zaměřené na plýtvání potravinami na úrovni distribuce a prodeje zmiňují taktéž obtíže v oblasti sběru dat a popisuje náročnost navázání spolupráce se zaměstnanci, manažery a jinými osobami v rámci prodeje potravin (ERIKSSON, 2012). Jsou to právě nepřesné definice a jejich rozdílné chápání, které způsobuje obtížný sběr dat. Zahraniční studie dokazuje, že jsou zjištěny nemalé rozdíly v rámci statistik z různých zemí, kdy jsou porovnávány data sesbíraná

státními organizacemi a data sesbírána mimostátními organizacemi. Vzhledem k nedostatečnému technickému vybavení, nedostatků odborných pracovníků a dalším limitujícím faktorům bývají statistiky často kompletovány z oblastí z podobných oblastí či vychází z dat z minulých let. Data jsou tak velmi nepřesná a nelze je považovat za plnohodnotné, jsou pouze odhadem skutečného potravinového odpadu (FAO, 2019).

Při porovnání situace v České republice a výstupu zahraničních studií, lze tvrdit, že v potravinovém odpadu jsou zastoupeny potraviny stejných sektorů, tedy čerstvé potraviny, pečivo a další. Ze zahraničních studií vyplývá, že je třeba potraviny zahrnout mezi zlevněné včas, jelikož při nevčasném zlevnění produktů, není zboží prodáno a stává se odpadem (ERIKSSON, 2012).

Jedním z nejvýznamnějších projektů, který je spjat s problematikou plýtvání potravin je projekt FUSIONS (Food Use for Social Innovation by Optimising Waste Prevention Strategies), který probíhal od roku 2012 do roku 2016 a do kterého bylo zapojeno 21 partnerů a 13 zemí. Tento projekt se od ostatních liší definicí potravinového odpadu, který je v rámci tohoto projektu chápán jako jakákoli forma. Požívatelné i nepožívatelné části potraviny, jež nebyla využita ke spotřebě, za odpad jsou považovány i tekutiny, zbylá kůže zvířat či mrtvé ryby vhazované zpět do oceánu. FUSIONS zavádí přísnější definici potravinového odpadu pro podpoření dalších plánů a projektů na redukci vzniku potravinového odpadu (FUSIONS, 2016).

Dalším projektem stojícím za povšimnutí je REFRESH (Resource Efficient Food and Drink for the Entire Supply Chain), do tohoto projektu bylo zapojeno 12 evropských zemí, z nichž Španělsko, Německo, Maďarsko a Nizozemsko byly ve vedoucích rolích a díky jejich participaci se následně připojily další země jako například Čína. Stejně jako projekt FUSIONS vyvolává popud ke snížení objemu potravin, jimiž je plýtváno, a navíc problematiku plýtvání potravinami vykresluje i v oblasti výrobních a dodavatelských řetězců a klade důraz na snížení nákladů vyvolaných zacházení s odpady a dále na maximální možné využití nepotravinových odpadů. (EU REFRESH, 2015).

Maloobchod se nachází v dodavatelsko-odběratelském řetězci na úrovni distribuce, představuje tak mezičlánek mezi spotřebitelem a výrobcem a výrazně tak ovlivňuje domácnosti při jejich rozhodování ke spotřebě, jelikož kontroluje místo prodeje a stimuluje nákupní chování jistým směrem (Mena et al., 2011).

Distribuce v podobě maloobchodních prodejen poskytují snazší přístup k datům ohledně plýtvání potravinami, jelikož prodej je uskutečňován na jednom místě a objem zboží a potravinového odpadu je zde vyšší než individuální objemy potravinového odpadu jednotlivých domácností. Tento fakt utváří z maloobchodu důležitý a snáz přístupný cíl (Gruber, 2016).

8 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce je popis procesu plýtvání potravin v maloobchodních řetězcích a analýza oblastí, kde lze předpokládat nehospodárné nakládání s potravinami, především pak identifikace problémových oblastí a návrh opatření, jak eliminovat neefektivní hospodaření s potravinami v maloobchodě a tím snižovat náklady maloobchodu. Práce obsahuje deskripci problematiky plýtvání potravin na světové i evropské úrovni. Problematika plýtvání potravinami je celosvětovým problémem a jejím řešení se zabývají světové organizace, proto je nevyhnutelné, aby se o tomto problému více diskutovalo a toto téma se dostávalo více do povědomí populace. Z rozboru potravinového řetězce je zřejmé, že potravinami není plýtváno na jediné úrovni, ale hned na několika. Z tohoto hlediska tak není možné problematiku zařadit k jediné úrovni, proto je třeba hledat řešení na vícero úrovních týkající se nakládání s potravinami. Závěrečná práce se zabývá plýtvání potravinami na úrovni výroby, distribuce i spotřebitele se zaměřením na maloobchod. Jednotlivé definice potravinového odpadu, přebytků a ztrát v rámci zemí, organizací či výzkumů se velmi liší, proto jsou data velmi těžko porovnatelná a diskutabilní.

Pro analýzu a deskripci problematických oblastí maloobchodů bylo využito hloubkových rozhovorů se zástupci vybraných maloobchodů, kteří poskytli potřebná data k charakterizaci těchto problematických oblastí. Bylo zjištěno, že dvě nejproblematičtější oblasti se váží k výrobcům či potažmo dodavatelům a k zaměstnancům prodejen, kdy bývá porušen teplotní řetězec či se jiným způsobem špatně nakládá s potravinami, které tak ztrácí na své kvalitě a jakosti. K porušování teplotního řetězce dochází nejčastěji v létě, kdy je kvůli vyšším teplotám náročné udržet stálou teplotu potravin a zboží je na prodejnu dodáno již v horší kvalitě. Dalším problémem ze strany dodavatele je nedostatečná vybavenost a přizpůsobení vozidla danému přepravovanému zboží. Chyba na straně maloobchodu nastává v případě nedostatečné kontroly přijímaného zboží na prodejnu, čímž je způsobeno naskladnění již poškozených potravin, které se posléze připisují na vrub maloobchodu jako potravinový odpad. Dále v rámci obchodu dochází k nesprávnému uložení zboží, nevhodné manipulaci se zbožím či nedostatečná kontrola technologické funkčnosti úložného prostoru.

Mezi nejčastěji plýtvané potraviny v rámci maloobchodu lze z poskytnutých dat zařadit čerstvé zboží jako ovoce, zelenina, pečivo a pultové nebalené zboží. Tyto potraviny mají nejvyšší potenciál kazivosti a bývají nejčastějším předmětem potravinových přebytků, které buď konkrétní prodejna daruje příslušným organizacím či je s nimi nakládáno jako s potravinovým odpadem.

Na základě vymezených kritických oblastí a nejčastěji plýtvaných potravin byla navrhnuta doporučení v rámci prodejen, které zahrnují jak management, tak samotného zákazníka, tato doporučení by měla zamezit neustálému nárůstu potravinového odpadu a přispět k jeho redukci. Doporučení vycházejí jak ze samotné podstaty nejčastěji plýtvaných potravin, tak z problematických oblastí v rámci maloobchodu, jež k plýtvání přispívají. Plýtvání potravinami je v moderní době velké téma a je

v obecném zájmu zajišťovat jeho snižování, nasycení hladovějících a naplnění dalších cílů v rámci programu OSN nazývaným SDG. Pozitivním zjištěním v rámci této problematiky je, že každý z respondentů maloobchodů se snaží potravinový odpad redukovat a důležitost snižování odpadu si plně uvědomuje. Avšak je nutné zmínit, že prodejem ošklivého ovoce či křivé zeleniny a darováním potravin potravinovým bankám se tento problém nevyřeší. Důležitou hybnou silou, jež má velkou váhu v řešení plýtvání potravin je sdílení dat ohledně potravinového odpadu, celoplošná tvorba statistik, spolupráce s dalšími subjekty a zařazení strategií, jež fungovaly například na území jiných států.

9 Seznam literatury

AKTUÁLNĚ *Tesco je lídrem v boji proti plýtvání potravinami* [online]. 2019 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://www.aktualne.cz/tesco-je-lidrem-v-boji-proti-plytvani-potravinami/r~1022e238f4be11e99b40ac1f6b220ee8/

ARNIKA. *Hierarchie nakládání s odpady* [online]. 2014 [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: https://arnika.org/hierarchie-nakladani-s-odpady

ATWATER, PH.D., W. O. *Food and Diet* [online]. Washington, 1895 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.ars.usda.gov/ARSUserFiles/80400530/pdf/hist/fo-odanddiet_agric_ybk_1894.pdf

ENCYKLOPEDIA, *Lever Food Control Act* [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/lever-food-control-act

ERIKSSON M., *Case Study Approach to Quantities and Causes, Licentiate thesis 045, Department of Energy and Technology, Swedish university of Agricultural Science, Uppsala.* [online]. 2012 [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://pub.epsilon.slu.se/9264/

EVROPSKÁ UNIE. *Refresh. About the project* [online]. 2015. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: http://eu-refresh.org/about-refresh#about-the-project

EVROPSKÝ DVŮR. *Boj proti plýtvání potravinami: příležitost pro EU, jak zlepšit účinné využívání zdrojů v potravinovém řetězci* [online] 2016 [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/foodwaste-34-2016/cs/#chapter0

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002.* In: . Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R0178&from=CS

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008.* In: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: https://eur-

lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CE-LEX:32008L0098&from=CS

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Plýtvání potravinami v EU aneb proč končí miliony tun jídla v koši (infografika)*. 2017 [online]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170505STO73528/plytvani- potravinami-v-eu-infografika

EUROPEAN PARLIAMENT. *Technology options for feeding 10 billion people: Options for Cutting Food Waste* [online]. 2013 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513515/IPOL-JOIN_ET(2013)513515(SUM01)_EN.pdf

EU FUSIONS. *FOOD WASTE DEFINITION: FUSIONS' Definitional Framework. [*online]. [cit. 2020-04-29]. 2016. Dostupné z: https://www.eu-fusions.org/index.php/about-food-waste/280-food-waste-definition

FAO. *Food waste | Technical Platform on the Measurement and Reduction of Food Loss and Waste | Food and Agriculture Organization of the United Nations.* 2016 [online]. 2016 [cit. 2020-04-29] Dostupné z: http://www.fao.org/platform-food-loss-waste/food-waste/definition/en/

FAO. *Food loss | Technical Platform on the Measurement and Reduction of Food Loss and Waste | Food and Agriculture Organization of the United Nations.* 2016 [online]. 2016 [cit. 2020-04-29] Dostupné z: http://www.fao.org/platform-food-loss-waste/food-loss/definition/en/

FAO. *The state of food and agriculture: Moving forward on food loss and waste reduction* [online]. 2019 [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: http://www.fao.org/3/ca6030en/ca6030en.pdf

FAO *Technical Report on Food Wastage Footprint – Impacts on Natural Resources (Odborná zpráva o stopě vytvořené plýtváním potravinami – dopady na přírodní zdroje),* Řím, 2013, s. 103 (http://www.fao.org/docrep/018/ar429e/ar429e.pdf

FOODTANK. *The European Union aims to halve food waste by 2030* [online]. 2018 [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: https://foodtank.com/news/2018/06/european-unione-food-waste-reduction-target/

FOOD WASTE REDUCTION ALLIANCE. *Best practices and emerging solutions* [online]. 2014. [cit.2020-04-30]. Dostupné z: http://www.foodwastealliance.org/wp-content/uploads/2014/04/FWRA_Toolkit_FINAL_0415141.pdf

GRUBER, VERENA, CHRISTINA HOLWEG A CHRISTOPH TELLER. *What a waste! exploring the human reality of food waste from the store manager's perspective* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: https://www.deepdyve.com/lp/sage/what-a-waste-exploring-the-human-reality-of-food-waste-from-the-store-TWFap1hXpV?key=sage

GUSTAVSSON, JENNY GUSTAVSSON, CHRISTEL CEDERBERG A ULF SONESSON. *The Gospel of the Clean Plate* [online]. 2011 [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: http://www.fao.org/3/a-i2697e.pdf

HACCP.WEBNODE.CZ. *Zákon o potravinách* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: https://haccp.webnode.cz/zakon-o-potravinach-110-1997-/

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE A GLOPOLIS. *Plýtvání jídlem jako ekonomický, sociální i environmentální problém* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: http://glopolis.org/wp-content/uploads/soubory/media-brief-plytvani-potravinami.pdf

INSTITUTION OF MECHANICAL ENGINEERS *Global Food Waste Not, Want Not.* [online] 2013 Dostupné z: https://www.imeche.org/docs/default-source/reports/Global_Food_Report.pdf?sfvrsn=0

LIDIA T. *Czech Restaurants Reduce Food Waste With Mobile Apps* [online]. 2019 [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.praguemorning.cz/czech-restaurants-reduce-food-waste-with-mobile-apps/

LORENC, MIROSLAV. *Závěrečné práce – metodika* [online]. 2013. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: http://lorenc.info/zaverecne-prace/metodika.htm

MANAGEMENT MANIA. *Dodavatelský řetězec* [online]. [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: https://managementmania.com/cs/dodavatelsky-retezec-supply-chain

MARTIN SEBERA. *Vybrané kapitoly z metodologie* [online]. 2012 [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: http://www.fsps.muni.cz/emuni/data/reader/book-8/04.html

MENA, C, ADENSO-DIAZ, B & YURT, O 2011, *'The causes of food waste in the supplier-retailer interface: Evidences from the UK and Spain'*, *RESOURCES CONSERVATION AND RECYCLING*, vol. 55, no. 6, pp. 648-658. https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2010.09.006

MILLOCK, KATRIN. *Greening Household Behaviour and Food* [online]. 2014. [cit.2020-04-30]. Dostupné z: https://pdfs.semanticscholar.org/6e17/fc4fbd333f1631468e51fd885572a02c3f26.pdf?_ga=2.75505301.165092365.1588251750-1648476327.1588251750

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Průvodce předcházením vzniku odpadů z potravin v soukromém sektoru pohostinství a stravování* [online]. 2017 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/program_predchazeni_vzniku_odpadu/$FILE/OODP-pruvodce_gastro-20170201.pdf

ODPADOVÉ CENTRUM. *Jak kompostovat* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: http://www.odpadovecentrum.cz/jak-kompostovat

PARFITT, JULIAN, MARK BARTHEL A SARAH MACNAUGHTON. *Food waste within food supply chains: quantification and potential for change to 2050* [online]. 2010, Dostupné z: http://rstb.royalsocietypublishing.org/content/royptb/365/1554/3065.full.pdf

PBS. *The Gospel of the Clean Plate* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/gospel-clean-plate/

PRIEFER C, JÖRISSEN J, BRÄUTIGAM KLAUS-RAINER. *Technologické možnosti, jak nasytit 10 miliard lidí – Možnosti snížení plýtvání potravinami.* Evropský parlament. 2013. [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513515/IPOL-JOIN_ET(2013)513515(SUM01)_CS.pdf

RADIO PRAGUE INTERNATIONAL. *New Czech law seeks to cut food waste* [online]. 2018 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: https://www.radio.cz/en/section/business/new-czech-law-seeks-to-cut-food-waste

REDAKCE EURO.CZ, ČTK. *Svět plýtvá s potravinami. Ročně se vyhodí jídlo za 22 milionů korun.* [online]. 2018 [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://www.euro.cz/udalosti/svet-plytva-s-potravinami-rocne-se-vyhodi-jidlo-za-22-bilionu-korun-1425465

Reduce Food Waste. Situation on Food Waste in the Czech Republic [online]. 2019 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: http://www.reducefoodwaste.eu/situation-on-food-waste-in-czech-republic.html

ROZHLAS. *Desetinu světové ekologické stopy tvoří plýtvání potravinam* [online]. 2018 [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/desetinu-svetove-ekologicke-stopy-tvori-plytvani-potravinami-7578821

SAVE FOOD: *Global Initiative on Food Loss and Waste Reduction* [online]. Dostupné z: http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/save-food/PDF/FLW_Definition_and_Scope_2014.pdf

SDG, *Sustainable Development Goals* [online]. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300

SILVONNOINEN, 2014 , KATAJAJUURI, JUHA-MATTI A SPOL. *Food waste in Finnish food chain* [online]. 2014. [cit.2020-04-30]. Dostupné z: http://www.sciencedirect.com/science/ar- ticle/pii/S0959652613009116 https://www.researchgate.net/publication/263287847_Food_waste_volume_and_composition_in_Finnish_households

SOCIOLOGICKY USTAV AV ČR. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2017. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komparabilita

STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A POTRAVINÁŘSKÁ INSPEKCE. *Datum minimální trvanlivosti a datum použitelnosti* [online]. 2015 [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: https://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1001188&docType=ART&nid

STORY OF BANANA [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: http://www.storyofbanana.com/cs

STRASSER, SUSAN. *Waste and Want: A Social History of Trash* [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/s/strasser-waste.html

SUNFIN, *Princip bioplynových stanic* [online]. Dostupné z: https://www.sunfin.cz/princip-bioplynovych-stanic

TESCO. *Spolupráce s dodavateli* [online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://corporate.itesco.cz/udržitelné-podnikán%C3%AD/potravinový-odpad-a-obaly/témata/spolupráce-s-dodavateli/

TESCO. *Darování potravin lidem v nouzi* [online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://corporate.itesco.cz/udržitelné-podnikán%C3%AD/potravinový-odpad-a-obaly/témata/darován%C3%AD-potravin/

TESCO. *Data o potravinovém odpadu* [online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://corporate.itesco.cz/udržitelné-podnikán%C3%AD/potravinový-odpad-a-obaly/témata/data-o-potravinovém-odpadu/

UNITED NATIONS. *Growing at a slower pace, world population is expected to reach 9.7 billion in 2050 and could peak at nearly 11 billion around 2100*. *Department of Economic and Social Affairs* [online]. New York, 2019 [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: https://www.un.org/development/desa/en/news/population/world-population-prospects-2019.html

UN, GOODWILL AMBASSADORS, 2017 , *Preventing food waste, a recipe for SDGs. The UN Sustainable development goals fund* [online]. Dostupné z: http://www.sdgfund.org/preventing-food-waste-recipe-sdgs

WEBER, BJÖRN, HERRLEIN. SARAH, HODGE, GREG. 2012. *The Challenge of Food Waste: Retailers step up to the next level of inventory management*. In: Planet Retail [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: http://www.gs1.org/sites/default/files/gs1_uk_the_challenge_of_food_waste.pdf

ZACHRAŇ JÍDLO. *Kolik se plýtvá.* [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: http://zachranjidlo.cz/kolik-se-plytva/

Přílohy

A Nařízení Evropského Parlamentu a Rady 178/2002

15/sv. 6 CS Úřední věstník Evropské unie 463

32002R0178

L 31/1 ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ 1.2.2002

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 178/2002
ze dne 28. ledna 2002,
kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na články 37, 95, 133 a na čl. 152 odst. 4 písm. b) této smlouvy,

s ohledem na návrh Komise [1],

s ohledem na stanovisko Hospodářského a sociálního výboru [2],

s ohledem na stanovisko Výboru regionů [3],

v souladu s postupem podle článku 251 Smlouvy [4],

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Volný pohyb bezpečných a zdravých potravin je důležitým hlediskem vnitřního trhu a významně přispívá ke zdraví a blahu občanů a k jejich sociálním a hospodářským zájmům.

(2) Při provádění politik Společenství je třeba zajistit vysokou úroveň ochrany lidského života a zdraví.

(3) Volného pohybu potravin a krmiv v rámci Společenství může být dosaženo pouze tehdy, nebudouli se požadavky na bezpečnost potravin a krmiv mezi jednotlivými členskými státy významně lišit.

(4) Mezi potravinovým právem členských států jsou velké rozdíly, pokud jde o pojetí, zásady a postupy. Přijímají-li členské státy opatření týkající se potravin, mohou tyto rozdíly bránit volnému pohybu potravin, vytvářet nerovné podmínky soutěže, a tím přímo ovlivňovat fungování vnitřního trhu.

(5) Je tedy nezbytné sblížit tato pojetí, tyto zásady a postupy, aby byla vytvořena společná základna pro opatření regulující potraviny a krmiva, která jsou přijímána v členských státech a na úrovni Společenství. Je však nezbytné poskytnout dostatek času pro přizpůsobení všech protichůdných ustanovení v existujících právních předpisech, jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni Společenství, a stanovit, že do ukončení tohoto přizpůsobení mají být předpisy používány s přihlédnutím k zásadám uvedeným v tomto nařízení.

(6) Voda je konzumována přímo nebo nepřímo jako jiné potraviny, a přispívá tedy k celkové expozici spotřebitele přijatým látkám, včetně chemických a mikrobiologických kontaminujících látek. Vzhledem k tomu, že jakost vody určené k lidské spotřebě je již regulována směrnicemi Rady 80/778/EHS [5] a 98/83/ES [6], postačuje v tomto nařízení brát v úvahu vodu až za místem dodržování hodnot podle definice v článku 6 směrnice 98/83/ES.

(7) Do potravinového práva je vhodné zahrnout požadavky na krmivo, zejména na jeho výrobu a použití, jeli toto krmivo určeno pro zvířata určená k produkci potravin, aniž jsou dotčeny podobné požadavky, které jsou dosud používány a které budou používány v budoucnu v právních předpisech o krmivech, vztahujících se na veškerá zvířata, včetně zvířat v zájmovém chovu.

(8) Společenství se při přípravě potravinového práva rozhodlo pro vysokou úroveň ochrany zdraví jako zásadu, kterou použije nediskriminačně bez ohledu na to, zda se s potravinami nebo krmivy obchoduje na vnitřním nebo mezinárodním trhu.

(1) Úř. věst. C 96 E, 27.3.2001, s. 247.
(2) Úř. věst. C 155, 29.5.2001, s. 32.
(3) Stanovisko ze dne 14. června 2001 (dosud nezveřejněné v Úředním věstníku).
(4) Stanovisko Evropského parlamentu ze dne 12. června 2001 (dosud nezveřejněné v Úředním věstníku), společný postoj Rady ze dne 17. září 2001 (dosud nezveřejněný v Úředním věstníku) a rozhodnutí Evropského parlamentu ze dne 11. prosince 2001 (dosud nezveřejněné v Úředním věstníku). Rozhodnutí Rady ze dne 21. ledna 2002.
(5) Úř. věst. L 229, 30.8.1980, s. 11. Směrnice zrušená směrnicí 98/83/ES.
(6) Úř. věst. L 330, 5.12.1998, s. 32.

(9) Je nezbytné zajistit, aby spotřebitelé, ostatní dotčené osoby a obchodní partneři měli důvěru v postupy rozhodování používané v oblasti potravinového práva, v jejich vědecký základ a strukturu, jakož i v nezávislost institucí zajišťujících ochranu zdraví a dalších zájmů.

(10) Zkušenost ukázala, že je nezbytné přijmout opatření, která zaručí, že na trh nebudou uváděny potraviny, které nejsou bezpečné, a že budou existovat systémy umožňující identifikovat a řešit problémy bezpečnosti potravin, a to s cílem zajistit správné fungování vnitřního trhu a chránit lidské zdraví. Podobné otázky by měly být řešeny v oblasti bezpečnosti krmiv.

(11) V zájmu dostatečně komplexního a jednotného přístupu k bezpečnosti potravin by měla existovat širší definice potravinového práva zahrnující širokou škálu ustanovení s přímým nebo nepřímým účinkem na bezpečnost potravin a krmiv, zejména ustanovení o materiálech a předmětech, které jsou ve styku s potravinami, o krmivech a dalších zemědělských vstupech na úrovni prvovýroby.

(12) S cílem zajistit bezpečnost potravin je nezbytné vzít v úvahu všechna hlediska řetězce výroby potravin jako celek, a to od prvovýroby a výroby krmiv až po prodej nebo dodávky potravin spotřebiteli, neboť každý článek může mít potenciální dopad na bezpečnost potravin.

(13) Zkušenost ukázala, že je z tohoto důvodu nezbytné vzít v úvahu produkci, výrobu, přepravu a distribuci krmiv, jimiž jsou krmena zvířata určená k produkci potravin, a rovněž produkci živočichů, kteří mohou být použiti jako krmivo na rybích farmách, neboť neúmyslná nebo úmyslná kontaminace krmiv a falšování nebo podvodné nebo jiné nepřípustné praktiky s tím související mohou mít přímý či nepřímý vliv na bezpečnost potravin.

(14) Z téhož důvodu je nezbytné brát v úvahu další metody a zemědělské vstupy na úrovni prvovýroby a jejich potenciální vliv na celkovou bezpečnost potravin.

(15) Propojení špičkových laboratoří na regionální nebo meziregionální úrovni s cílem zajistit nepřetržité sledování bezpečnosti potravin by mohlo hrát důležitou roli při předcházení potenciálních zdravotních rizik pro občany.

(16) Opatření, která v oblasti potravin a krmiv přijmou členské státy a Společenství, by měla být obecně založena na analýze rizika, s výjimkou případů, kdy to není vhodné vzhledem k okolnostem nebo povaze opatření. Využití analýzy rizika před přijetím takových opatření by měla zabránit tomu, aby byly vytvářeny neodůvodněné překážky volnému pohybu potravin.

(17) Jeli záměrem potravinového práva snížit nebo vyloučit zdravotní riziko nebo tomuto riziku předcházet, pak tři navzájem propojené složky analýzy rizika – hodnocení rizika, řízení rizika a sdělování o riziku – představují systematickou metodologii pro stanovení účinných, přiměřených a cílených opatření nebo jiných kroků k ochraně zdraví.

(18) V zájmu důvěry ve vědecký základ potravinového práva by mělo být hodnocení rizika prováděno nezávislým, objektivním a průhledným způsobem na základě dostupných vědeckých informací a údajů.

(19) Je uznáváno, že vědecké hodnocení rizika nemůže v některých případech samo o sobě poskytnout veškeré informace, na nichž musí být založeno rozhodnutí v rámci řízení rizika, a že je zákonitě nutné vzít v úvahu další důležité faktory, zejména faktory společenské, hospodářské, tradiční, etické a environmentální, jakož i proveditelnost kontroly.

(20) K zajištění ochrany zdraví ve Společenství byla použita zásada předběžné opatrnosti, čímž byly vytvořeny překážky pro volný pohyb potravin a krmiv. Proto je nezbytné přijmout v celém Společenství jednotný základ pro použití této zásady.

(21) Za určitých zvláštních okolností, kdy jsou život nebo zdraví vystaveny riziku, avšak z vědeckého hlediska přetrvává nejistota, stanoví zásada předběžné opatrnosti mechanismus pro stanovení opatření v rámci řízení rizika nebo dalších opatření pro zajištění vysoké úrovně ochrany zdraví, která byla ve Společenství zvolena.

(22) Bezpečnost potravin a ochrana zájmů spotřebitele je předmětem rostoucího zájmu široké veřejnosti, nevládních organizací, profesních sdružení, mezinárodních obchodních partnerů a obchodních organizací. Důvěru spotřebitelů a obchodních partnerů je nezbytné zajistit otevřenou a průhlednou přípravou potravinového práva a tím, že orgány veřejné moci přijímají vhodná opatření s cílem informovat veřejnost v případech, kdy existují dostatečné důvody pro podezření, že určitá potravina může představovat zdravotní riziko.

(23) Bezpečnost a důvěra spotřebitelů ve Společenství a ve třetích zemích mají prvořadou důležitost. Společenství je na předním místě v celosvětovém obchodu s potravinami a krmivy a v tomto postavení uzavřelo mezinárodní obchodní dohody a přispívá k rozvoji mezinárodních norem, o něž se potravinové právo opírá, a nediskriminačně podporuje zásady volného obchodu s bezpečnými krmivy a bezpečnými, zdravými potravinami, přičemž postupuje v souladu s poctivou a etickou obchodní praxí.

(24) Je nezbytné zajistit, aby potraviny a krmiva vyvážené nebo znovu vyvážené ze Společenství byly v souladu s právem Společenství nebo splňovaly požadavky stanovené zemí dovozu. V ostatních případech mohou být potraviny a krmiva vyváženy nebo znovu vyváženy pouze s výslovným souhlasem země dovozu. Je však nezbytné zajistit, aby potraviny poškozující zdraví nebo krmiva, která nejsou bezpečná, nebyly vyváženy nebo znovu vyváženy ani v případě souhlasu země dovozu.

(25) Je nezbytné stanovit obecné zásady pro obchodování s potravinami a krmivy, jakož i cíle a zásady, v souladu s nimiž se Společenství podílí na přípravě mezinárodních norem a obchodních dohod.

(26) Některé členské státy přijaly horizontální právní předpisy o bezpečnosti potravin, které zejména ukládají hospodářským subjektům obecnou povinnost uvádět na trh pouze bezpečné potraviny. Tyto členské státy však uplatňují různá základní kritéria, na jejichž základě stanoví, zda je potravina bezpečná. Z důvodu těchto různých přístupů a neexistence horizontálních právních předpisů v jiných členských státech mohou vzniknout překážky obchodu s potravinami. Podobně mohou vzniknout také překážky obchodu s krmivy.

(27) Je tedy nezbytné stanovit obecné požadavky s cílem dosáhnout toho, aby na trh byly uváděny pouze bezpečné potraviny a krmiva, a tím zajistit řádné fungování vnitřního trhu s těmito výrobky.

(28) Zkušenost ukázala, že fungování vnitřního trhu s potravinami nebo krmivy může být ohroženo v případech, kdy není možné zjistit původ potravin a krmiv. Je proto nezbytné vytvořit komplexní systém sledovatelnosti v potravinářských podnicích a krmivářských podnicích, aby produkty mohly být cíleně a přesně stahovány z trhu nebo aby spotřebitelé nebo kontrolní úředníci byli informováni, a aby se tak zabránilo případnému a zbytečnému narušení trhu většího rozsahu v případě problémů s bezpečností potravin.

(29) Je nezbytné zajistit, aby potravinářský nebo krmivářský podnik, včetně dovozce, byl přinejmenším schopen identifikovat podnik, ze kterého byly dodány potraviny, krmivo, zvíře nebo látka, kterou lze do potraviny nebo krmiva přidat, a to s cílem zajistit ve všech fázích sledovatelnost pro případ šetření.

(30) Provozovatel potravinářského podniku má nejlepší předpoklady vytvořit spolehlivý systém dodávání potravin a zajistit, aby dodávané potraviny byly bezpečné; měl by tedy mít primární právní odpovědnost za zajištění bezpečnosti potravin. Ačkoli tato zásada existuje v některých členských státech a v některých oblastech potravinového práva, v jiných oblastech to není výslovně stanoveno nebo tuto odpovědnost přebírají příslušné orgány členských států na základě kontrolních činností, které provádějí. Tyto rozdíly mohou vytvářet překážky obchodu a narušovat soutěž mezi provozovateli potravinářských podniků v různých členských státech.

(31) Podobné požadavky by se měly vztahovat na krmiva a na provozovatele krmivářských podniků.

(32) Vědecký a technický základ právních předpisů Společenství týkajících se bezpečnosti potravin a krmiv by měl přispět k dosažení vysoké úrovně ochrany zdraví ve Společenství. Společenství by mělo mít v této oblasti vysoce kvalitní, nezávislou a účinnou vědeckou a technickou podporu.

(33) Vzrůstá význam a složitost vědeckých a technických otázek týkajících se bezpečnosti potravin a krmiv. Zřízení Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (dále jen „úřad“) by mělo posílit současný systém vědecké a technické podpory, který již není schopen uspokojovat rostoucí požadavky, které jsou na něj kladeny.

(34) V souladu s obecnými zásadami potravinového práva by měl úřad plnit roli nezávislého vědeckého referenčního pracoviště při hodnocení rizik, a tím napomáhat při zajišťování řádného fungování vnitřního trhu. Může být vyzván k tomu, aby vyjadřoval stanoviska ke sporným vědeckým otázkám, a umožnil tak orgánům Společenství a členským státům přijímat informovaná rozhodnutí v rámci řízení rizika nezbytná k zajištění bezpečnosti potravin a krmiv, což současně přispěje k tomu, aby se vnitřní trh nerozpadl v důsledku přijímání neopodstatněných nebo zbytečných překážek volnému pohybu potravin a krmiv.

(35) Úřad by měl být nezávislým vědeckým zdrojem doporučení, informací a sdělování v oblasti rizika, aby přispěl ke zvýšení důvěry spotřebitelů; máli být zajištěna návaznost mezi hodnocením rizika, řízením rizika a sdělováním o riziku, je nutné posílit součinnost mezi těmi, kteří se hodnocením a řízením rizika zabývají.

(36) Úřad by měl poskytovat komplexní nezávislý vědecký názor na bezpečnost a na další hlediska celých potravinových a krmivových řetězců, což předpokládá širokou působnost úřadu. Ta by měla zahrnovat otázky, které mají přímý nebo nepřímý dopad na bezpečnost potravinových a krmivových řetězců, na zdraví a dobré životní podmínky zvířat a ochranu rostlin. Je však nezbytné zajistit, aby se úřad zaměřil na bezpečnost potravin a aby jeho úkoly v otázkách zdraví a dobrých životních podmínek zvířat a ochrany rostlin, které nejsou spojeny s bezpečností potravinového řetězce, byly omezeny na poskytování vědeckých stanovisek. V rámci svého poslání by měl úřad rovněž poskytovat vědecké poradenství a technickou podporu v otázkách lidské výživy z hlediska právních předpisů Společenství a na žádost Komise by měl poskytovat pomoc, pokud jde o sdělování v oblasti zdravotních programů Společenství.

(37) Vzhledem k tomu, že některé výrobky povolené potravinovým právem, jako jsou pesticidy nebo přísady do krmiv, mohou představovat riziko pro životní prostředí nebo pro bezpečnost pracovníků, měl by úřad rovněž zhodnotit některé otázky ochrany životního prostředí a pracovníků na základě odpovídajících právních předpisů.

(38) S cílem předejít duplicitnímu vědeckému hodnocení a souvisejícím vědeckým stanoviskům ke geneticky modifikovaným organismům by měl úřad rovněž vypracovávat vědecká stanoviska k výrobkům jiným než potraviny a krmiva, které souvisejí s geneticky modifikovanými organismy, jak jsou definovány ve směrnici 2001/18/ES [1], aniž jsou dotčeny postupy stanovené v uvedené směrnici.

(39) Poskytováním podpory ve vědeckých otázkách by měl úřad napomáhat posílení úlohy, kterou Společenství a členské státy hrají při přípravě a přijímání mezinárodních norem a obchodních dohod v oblasti bezpečnosti potravin.

(40) Je třeba, aby orgány Společenství, široká veřejnost a zúčastněné osoby úřadu důvěřovaly. Z tohoto důvodu je nezbytně nutné zajistit jeho nezávislost, vysokou vědeckou úroveň, průhlednost a výkonnost. Spolupráce s členskými státy je rovněž nepostradatelná.

(41) Za tímto účelem je třeba jmenovat správní radu takovým způsobem, aby byla zajištěna nejvyšší odborná kvalifikace, široký rozsah odpovídajících odborných znalostí, například v oblasti řízení a veřejné správy, jakož i co největší zastoupení ze zeměpisného hlediska v rámci Unie. Toho lze dosáhnout vytvořením systému střídání různých zemí, z nichž pocházejí členové správní rady, aniž by byla některá funkce vyhrazena státním příslušníkům kteréhokoli členského státu.

(42) Úřad by však měl disponovat prostředky nezbytnými pro provádění všech požadovaných úkolů, aby mohl plnit své poslání.

(43) Správní rada by měla mít nezbytnou pravomoc sestavovat rozpočet a kontrolovat jeho plnění, vypracovávat interní předpisy, přijímat finanční předpisy, jmenovat členy vědeckého výboru a vědeckých komisí a jmenovat výkonného ředitele.

(44) Máli úřad účinně fungovat, měl by úzce spolupracovat s příslušnými orgány členských států. Za tímto účelem je třeba zřídit poradní sbor, který by radil výkonnému řediteli, působil by jako mechanismus výměny informací a Zajišťoval úzkou spolupráci, zejména pokud jde o systém vzájemného propojení. Spolupráce a vhodná výměna informací by také měla snížit na minimum možnost, aby vznikala rozdílná vědecká stanoviska.

(45) Úřad by měl v oblasti své působnosti převzít roli vědeckých výborů zřízených při Komisi, která spočívá ve vydávání vědeckých stanovisek. Tyto výbory je nutné reorganizovat s cílem zajistit větší vědecký soulad, pokud jde o potravinový řetězec, a umožnit jim, aby pracovaly účinněji. V rámci úřadu by proto měl být zřízen vědecký výbor a stálé vědecké komise, aby poskytovaly tato stanoviska.

(46) Máli být zaručena nezávislost, musí být členy vědeckého výboru a vědeckých komisí nezávislí vědečtí pracovníci přijatí na základě otevřeného výběrového řízení.

(47) Úloha úřadu jako nezávislého vědeckého referenčního pracoviště znamená, že si jeho vědecké stanovisko může vyžádat nejen Komise, ale také Evropský parlament a členské státy. Máli být proces poskytování vědeckých stanovisek zvládnutelný a jednotný, musí mít úřad možnost odmítnout nebo pozměnit žádost, a to s odpovídajícím odůvodněním a na základě předem stanovených kritérií. Rovněž je nutné přijmout opatření, která by napomohla zabránit vzniku rozdílných vědeckých stanovisek. Pro případ rozdílných vědeckých stanovisek vědeckých orgánů by měly být zavedeny postupy, které umožní sporné otázky vyřešit nebo poskytnout těm, kteří se zabývají řízením rizika, srozumitelnou vědeckou informaci, z níž mohou vycházet.

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/18/ES ze dne 12. března 2001 o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/220/EHS (Úř. věst. L 106, 17.4.2001, s. 1).

(48) Úřad by měl mít rovněž možnost zadávat vypracování vědeckých studií nezbytných pro plnění svého poslání a měl by zajistit, aby jeho způsob spolupráce s Komisí a členskými státy zamezil zdvojené činnosti. To je třeba provádět otevřeným a průhledným způsobem a úřad by měl brát v úvahu odborníky a struktury, které má Společenství k dispozici.

(49) Skutečnost, že na úrovni Společenství neexistuje účinný systém sběru a analýzy údajů o potravinovém řetězci, je považována za velký nedostatek. Proto je třeba v oblastech působnosti úřadu vytvořit systém sběru a analýzy relevantních údajů, a to v podobě sítě koordinované úřadem. Také je nutné přezkoumat sítě Společenství určené ke sběru údajů, které již existují v oblastech působnosti úřadu.

(50) Lepší identifikace nově vznikajících rizik se může z dlouhodobého hlediska stát důležitým preventivním nástrojem členských států a Společenství při provádění jejich politik. Je proto nezbytné předběžně zadat úřadu úkol shromažďovat informace a udržovat bdělost, jakož i úkol hodnotit nově vznikající rizika a informovat o nich za účelem jejich prevence.

(51) Zřízení úřadu by mělo členským státům umožnit, aby se těsněji zapojily do vědeckých postupů. Pro tento účel by tedy měla existovat úzká spolupráce mezi úřadem a členskými státy. Úřad by měl mít zejména možnost zadávat určité úkoly organizacím v členských státech.

(52) Je nezbytné dosáhnout rovnováhy mezi potřebou využívat vnitrostátní organizace k provádění úkolů pro úřad a potřebou zajistit, aby v zájmu celkového souladu byly tyto úkoly prováděny podle kritérií za tímto účelem stanovených. Stávající postupy pro zadávání vědeckých úkolů členským státům, zejména pokud jde o hodnocení dokumentace, kterou předkládá výrobní odvětví za účelem povolení některých látek, výrobků nebo postupů, by měly být přezkoumány do jednoho roku s cílem přihlédnout ke zřízení úřadu a k novým možnostem, které poskytuje, přičemž hodnotící postupy by měly zůstat přinejmenším stejně přísné jako předtím.

(53) Komise je i nadále plně odpovědná za sdělování opatření v rámci řízení rizika. Proto by mělo mezi úřadem a Komisí docházet k výměně odpovídajících informací. Úzká spolupráce mezi úřadem, Komisí a členskými státy je rovněž důležitá, aby byla zajištěna jednotnost celého procesu sdělování.

(54) Nezávislost úřadu a jeho poslání informovat veřejnost znamenají, že úřad bude moci nezávisle sdělovat údaje spadající do oblasti jeho působnosti s cílem poskytovat objektivní, spolehlivé a snadno srozumitelné informace.

(55) Členské státy a další dotčené osoby by měly vhodným způsobem spolupracovat ve specifické oblasti veřejných informačních kampaní, aby byly zohledněny případné regionální parametry a případná návaznost na zdravotní politiku.

(56) Vedle svých zásad činnosti založených na nezávislosti a průhlednosti by měl být úřad organizací otevřenou kontaktům se spotřebiteli a dalšími zúčastněnými skupinami.

(57) Úřad je financován ze souhrnného rozpočtu Evropské unie. Vzhledem ke zkušenostem, získaným zejména při vyřizování povolení na základě dokumentace předkládané výrobním odvětvím, je však třeba posoudit možnost vybírání poplatků, a to do tří let od vstupu tohoto nařízení v platnost. Pokud jde o příspěvky plynoucí ze souhrnného rozpočtu Evropské unie, platí nadále rozpočtový proces Společenství. Kromě toho audit účetnictví provádí Účetní dvůr.

(58) Je nezbytné umožnit účast evropských zemí, které nejsou členy Evropské unie, které však uzavřely dohody, jež je zavazují provádět právní předpisy Společenství v oblasti působnosti tohoto nařízení.

(59) Systém rychlého varování již existuje v rámci směrnice Rady 92/59/EHS ze dne 29. června 1992 o obecné bezpečnosti výrobků [1]. Rozsah působnosti stávajícího systému zahrnuje potraviny a průmyslové výrobky, nikoli však krmiva. Nedávné krizové situace v oblasti potravin ukázaly, že je třeba vytvořit lepší a rozsáhlejší systém rychlého varování, který by zahrnoval potraviny i krmiva. Tento upravený systém by měla řídit Komise; členy jeho sítě by měly být členské státy, Komise a úřad. Systém se nesmí týkat pravidel Společenství pro včasnou výměnu informací v případě mimořádné radiační situace podle rozhodnutí Rady 87/600/Euratom [2].

(60) Nedávné události související s bezpečností potravin ukázaly potřebu stanovit vhodná opatření pro mimořádné situace, která zajistí, aby se v případě vážného ohrožení lidského zdraví, zdraví zvířat nebo životního prostředí vztahovala na všechny potraviny bez ohledu na druh a původ a na všechna krmiva společná opatření. Tento komplexní přístup k mimořádným opatřením v oblasti bezpečnosti potravin by měl umožnit, aby byly podniknuty účinné kroky a aby se předešlo uměle vytvářeným rozdílům v řešení vážného rizika souvisejícího s potravinami nebo krmivy.

[1] Úř. věst. L 228, 11.8.1992, s. 24.
[2] Úř. věst. L 371, 30.12.1987, s. 76.

(61) Nedávné krizové situace v oblasti potravin rovněž ukázaly, jak je pro Komisi výhodné mít k dispozici náležitě upravené a rychlejší postupy krizového řízení. Tyto organizační postupy by měly umožnit lepší koordinaci úsilí a stanovit nejúčinnější opatření na základě nejnovějších vědeckých poznatků. V upravených postupech proto by měla být zohledněna působnost úřadu a stanoveno, že v případě potravinové krize poskytne úřad vědeckou a technickou pomoc ve formě doporučení.

(62) Máli být zajištěn účinnější komplexní přístup k potravinovému řetězci, je třeba zřídit Výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat, který by nahradil Stálý veterinární výbor, Stálý výbor pro potraviny a Stálý výbor pro krmiva. V souvislosti s tím je nutné zrušit rozhodnutí Rady 68/361/EHS [1], 69/414/EHS [2] a 70/372/EHS [3]. Ze stejného důvodu by měl Výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat rovněž nahradit Stálý fytosanitární výbor, a to v rozsahu jeho působnosti v oblasti přípravků na ochranu rostlin a stanovení maximálních limitů reziduí (podle směrnic 76/895/EHS [4], 86/362/EHS [5], 86/363/EHS [6], 90/642/EHS [7] a 91/414/EHS [8].

(63) Opatření nezbytná pro provedení tohoto nařízení by měla být přijata v souladu s rozhodnutím Rady 1999/468/ES ze dne 28. června 1999 o postupech pro výkon prováděcích pravomocí svěřených Komisi [9].

(64) Je nezbytné, aby hospodářské subjekty měly dostatek času přizpůsobit se některým požadavkům stanoveným tímto nařízením a aby Evropský úřad pro bezpečnost potravin zahájil činnost dnem 1. ledna 2002.

(65) Je důležité zabránit nejasnostem ohledně poslání úřadu a Evropské agentury pro hodnocení léčivých přípravků (EMEA), zřízené nařízením Rady (EHS) č. 2309/93 [10]. Proto je nezbytné stanovit, že toto nařízení se použije, aniž jsou dotčeny pravomoci, která má EMEA na základě právních předpisů Společenství, včetně pravomocí udělených nařízením Rady (EHS) č. 2377/90 ze dne 26. června 1990, kterým se stanoví postup Společenství pro stanovení maximálních limitů reziduí veterinárních léčivých přípravků v potravinách živočišného původu [11].

(66) Pro dosažení základních cílů tohoto nařízení je nezbytné a vhodné stanovit sbližování pojetí, zásad a postupů, které tvoří společný základ potravinového práva ve Společenství, a zřídit Evropský úřad pro bezpečnost potravin. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v článku 5 Smlouvy toto nařízení nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné pro dosažení sledovaných cílů,

PŘIJALY TOTO NAŘÍZENÍ:

KAPITOLA I

OBLAST PŮSOBNOSTI A DEFINICE

Článek 1

Účel a oblast působnosti

1. Toto nařízení obsahuje základní ustanovení umožňující zajistit vysokou úroveň ochrany lidského zdraví a zájmů spotřebitelů, pokud jde o potraviny, zejména s přihlédnutím k rozmanitosti nabídky potravin včetně tradičních výrobků, a současně zajišťovat účinné fungování vnitřního trhu. Stanoví jednotné zásady a povinnosti, prostředky pro vytvoření silné vědecké základny, účinná organizační opatření a postupy, z nichž se má vycházet při rozhodování v otázkách bezpečnosti potravin a krmiv.

2. Pro účely článku 1 stanoví toto nařízení obecné zásady použitelné obecně pro potraviny a krmiva, a zejména pro bezpečnost potravin a krmiv, a to na úrovni Společenství a na vnitrostátní úrovni.

Toto nařízení zřizuje Evropský úřad pro bezpečnost potravin.

Stanoví postupy v otázkách, které mají přímý nebo nepřímý vliv na bezpečnost potravin a krmiv.

[1] Úř. věst. L 255, 18.10.1968, s. 23.
[2] Úř. věst. L 291, 19.11.1969, s. 9.
[3] Úř. věst. L 170, 3.8.1970, s. 1.
[4] Úř. věst. L 340, 9.12.1976, s. 26. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí Komise 2000/57/ES (Úř. věst. L 244, 29.9.2000, s. 76).
[5] Úř. věst. L 221, 7.8.1986, s. 37. Směrnice naposledy změněna směrnicí Komise 2001/57/ES (Úř. věst. L 208, 1.8.2001, s. 36).
[6] Úř. věst. L 221, 7.8.1986, s. 43. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí Komise 2001/57/ES.
[7] Úř. věst. L 350, 14.12.1990, s. 71. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí Komise 2001/57/ES.
[8] Úř. věst. L 230, 19.8.1991, s. 1. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí Komise 2001/49/ES (Úř. věst. L 176, 29.6.2001, s. 61).
[9] Úř. věst. L 184, 17.7.1999, s. 23.
[10] Úř. věst. L 214, 24.8.1993, s. 1. Nařízení pozměněné nařízením Komise (ES) č. 649/98 (Úř. věst. L 88, 24.3.1998, s. 7).
[11] Úř. věst. L 224, 18.8.1990, s. 1. Nařízení naposledy pozměněné nařízením Komise (ES) č. 1553/2001 (Úř. věst. L 205, 31.7.2001, s. 16).

3. Toto nařízení se vztahuje na všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin a krmiv. Nevztahuje se na prvovýrobu určenou pro osobní potřebu ani na domácí přípravu potravin, manipulaci s nimi nebo jejich skladování za účelem osobní domácí spotřeby.

Článek 2

Definice „potraviny“

Pro účely tohoto nařízení se „potravinou“ rozumí jakákoli látka nebo výrobek, zpracované, částečně zpracované nebo nezpracované, které jsou určeny ke konzumaci člověkem nebo u nichž lze důvodně předpokládat, že je člověk bude konzumovat.

Mezi „potraviny“ patří nápoje, žvýkačky a jakékoli látky včetně vody, které jsou úmyslně přidávány do potraviny během její výroby, přípravy nebo zpracování. Mezi potraviny patří voda za místem dodržování hodnot podle definice v článku 6 směrnice 98/83/ES, aniž jsou dotčeny požadavky směrnic 88/778/EHS a 98/83/ES.

„Potraviny“ nezahrnují

a) krmiva;

b) živá zvířata, pokud nejsou připravena pro uvedení na trh k lidské spotřebě;

c) rostliny před sklizní;

d) léčivé přípravky ve smyslu směrnic Rady 65/65/EHS [1] a 92/73/EHS [2];

e) kosmetické prostředky ve smyslu směrnice Rady 76/768/EHS [3];

f) tabák a tabákové výrobky ve smyslu směrnice Rady 89/622/EHS [4];

g) omamné a psychotropní látky ve smyslu Jednotné úmluvy Organizace spojených národů o omamných látkách z roku 1961 a Úmluvy Organizace spojených národů o psychotropních látkách z roku 1971;

h) rezidua a kontaminující látky.

Článek 3

Další definice

Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

1. „potravinovým právem“ právní a správní předpisy použitelné ve Společenství nebo na vnitrostátní úrovni pro potraviny obecně, a zejména pro bezpečnost potravin; vztahuje se na všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin a rovněž krmiv, která jsou vyrobena pro zvířata určená k produkci potravin nebo kterými se tato zvířata krmí;

2. „potravinářským podnikem“ veřejný nebo soukromý podnik, ziskový nebo neziskový, který vykonává činnost související s jakoukoli fází výroby, zpracování a distribuce potravin;

3. „provozovatelem potravinářského podniku“ fyzická nebo právnická osoba odpovědná za plnění požadavků potravinového práva v potravinářském podniku, který řídí;

4. „krmivem“ látka nebo výrobek, včetně doplňkových látek, zpracované, částečně zpracované nebo nezpracované, určené ke krmení zvířat orální cestou;

5. „krmivářským podnikem“ soukromý nebo veřejný podnik, ziskový nebo neziskový, který vykonává činnost související s produkcí, výrobou, zpracováním, skladováním, přepravou nebo distribucí krmiv, včetně výrobce, který vyrábí, zpracovává nebo skladuje krmivo určené ke krmení zvířat na svém vlastním hospodářství;

6. „provozovatelem krmivářského podniku“ fyzická nebo právnická osoba odpovědná za plnění požadavků potravinového práva v krmivářském podniku, který řídí;

7. „maloobchodem“ manipulace s potravinami nebo jejich zpracování a skladování v místě prodeje nebo dodávky konečnému spotřebiteli; zahrnuje distribuční terminály, provozy veřejného stravování, závodní jídelny, podnikové restaurační služby, restaurace a další podobné stravovací provozovny, obchody, distribuční centra supermarketů a velkoobchodní prodejny;

8. „uváděním na trh“ držení potravin nebo krmiv za účelem prodeje, včetně nabízení k prodeji nebo jakékoli jiné formy převodu, zdarma nebo za úplatu, jakož i prodej, distribuce a další formy převodu jako takové;

9. „rizikem“ míra pravděpodobnosti nepříznivého účinku na zdraví a závažnosti tohoto účinku, vyplývající z existence určitého nebezpečí;

10. „analýzou rizika“ proces skládající se ze tří vzájemně propojených součástí: hodnocení rizika, řízení rizika a sdělování o riziku;

11. „hodnocením rizika“ vědecky podložený proces skládající se ze čtyř fází: identifikace nebezpečí, popisu nebezpečí, odhadu expozice a charakterizace rizika;

12. „řízením rizika“ proces odlišný od hodnocení rizika, při němž se zvažují strategické alternativy a současně se vedou konzultace se zúčastněnými osobami, bere se v úvahu hodnocení rizika a další oprávněné faktory a v případě potřeby se volí vhodná preventivní a kontrolní opatření;

[1] Úř. věst. 22, 9.2.1965, s. 369. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí 93/39/EHS (Úř. věst. L 214, 24.8.1993, s. 22).
[2] Úř. věst. L 297, 13.10.1992, s. 8.
[3] Úř. věst. L 262, 27.9.1976, s. 169. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí Komise 2000/41/ES (Úř. věst. L 145, 20.6.2000, s. 25).
[4] Úř. věst. L 359, 8.12.1989, s. 1. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí 92/41/EHS (Úř. věst. L 158, 11.6.1992, s. 30).

13. „sdělováním o riziku“ interaktivní výměna informací a stanovisek v průběhu celého procesu analýzy rizika, které se týkají nebezpečí a rizik, faktorů souvisejících s rizikem a vnímáním rizika, mezi těmi, kdo provádějí hodnocení a řízení rizika, mezi spotřebiteli, potravinářskými a krmivářskými podniky, akademickou obcí a dalšími zúčastněnými osobami; tato výměna zahrnuje rovněž vysvětlení výsledků hodnocení rizika a důvodů pro rozhodnutí v rámci řízení rizika;

14. „nebezpečím“ biologické, chemické nebo fyzikální činitele v potravinách nebo krmivech nebo stav potravin nebo krmiv, které mohou mít nepříznivý účinek na zdraví;

15. „sledovatelností“ možnost najít a vysledovat ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce potravinu, krmivo, hospodářské zvířete nebo látku, která je určena k přimísení do potraviny nebo krmiva, nebo u níž se očekává, že takto přimísena bude;

16. „fázemi výroby, zpracování a distribuce“ jakákoli fáze včetně dovozu od prvovýroby potravin až po jejich skladování, přepravu, prodej nebo dodání konečnému spotřebiteli, popřípadě rovněž dovoz, produkce, výroba, skladování, přeprava, distribuce, prodej a dodávání krmiv;

17. „prvovýrobou“ prvovýroba, chov zvířat nebo pěstování plodin, včetně sklizně, dojení a chovu zvířat určených k produkci potravin před porážkou. Rovněž zahrnuje lov zvířat, rybolov a sběr volně rostoucích plodů;

18. „konečným spotřebitelem“ konečný spotřebitel potraviny, který nepoužije potravinu v rámci provozování potravinářského podniku nebo jeho činnosti.

KAPITOLA II

OBECNÉ POTRAVINOVÉ PRÁVO

Článek 4

Oblast působnosti

1. Tato kapitola se vztahuje na všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin a krmiv, která jsou určena pro zvířata určená k produkci potravin nebo jimiž se tato zvířata krmí.

2. Obecné zásady stanovené v článcích 5 až 10 tvoří obecný horizontální rámec povahy, který je třeba dodržovat při přijímání opatření.

3. Platné zásady a postupy v oblasti potravinového práva budou přizpůsobeny co nejdříve, nejpozději však do 1. ledna 2007, aby byly v souladu s články 5 až 10.

4. Do té doby budou odchylně od odstavce 2 prováděny stávající právní předpisy s přihlédnutím k zásadám uvedeným v článcích 5 až 10.

ODDÍL 1

OBECNÉ ZÁSADY POTRAVINOVÉHO PRÁVA

Článek 5

Obecné cíle

1. Potravinové právo sleduje jeden nebo více obecných cílů vysoké úrovně ochrany lidského života a zdraví a ochrany zájmů spotřebitelů, včetně poctivého jednání v obchodu s potravinami, a popřípadě zohledňuje ochranu zdraví a dobré životní podmínky zvířat, zdraví rostlin a ochranu životního prostředí.

2. Potravinové právo má za cíl, aby byl ve Společenství dosažen volný pohyb potravin a krmiv vyrobených nebo uvedených na trh podle obecných zásad a požadavků stanovených v této kapitole.

3. Pokud existují nebo se právě dokončují mezinárodní normy, vezmou se v úvahu při vytváření nebo přizpůsobení potravinového práva, s výjimkou případů, kdy tyto normy nebo dotyčné části těchto norem by byly neúčinným nebo nevhodným prostředkem pro dosažení oprávněných cílů potravinového práva, případů vědecky odůvodněných nebo případů, kdy tyto normy by zajišťovaly úroveň ochrany jinou než je úroveň považovaná ve Společenství za odpovídající.

Článek 6

Analýza rizika

1. Pro dosažení obecného cíle vysoké úrovně ochrany lidského zdraví a života vychází potravinové právo z analýzy rizika, kromě případů, kdy to není vhodné vzhledem k okolnostem nebo povaze opatření.

2. Hodnocení rizika je založeno na dostupných vědeckých důkazech a provádí se nezávislým, objektivním a průhledným způsobem.

3. V zájmu dosažení obecných cílů potravinového práva stanovených v článku 5 se při řízení rizika berou v úvahu výsledky hodnocení rizika, zejména stanoviska úřadu uvedeného v článku 22, další faktory opodstatněné v dané záležitosti a zásada předběžné opatrnosti, pokud jsou použitelné podmínky uvedené v čl. 7 odst. 1.

Článek 7

Zásada předběžné opatrnosti

1. Za zvláštních okolností, kdy je po zhodnocení dostupných informací zjištěna možnost škodlivých účinků na zdraví, kdy však přetrvává vědecká nejistota, mohou být přijata předběžná opatření v rámci řízení rizika nezbytná k zajištění vysoké úrovně ochrany zdraví zvolené ve Společenství, dokud nebudou k dispozici další vědecké informace pro komplexnější hodnocení rizika.

2. Opatření přijatá podle odstavce 1 musí být přiměřená a nesmějí omezovat obchod více než je nezbytné pro dosažení vysoké úrovně ochrany zdraví zvolené ve Společenství s přihlédnutím k technické a ekonomické proveditelnosti a dalším faktorům považovaným za daných okolností za opodstatněné. Opatření se přezkoumají po uplynutí přiměřené doby, která závisí na povaze identifikovaného rizika pro život nebo zdraví a na druhu vědeckých informací nezbytných k odstranění vědecké nejistoty a k provedení komplexnějšího hodnocení rizika.

Článek 8

Ochrana zájmů spotřebitele

1. Cílem potravinového práva je chránit zájmy spotřebitelů a poskytovat spotřebitelům základ, který jim umožní vybírat se znalostí věci potraviny, které konzumují. Jeho cílem je rovněž zabránit

a) podvodným nebo klamavým praktikám;

b) falšování potravin a

c) jakýmkoli jiným praktikám, které mohou spotřebitele uvést v omyl.

ODDÍL 2

ZÁSADY PRŮHLEDNOSTI

Článek 9

Konzultace s veřejností

Během přípravy, hodnocení a revize potravinového práva jsou vedeny přímo nebo prostřednictvím zastupujících orgánů veřejné a průhledné konzultace s veřejností, kromě případů, kdy to neumožňuje naléhavost záležitosti.

Článek 10

Informování veřejnosti

Aniž jsou dotčena použitelná ustanovení právních předpisů Společenství a vnitrostátních právních předpisů o přístupu k dokumentům, přijmou orgány veřejné moci, pokud existují dostatečné důvody pro podezření, že určitá potravina nebo krmivo mohou představovat riziko pro lidského zdraví nebo zdraví zvířat, vhodná opatření s ohledem na povahu, závažnost a rozsah tohoto rizika, aby informovaly širokou veřejnost o povaze zdravotního rizika, přičemž co nejpřesněji identifikují potravinu nebo krmivo nebo druh potraviny nebo krmiva, riziko, jaké mohou představovat, a opatření, která se přijímají nebo budou přijata s cílem předejít riziku, snížit je nebo je vyloučit.

ODDÍL 3

OBECNÉ POVINNOSTI PŘI OBCHODU S POTRAVINAMI

Článek 11

Potraviny a krmivo dovážené do Společenství

Potraviny a krmivo dovážené do Společenství za účelem uvedení na trh ve Společenství musí splňovat odpovídající požadavky potravinového práva nebo podmínky, které Společenství považuje přinejmenším za rovnocenné těmto požadavkům, nebo existuje-li zvláštní dohoda mezi Společenstvím a vyvážející zemí, požadavky obsažené v dotyčné dohodě.

Článek 12

Potraviny a krmivo vyvážené ze Společenství

1. Potraviny a krmivo vyvážené nebo znovu vyvážené ze Společenství za účelem uvedení na trh třetí země musí splňovat odpovídající požadavky potravinového práva, pokud nestanoví jinak orgány dovážející země nebo právní předpisy, normy, zásady správné praxe a jiné právní a správní postupy platné v dovážející zemi.

Za jiných okolností, kromě případů, kdy potraviny poškozují zdraví nebo kdy nejsou krmiva bezpečná, mohou být potraviny a krmiva vyváženy nebo znovu vyváženy pouze s výslovným souhlasem příslušných orgánů země určení poté, co tyto orgány byly řádně informovány o důvodech a okolnostech, kvůli kterým nemohly být dotyčné potraviny a krmiva uvedeny na trh ve Společenství.

2. Pokud jsou použitelná ustanovení dvoustranné dohody uzavřené mezi Společenstvím nebo jedním z jeho členských států a třetí zemí, musí potraviny a krmivo vyvážené ze Společenství nebo z dotyčného členského státu do této třetí země splňovat podmínky dotyčných ustanovení.

Článek 13

Mezinárodní normy

Aniž jsou dotčena jejich práva a povinnosti, Společenství a členské státy

a) přispívají k vypracování mezinárodních technických norem pro potraviny a krmiva a hygienických a rostlinolékařských norem;

b) podporují koordinaci práce mezinárodních vládních a nevládních organizací na normách pro potraviny a krmiva;

c) přispívají v případě potřeby a vhodnosti k přípravě dohod o uznávání rovnocennosti zvláštních opatření týkajících se potravin a krmiv;

d) věnují zvláštní pozornost rozvojovým, finančním a obchodním potřebám rozvojových zemí s cílem zajistit, aby mezinárodní normy nevytvářely zbytečné překážky vývozu z rozvojových zemí;

e) podporují soulad mezinárodních technických norem a potravinového práva a současně zajišťují, aby nedocházelo ke snížení vysoké úrovně ochrany přijaté ve Společenství.

ODDÍL 4

OBECNÉ POŽADAVKY POTRAVINOVÉHO PRÁVA

Článek 14

Požadavky na bezpečnost potravin

1. Potravina nesmí být uvedena na trh, není-li bezpečná.

2. Potravina se nepovažuje za bezpečnou, jeli považována za

a) škodlivou pro zdraví;

b) nevhodnou k lidské spotřebě.

3. Při rozhodování o tom, zda potravina je nebo není bezpečná, se berou v úvahu

a) obvyklé podmínky použití potraviny spotřebitelem a v každé fázi výroby, zpracování a distribuce a

b) informace poskytnuté spotřebiteli, včetně informací na štítku nebo dalších informací obecně dostupných spotřebiteli o tom, jak zamezit škodlivým účinkům určité potraviny nebo skupiny potravin na zdraví.

4. Při rozhodování o tom, zda je potravina škodlivá pro zdraví, se berou v úvahu

a) pravděpodobné okamžité nebo krátkodobé nebo dlouhodobé účinky dotyčné potraviny nejen na zdraví osoby, která ji konzumuje, ale také na zdraví dalších generací;

b) pravděpodobné kumulativní toxické účinky;

c) zvláštní zdravotní citlivost určité skupiny spotřebitelů, jeli potravina pro tuto skupinu spotřebitelů určena.

5. Při rozhodování o tom, zda potravina není vhodná k lidské spotřebě, se bere v úvahu skutečnost, zda není potravina s ohledem na své zamýšlené použití nepřijatelná pro lidskou spotřebu z důvodu kontaminace cizorodými nebo jinými látkami nebo z důvodu hniloby, kažení nebo rozkladu.

6. Pokud je nebezpečná potravina součástí dávky, šarže nebo zásilky potravin zařazených do stejné kategorie nebo odpovídajících stejnému popisu, předpokládá se, že všechny potraviny v dané dávce, šarži nebo zásilce rovněž nejsou bezpečné, pokud důkladné šetření neprokáže, že neexistují důkazy o tom, že zbytek dávky, šarže nebo zásilky není bezpečný.

7. Potravina, která je v souladu se zvláštními předpisy Společenství upravujícími bezpečnost potravin, se považuje za bezpečnou z hledisek, na něž se vztahují dotyčné předpisy Společenství.

8. Skutečnost, že potravina splňuje podmínky zvláštních předpisů použitelných pro tuto potravinu, nebrání příslušným orgánům přijímat vhodná opatření k omezení jejího uvádění na trh nebo k jejímu stažení z trhu, pokud existují důvody pro podezření, že navzdory tomuto souladu není potravina bezpečná.

9. Neexistují-li žádné zvláštní předpisy Společenství, považuje se potravina za bezpečnou, jeli v souladu se zvláštními normami vnitrostátního potravinového práva členského státu, na jehož území je uvedena na trh, pokud jsou tyto předpisy vypracovány a uplatňovány, aniž jsou dotčena ustanovení Smlouvy, a zejména její články 28 a 30.

Článek 15

Požadavky na bezpečnost krmiv

1. Krmivo nesmí být uvedeno na trh ani jím nesmí být krmena žádná zvířata určená k produkci potravin, pokud není bezpečné.

2. Krmivo se nepovažuje za bezpečné pro zamýšlené použití, máli se za to, že

— má škodlivý účinek na lidské zdraví nebo zdraví zvířat,

— způsobuje, že potraviny získané z zvířat určených k produkci potravin nejsou bezpečné pro lidskou spotřebu.

3. Pokud krmivo, u něhož bylo zjištěno, že nesplňuje požadavek na bezpečnost krmiv, tvoří součást dávky, šarže nebo zásilky krmiv zařazených do stejné kategorie nebo odpovídajících stejnému popisu, předpokládá se, že všechna krmiva v dané dávce, šarži nebo zásilce jsou rovněž nebezpečná, pokud důkladné šetření neprokáže, že neexistují důkazy o tom, že zbytek dávky, šarže nebo zásilky nesplňuje požadavek na bezpečnost krmiv.

4. Krmivo, které je v souladu se zvláštními předpisy Společenství upravujícími bezpečnost krmiv, se považuje za bezpečné z hledisek, na něž se vztahují dotyčné předpisy Společenství.

5. Skutečnost, že krmivo splňuje zvláštní předpisy použitelné pro toto krmivo, nebrání příslušným orgánům přijímat vhodná opatření k omezení jeho uvádění na trh nebo k jeho stažení z trhu, pokud existují důvody pro podezření, že navzdory tomuto souladu není krmivo bezpečné.

6. Neexistujíli žádné zvláštní předpisy Společenství, považuje se krmivo za bezpečné, jeli v souladu se zvláštními vnitrostátními právními předpisy upravujícími bezpečnost krmiv členského státu, na jehož území je uváděno na trh, pokud jsou tyto předpisy vypracovány a uplatňovány, aniž jsou dotčena ustanovení Smlouvy, a zejména její články 28 a 30.

Článek 16

Obchodní úprava

Aniž jsou dotčena specifičtější ustanovení potravinového práva, nesmí označování, propagace a obchodní úprava potravin nebo krmiv, jejich tvar, vzhled nebo balení, použité obalové materiály, způsob jejich úpravy a místo vystavení, jakož i informace poskytované o nich jakýmkoli médiem uvádět spotřebitele v omyl.

Článek 17

Povinnosti

1. Provozovatelé potravinářských a krmivářských podniků ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce zajistí v podnicích, které řídí, aby potraviny a krmiva splňovaly požadavky potravinového práva, které se týkají jejich činnosti, a kontrolují plnění těchto požadavků.

2. Členské státy zajišťují dodržování potravinového práva a sledují a ověřují, zda provozovatelé potravinářských a krmivářských podniků ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce plní odpovídající požadavky potravinového práva.

Za tímto účelem používají systém úředních kontrol a vykonávají další činnosti přiměřené okolnostem, včetně informování veřejnosti o bezpečnosti a riziku potravin a krmiv, dozoru nad bezpečností potravin a krmiv a dalších kontrolních činnostech prováděných během všech fází výroby, zpracování a distribuce.

Členské státy rovněž stanoví pravidla pro opatření a sankce použitelné při porušení potravinového práva a právních předpisů týkajících se krmiv. Tato opatření a tyto sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.

Článek 18

Sledovatelnost

1. Ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce je nutné zajistit sledovatelnost potravin, krmiv, zvířat určených k produkci potravin a jakékoli jiné látky, která je určena k přimísení do potraviny nebo krmiva nebo u níž se předpokládá, že do nich bude přimísena.

2. Provozovatelé potravinářských a krmivářských podniků musí být schopni identifikovat každou osobu, která jim dodala potravinu, krmivo, hospodářské zvíře nebo jakoukoli látku, která je určena k přimísení do potraviny nebo krmiva nebo u níž se předpokládá, že do nich bude přimísena.

Za tímto účelem zavedou tito provozovatelé systémy a postupy, které umožní, aby tyto informace byly na požádání poskytnuty příslušným orgánům.

3. Provozovatelé potravinářských a krmivářských podniků zavedou systémy a postupy umožňující identifikovat podniky, kterým byly dodány jejich výrobky. Tyto informace poskytnou na požádání příslušným orgánům.

4. Potraviny nebo krmivo, které jsou uváděny nebo mohou být uvedeny na trh Společenství, musí být odpovídajícím způsobem označeny nebo identifikovány pomocí související dokumentace nebo souvisejících údajů podle odpovídajících požadavků stanovených ve specifičtějších předpisech s cílem umožnit jejich sledovatelnost.

5. Předpisy pro uplatňování požadavků tohoto článku pro jednotlivá odvětví mohou být přijaty postupem podle čl. 58 odst. 2.

Článek 19

Odpovědnost za potraviny: provozovatelé potravinářských podniků

1. Jestliže se provozovatel potravinářského podniku domnívá nebo má důvod se domnívat, že potravina, kterou dovezl, vyprodukoval, zpracoval, vyrobil nebo distribuoval, není v souladu s požadavky na bezpečnost potravin, neprodleně přistoupí ke stažení dotyčné potraviny z trhu, pokud tato potravina již není pod bezprostřední kontrolou tohoto původního provozovatele potravinářského podniku, a uvědomí o tom příslušné orgány. Jestliže se již produkt mohl dostat ke spotřebiteli, provozovatel účinně a přesně informuje spotřebitele o důvodu jeho stažení, a jeli to nezbytné, převezme zpět od spotřebitelů již dodané produkty, nestačí-li k dosažení vysoké úrovně ochrany zdraví jiná opatření.

2. Provozovatel potravinářského podniku odpovědný za maloobchodní nebo distribuční činnost, která nemá vliv na balení, označování, bezpečnost nebo neporušenost potraviny, zahájí v mezích své činnosti postupy, jimiž se z trhu stahují výrobky nesplňující požadavky na bezpečnost potravin, a přispívá k bezpečnosti potraviny tím, že předá významné informace nezbytné ke sledování potraviny, přičemž spolupracuje na opatřeních producentů, zpracovatelů, výrobců nebo příslušných orgánů.

3. Provozovatel potravinářského podniku neprodleně uvědomí příslušné orgány, pokud se domnívá nebo má důvod se domnívat, že potravina, kterou uvedl na trh, může být škodlivá pro lidské zdraví. Provozovatel uvědomí příslušné orgány o opatřeních, která přijal s cílem předejít riziku pro konečného spotřebitele, a nebrání žádné osobě ani žádnou osobu neodrazuje od toho, aby v souladu s vnitrostátními právními předpisy a právní praxí spolupracovala s příslušnými orgány, lze-li tím předejít riziku spojenému s potravinou nebo toto riziko zmenšit či vyloučit.

4. Provozovatelé potravinářských podniků spolupracují s příslušnými orgány v rámci opatření přijatých s cílem zabránit riziku spojenému s potravinou, kterou dodali, nebo toto riziko zmenšit.

Článek 20

Odpovědnost za krmivo: provozovatelé krmivářských podniků

1. Jestliže se provozovatel krmivářského podniku domnívá nebo má důvod se domnívat, že krmivo, které dovezl, vyprodukoval, zpracoval, vyrobil nebo distribuoval, není v souladu s požadavky na bezpečnost krmiv, neprodleně přistoupí ke stažení dotyčného krmiva z trhu a uvědomí o tom příslušné orgány. Za těchto okolností nebo v případě podle čl. 15 odst. 3, kdy dávka, šarže nebo zásilka nesplňují požadavek na bezpečnost krmiv, musí být dotyčné krmivo zničeno, pokud příslušný orgán nesouhlasí s jiným řešením. Provozovatel účinně a přesně informuje uživatele krmiva o důvodu jeho stažení, a jeli to nezbytné, převezme od nich zpět již dodané produkty, nestačí-li k dosažení vysoké úrovně ochrany zdraví jiná opatření.

2. Provozovatel krmivářského podniku odpovědný za maloobchodní nebo distribuční činnost, která nemá vliv na balení, označování, bezpečnost nebo neporušenost krmiva, zahájí v mezích své činnosti postupy, jimiž se z trhu stahují výrobky nesplňující požadavky na bezpečnost krmiv, a přispívá k bezpečnosti krmiva tím, že předá významné informace nezbytné ke sledování krmiva, přičemž spolupracuje na opatřeních producentů, zpracovatelů, výrobců nebo příslušných orgánů.

3. Provozovatel krmivářského podniku neprodleně uvědomí příslušné orgány, pokud se domnívá nebo má důvod se domnívat, že krmivo, které uvedl na trh, nesplňuje požadavky na bezpečnost krmiv. Uvědomí příslušné orgány o opatřeních, která přijal s cílem předejít riziku spojeného s použitím dotyčného krmiva, a nebrání žádné osobě ani žádnou osobu neodrazuje od toho, aby v souladu s vnitrostátními právními předpisy a právní praxí spolupracovala s příslušnými orgány, lze-li tím předejít riziku spojenému s potravinou nebo toto riziko zmenšit či vyloučit.

4. Provozovatelé krmivářských podniků spolupracují s příslušnými orgány v rámci opatření přijatých s cílem zabránit riziku spojenému s krmivem, které dodávají nebo které dodali.

Článek 21

Odpovědnost

Touto kapitolou není dotčena směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky [1].

KAPITOLA III

EVROPSKÝ ÚŘAD PRO BEZPEČNOST POTRAVIN

ODDÍL 1

POSLÁNÍ A ÚKOLY

Článek 22

Poslání úřadu

1. Zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin (dále jen „úřad“).

2. Úřad poskytuje vědecká stanoviska a vědeckou a technickou podporu pro legislativní a politickou činnost Společenství ve všech oblastech, které mají přímý nebo nepřímý vliv na bezpečnost potravin a krmiv. Úřad je nezávislým zdrojem informací o všech záležitostech v těchto oblastech a zabezpečuje sdělování o riziku.

3. Úřad přispívá k vysoké úrovni ochrany lidského života a zdraví a v tomto ohledu bere v úvahu zdraví a dobré životní podmínky zvířat, zdraví rostlin a ochranu životního prostředí v rámci fungování vnitřního trhu.

[1] Úř. věst. L 210, 7.8.1985, s. 29. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí Evropského parlamentu a Rady 1999/34/ES (Úř. věst. L 141, 4.6.1999, s. 20).

4. Úřad shromažďuje a analyzuje údaje umožňující charakterizovat a sledovat rizika, která mají přímý nebo nepřímý vliv na bezpečnost potravin a krmiv.

5. Posláním úřadu je rovněž poskytovat

a) vědecká stanoviska a vědeckou a technickou podporu v otázkách lidské výživy ve vztahu k právním předpisům Společenství a na žádost Komise pomoc týkající se sdělování o otázkách výživy v rámci zdravotního programu Společenství;

b) vědecká stanoviska k jiným záležitostem týkajícím se zdraví a dobrých životních podmínek zvířat a zdraví rostlin;

c) vědecká stanoviska k jiným výrobkům než potravinám a krmivům týkající se geneticky modifikovaných organismů definovaných ve směrnici 2001/18/ES, aniž jsou dotčeny postupy stanovené v uvedené směrnici.

6. Úřad poskytuje vědecká stanoviska, která slouží jako vědecký základ pro vypracování a přijímání opatření Společenství v oblastech spadajících do jeho působnosti.

7. Úřad plní své úkoly v podmínkách, které mu umožňují hrát referenční úlohu vzhledem ke své nezávislosti, vědecké a technické úrovni stanovisek, která vydává, a informací, které šíří, průhlednosti svých postupů a pracovních metod a vzhledem ke své pečlivosti při provádění zadaných úkolů.

Jedná v úzké spolupráci s příslušnými subjekty v členských státech, které vykonávají podobné úkoly jako úřad.

8. Úřad, Komise a členské státy spolupracují s cílem podpořit účinnou návaznost činností v oblasti hodnocení, řízení rizika a sdělování o riziku.

9. Členské státy spolupracují s úřadem s cílem zajistit plnění jeho poslání.

Článek 23

Úkoly úřadu

Úřad má tyto úkoly:

a) poskytovat orgánům Společenství a členským státům co nejlepší vědecká stanoviska ve všech případech stanovených v právních předpisech Společenství, jakož i k jakýmkoli otázkám v rámci své působnosti;

b) podporovat a koordinovat vývoj jednotných metodik hodnocení rizika v oblastech spadajících do jeho působnosti;

c) poskytovat vědeckou a technickou podporu Komisi v oblastech své působnosti a na požádání poskytovat vědeckou a technickou podporu při výkladu a posuzování stanovisek k hodnocení rizika;

d) zadávat vědecké studie nezbytné k plnění svého poslání;

e) vyhledávat, shromažďovat, uspořádávat, analyzovat a shrnovat vědecké a technické údaje v oblastech své působnosti;

f) přijímat opatření k identifikaci a charakterizaci nově vznikajících rizik v oblastech své působnosti;

g) vytvořit systém propojených sítí organizací, které působí v oblastech jeho působnosti, a zajistit fungování tohoto systému;

h) na žádost Komise poskytovat vědeckou a technickou pomoc v rámci postupů řízení rizika používaných Komisí v souvislosti s bezpečností potravin a krmiv;

i) na žádost Komise poskytovat v oblastech své působnosti vědeckou a technickou pomoc s cílem zdokonalit spolupráci mezi Společenstvím, kandidátskými zeměmi, mezinárodními organizacemi a třetími zeměmi;

j) zajišťovat, aby v oblastech jeho poslání dostávala veřejnost a zúčastněné osoby rychlé, spolehlivé, objektivní a srozumitelné informace;

k) nezávisle formulovat vlastní závěry a návrhy v otázkách týkajících se jeho poslání;

l) plnit jakékoli další úkoly v oblasti své působnosti, které mu zadá Komise.

ODDÍL 2

ORGANIZACE

Článek 24

Orgány úřadu

Úřad má tyto orgány:

a) správní radu;

b) výkonného ředitele a jeho zaměstnance;

c) poradní sbor;

d) vědecký výbor a vědecké komise.

Článek 25

Správní rada

1. Správní radu tvoří 14 členů, které jmenuje Rada po konzultaci s Evropským parlamentem ze seznamu vypracovaného Komisí a obsahujícího podstatně vyšší počet kandidátů než je počet členů, kteří mají být zvoleni, a dále jeden zástupce Komise. Čtyři z těchto členů musí mít zkušenost s působením v organizacích zastupujících spotřebitele a jiných zájmových skupinách v rámci potravinového řetězce.

Seznam vypracovaný Komisí se spolu s odpovídající dokumentací předkládá Evropskému parlamentu. Evropský parlament může co nejdříve, nejpozději však do tří měsíců od tohoto sdělení předložit své stanovisko Radě ke zvážení; Rada poté jmenuje správní radu.

Členové správní rady jsou jmenováni tak, aby byla zajištěna nejvyšší úroveň odborné kvalifikace, široký rozsah odpovídajících odborných znalostí a současně co největší zastoupení ze zeměpisného hlediska v rámci Unie.

2. Funkční období členů činí čtyři roky; členové mohou být jmenováni na jedno další funkční období. U poloviny členů však první funkční období činí šest let.

3. Správní rada přijme na návrh výkonného ředitele vnitřní předpis úřadu. Tento předpis se zveřejní.

4. Správní rada zvolí z řad svých členů svého předsedu na dvouleté období; může být zvolen opakovaně.

5. Správní rada přijme svůj jednací řád.

Pokud není stanoveno jinak, přijímají se rozhodnutí správní rady většinou jejích členů.

6. Správní rada se schází na svolání předsedy nebo na žádost alespoň třetiny svých členů.

7. Správní rada zajišťuje, aby úřad vykonával své poslání a plnil zadané úkoly v souladu s podmínkami stanovenými v tomto nařízení.

8. Každoročně do 31. ledna přijme správní rada pracovní program úřadu pro následující rok. Rovněž přijme víceletý program, který může být předmětem revize. Správní rada zajistí, aby tyto programy byly v souladu s legislativními a politickými prioritami Společenství v oblasti bezpečnosti potravin.

Každoročně do 30. března přijme správní rada souhrnnou zprávu o činnosti úřadu v uplynulém roce.

9. Správní rada přijme po obdržení souhlasu Komise a stanoviska Účetního dvora finanční nařízení úřadu, v němž zejména stanoví postup pro sestavování a plnění rozpočtu úřadu, v souladu s článkem 142 finančního nařízení ze dne 21. prosince 1977 o souhrnném rozpočtu Evropských společenství [1] a s legislativními požadavky týkajícími se šetření, která provádí Evropský úřad pro boj proti podvodům.

10. Výkonný ředitel se účastní schůzí správní rady bez práva hlasovat a zajišťuje sekretariát. Správní rada zve předsedu vědeckého výboru k účasti na svých schůzích bez práva hlasovat.

[1] Úř. věst. L 356, 31.12.1977, s. 1. Nařízení naposledy pozměněné nařízením (ES, ESUO, Euratom) č. 762/2001 (Úř. věst. L 111, 20.4.2001, s. 1).

Článek 26

Výkonný ředitel

1. Výkonného ředitele jmenuje správní rada ze seznamu kandidátů, který Komise předloží po ukončení otevřeného výběrového řízení zahájeného po výzvě k vyjádření zájmu, jež byla zveřejněna v *Úředním věstníku Evropských společenství* a v jiných sdělovacích prostředcích, na dobu pěti let a může jej jmenovat opakovaně. Před jmenováním je kandidát navržený správní radou vyzván, aby neprodleně učinil prohlášení před Evropským parlamentem a odpověděl na otázky členů této instituce. Výkonný ředitel může být odvolán z funkce většinou členů správní rady.

2. Výkonný ředitel je zákonným zástupcem úřadu a odpovídá za

a) běžné řízení úřadu;

b) přípravu návrhu pracovních programů úřadu po konzultaci s Komisí;

c) provádění pracovních programů a rozhodnutí přijatých správní radou;

d) zajišťování vhodné vědecké, technické a správní podpory vědeckému výboru a vědeckým komisím;

e) zajišťování plnění úkolů úřadu podle požadavků jejich uživatelů, zejména s ohledem na přiměřenost poskytovaných služeb a vynaloženého času;

f) přípravu výkazu příjmů a výdajů a plnění rozpočtu úřadu;

g) veškeré personální záležitosti;

h) navázání a udržování kontaktů s Evropským parlamentem a zajišťování pravidelného dialogu s jeho příslušnými výbory.

3. Každý rok předloží výkonný ředitel správní radě ke schválení

a) návrh souhrnné zprávy o všech činnostech úřadu za uplynulý rok;

b) návrh pracovních programů;

c) návrh roční účetní závěrky za uplynulý rok;

d) návrh rozpočtu na nadcházející rok.

Výkonný ředitel předloží souhrnnou zprávu a programy po jejich přijetí správní radou Evropskému parlamentu, Radě, Komisi a členským státům a zajistí jejich zveřejnění.

4. Výkonný ředitel schvaluje všechny finanční výdaje úřadu a podává správní radě zprávu o činnostech úřadu.

Článek 27

Poradní sbor

1. Poradní sbor tvoří zástupci příslušných subjektů v členských státech, které plní úkoly podobné úkolům úřadu, přičemž každý členský stát jmenuje jednoho zástupce. Zástupci mohou být zastupováni náhradníky, kteří jsou jmenováni současně se zástupci.

2. Členové poradního sboru nesmějí být členy správní rady.

3. Poradní sbor radí výkonnému řediteli při výkonu jeho povinností stanovených v tomto nařízení, zejména při přípravě návrhu pracovního programu úřadu. Výkonný ředitel může rovněž požádat poradní sbor o radu ve věci stanovení priorit při zadávání požadavků na poskytnutí vědeckých stanovisek.

4. Poradní sbor slouží jako mechanismus pro výměnu informací o potenciálních rizicích a sdílení poznatků. Zajišťuje úzkou spolupráci mezi úřadem a příslušnými subjekty v členských státech, zejména v těchto záležitostech:

a) zamezení dvojího provádění vědeckých studií ze strany úřadu a členských států podle článku 32;

b) v případech podle čl. 30 odst. 4, kdy jsou úřad a vnitrostátní subjekt povinny spolupracovat;

c) při podpoře fungování evropských sítí organizací působících v oblastech působnosti úřadu podle čl. 36 odst. 1;

d) v případech, kdy úřad nebo členský stát zaznamená nově vznikající riziko.

5. Poradnímu sboru předsedá výkonný ředitel. Sbor se schází pravidelně nejméně čtyřikrát za rok na svolání předsedy nebo na žádost alespoň třetiny svých členů. Jeho vnitřní postupy jsou stanoveny ve vnitřním předpisu úřadu a jsou zveřejněny.

6. Úřad poskytuje poradnímu sboru nezbytnou technickou a logistickou pomoc a zajišťuje pro jeho schůze sekretariát.

7. Zástupci útvarů Komise se mohou podílet na práci poradního sboru. Výkonný ředitel může přizvat k účasti na jeho činnosti zástupce Evropského parlamentu a jiných příslušných subjektů.

Projednává-li poradní sbor záležitosti uvedené v čl. 22 odst. 5 písm. b), mohou se zástupci příslušných subjektů v členských státech vykonávajících úkoly podobné úkolům uvedeným v čl. 22 odst. 5 písm. b) podílet na práci poradního sboru, přičemž každý členský stát jmenuje jednoho zástupce.

Článek 28

Vědecký výbor a vědecké komise

1. Vědecký výbor a stálé vědecké komise jsou příslušné pro poskytování vědeckých stanovisek úřadu, každý v rámci své oblasti působnosti, a v případě potřeby mají možnost pořádat veřejná slyšení.

2. Vědecký výbor odpovídá za celkovou koordinaci nezbytnou pro zajištění jednotného postupu při přípravě vědeckých stanovisek, zejména za přijetí pracovních postupů a harmonizaci pracovních metod. Vydává stanoviska k víceodvětvovým otázkám v působnosti více než jedné vědecké komise, jakož i k otázkám, které nespadají do působnosti žádné z vědeckých komisí.

V případě potřeby a zejména v případě otázek, které nespadají do působnosti žádné z vědeckých komisí, zřídí vědecký výbor pracovní skupiny. V takových případech se při přípravě vědeckých stanovisek opírá o odborné znalosti těchto pracovních skupin.

3. Vědecký výbor tvoří předsedové vědeckých komisí a šest nezávislých vědeckých odborníků, kteří nejsou členy žádné z vědeckých komisí.

4. Vědecké komise tvoří nezávislí vědečtí odborníci. Se zřízením úřadu se zřizují tyto vědecké komise:

a) komise pro potravinářské přídatné látky, látky určené k aromatizaci, pomocné látky a materiály přicházející do styku s potravinami;

b) komise pro přísady a produkty nebo pro látky používané v krmivech pro zvířata;

c) komise pro zdraví rostlin, pro přípravky na ochranu rostlin a rezidua přípravků na ochranu rostlin;

d) komise pro geneticky modifikované organismy;

e) komise pro dietetické výrobky, výživu a alergie;

f) komise pro biologická nebezpečí;

g) komise pro kontaminující látky v potravinovém řetězci;

h) komise pro zdraví a dobré životní podmínky zvířat.

Počet vědeckých komisí a jejich názvy může Komise na žádost úřadu přizpůsobit vědeckému a technickému vývoji postupem podle čl. 58 odst. 2.

5. Členy vědeckého výboru, kteří nejsou členy vědeckých komisí, a členy vědeckých komisí jmenuje správní rada na návrh výkonného ředitele na tříleté funkční období, s možností opakovaného jmenování, a to po výzvě k vyjádření zájmu zveřejněné v *Úředním věstníku Evropských společenství*, v předních vědeckých publikacích daného oboru a na internetové stránce úřadu.

6. Vědecký výbor a každá z vědeckých komisí volí z řad svých členů svého předsedu a dva místopředsedy.

7. Vědecký výbor a vědecké komise přijímají rozhodnutí většinou hlasů všech svých členů. Menšinové názory se uvádějí do zápisu.

8. Zástupci útvarů Komise mají právo účastnit se schůzí vědeckého výboru, vědeckých komisí a jejich pracovních skupin. Jsouli k tomu vyzváni, mohou podávat vysvětlení nebo informace, nesmějí však usilovat o ovlivnění jednání.

9. Postupy činnosti a spolupráce vědeckého výboru a vědeckých komisí jsou stanoveny ve vnitřním předpisu úřadu.

Tyto postupy se týkají zejména

a) počtu po sobě jdoucích funkčních období, na něž může být člen vědeckého výboru nebo vědecké komise jmenován;

b) počtu členů každé vědecké komise;

c) způsobu náhrady výdajů členů vědeckého výboru a vědeckých komisí;

d) způsobu, jakým se vědeckému výboru a vědeckým komisím zadávají úkoly a požadavky na vypracování vědeckých stanovisek;

e) zřízení a organizace pracovních skupin vědeckého výboru a vědeckých komisí a možnost účasti externích odborníků v těchto pracovních skupinách;

f) možnosti pozvat na schůze vědeckého výboru a vědeckých komisí pozorovatele;

g) možnosti pořádat veřejná slyšení.

ODDÍL 3

ZPŮSOB ČINNOSTI

Článek 29

Vědecká stanoviska

1. Úřad vydává vědecké stanovisko

a) na žádost Komise k jakékoli záležitosti v oblasti své působnosti a ve všech případech, kdy se v právních předpisech Společenství stanoví, že má být úřad konzultován;

b) z vlastního podnětu k záležitostem spadajícím do jeho působnosti.

Evropský parlament nebo členský stát mohou požádat úřad o vydání vědeckého stanoviska k záležitostem spadajícím do jeho působnosti.

2. K žádostem uvedeným v odstavci 1 se přiloží dokumentace vysvětlující vědeckou otázku, která má být projednána, jakož i zájem Společenství v této otázce.

3. Není-li lhůta pro vydání vědeckého stanoviska uvedena již v právních předpisech Společenství, vydá úřad vědecká stanoviska ve lhůtě uvedené v žádostech o stanoviska, s výjimkou řádně odůvodněných případů.

4. Jeli předloženo více žádostí o stejné stanovisko, není-li žádost v souladu s odstavcem 2 nebo není-li žádost jasná, může úřad žádost o stanovisko odmítnout nebo navrhnout změnu žádosti o stanovisko po konzultaci s daným orgánem nebo členským státem nebo státy, které žádost podaly. Orgánu nebo členskému státu nebo státům, které žádost podaly, se sdělí důvod zamítnutí žádosti.

5. Jestliže úřad již vydal vědecké stanovisko k věci uvedené v žádosti, může žádost odmítnout, pokud dojde k závěru, že neexistují žádné nové vědecké poznatky, které by byly důvodem pro přezkoumání. Orgánu nebo členskému státu nebo státům, které žádost podaly, se sdělí důvody zamítnutí žádosti.

6. Prováděcí pravidla k tomuto článku stanoví Komise po konzultaci s úřadem postupem podle čl. 58 odst. 2. V pravidlech se zejména stanoví

a) postup, jakým úřad vyřizuje žádosti, které jsou mu předloženy;

b) obecné zásady pro vědecké hodnocení látek, výrobků nebo postupů, které podle právních předpisů Společenství podléhají předchozímu povolení nebo zařazení do pozitivního seznamu, zejména v případech, kdy právní předpisy Společenství stanoví nebo umožňují, aby za tímto účelem žadatel předložil dokumentaci.

7. Vnitřní předpis úřadu stanoví požadavky na formát vědeckého stanoviska, na jeho zdůvodnění a zveřejnění.

Článek 30

Rozdílná vědecká stanoviska

1. Úřad dbá na to, aby včas odhalil všechny potenciální zdroje rozdílů mezi svými vědeckými stanovisky a vědeckými stanovisky, která formulují jiné subjekty plnící podobné úkoly.

2. Pokud úřad objeví potenciální zdroj rozdílů, spojí se s dotyčným orgánem, aby zajistil, že obě strany mají k dispozici veškeré významné vědecké informace, a aby určil, které vědecké otázky mohou být předmětem sporu.

3. Jeli zjištěna podstatná odlišnost názorů v případě vědeckých otázek a dotyčným subjektem je agentura Společenství nebo některý z vědeckých výborů Komise, jsou úřad a dotyčný subjekt povinny spolupracovat s cílem vyřešit rozdíly v názorech nebo předložit Komisi společný dokument, ve kterém objasní sporné vědecké otázky a uvedou problematické prvky v daných údajích. Tento dokument se zveřejní.

4. Jeli zjištěna podstatná odlišnost názorů v případě vědeckých otázek a dotyčným orgánem je subjekt členského státu, jsou úřad a dotyčný vnitrostátní subjekt povinny spolupracovat s cílem vyřešit rozdíly v názorech nebo vypracovat společný dokument, ve kterém objasní sporné vědecké otázky a uvedou problematické prvky v daných údajích. Tento dokument se zveřejní.

Článek 31

Vědecká a technická pomoc

1. Úřad může být Komisí požádán o vědeckou nebo technickou pomoc v jakékoli oblasti své působnosti. Úkol poskytnout vědeckou nebo technickou pomoc spočívá ve vědecké nebo technické práci, při níž se využívají uznávané vědecké nebo technické zásady a která nevyžaduje vědecké hodnocení vědeckým výborem nebo vědeckou komisí. Tyto úkoly mohou zahrnovat zejména pomoc Komisi při vytváření nebo hodnocení technických kritérií a pomoc Komisi při vytváření technických pokynů.

2. Požádáli Komise úřad o vědeckou nebo technickou pomoc, stanoví po dohodě s úřadem lhůtu, v níž musí být tento úkol splněn.

Článek 32

Vědecké studie

1. Úřad zadává vědecké studie nezbytné k plnění svého poslání a využije k tomu nejlepších dostupných nezávislých vědeckých zdrojů. Tyto studie se zadávají otevřeným a průhledným způsobem. Úřad usiluje o to, aby u výzkumných programů členských států nebo Společenství nedocházelo ke zdvojení činností, a podporuje spolupráci pomocí vhodné koordinace.

2. Úřad informuje Evropský parlament, Komisi a členské státy o výsledcích svých vědeckých studií.

Článek 33

Shromažďování údajů

1. Úřad vyhledává, shromažďuje, porovnává, analyzuje a shrnuje významné vědecké a technické údaje v oblastech své působnosti.

Tato činnost zahrnuje zejména shromažďování údajů týkajících se

a) spotřeby potravin a rizik, kterým jsou vystaveny osoby konzumující tyto potraviny;

b) výskytu a rozšíření biologického rizika;

c) kontaminujících látek v potravinách a krmivech;

d) reziduí.

2. Pro účely odstavce 1 úřad úzce spolupracuje se všemi organizacemi působícími v oblasti shromažďování údajů, včetně organizací z kandidátských zemí, třetích zemí nebo mezinárodních subjektů.

3. Členské státy přijmou nezbytná opatření, která jim umožní předat úřadu údaje, které shromáždily v oblastech uvedených v odstavcích 1 a 2.

4. Úřad předloží členským státům a Komisi vhodná doporučení, která umožní zlepšit technickou srovnatelnost údajů, které přijímá a analyzuje, s cílem dosáhnout konsolidace údajů na úrovni Společenství.

5. Do jednoho roku od vstupu tohoto nařízení v platnost zveřejní Komise soupis systémů shromažďování údajů, které existují na úrovni Společenství v oblastech působnosti úřadu.

Ve zprávě, jejíž součástí případně mohou být vhodné návrhy, se zejména uvede

a) úloha, která by měla být v každém systému úřadu přidělena, a změny nebo zlepšení, které jsou případně nezbytné pro to, aby úřad mohl ve spolupráci s členskými státy plnit své poslání;

b) nedostatky, které je třeba odstranit, aby úřad mohl na úrovni Společenství shromažďovat a shrnovat významné vědecké a technické údaje v oblastech své působnosti.

6. Úřad předloží výsledky své práce v oblasti shromažďování údajů Evropskému parlamentu, Komisi a členským státům.

Článek 34

Identifikace nově vznikajících rizik

1. Úřad vytvoří kontrolní postupy pro systematické vyhledávání, shromažďování, porovnávání a analyzování informací a údajů s cílem identifikovat nově vznikající rizika v oblastech své působnosti.

2. Pokud má úřad informace, na jejichž základě může usuzovat na nově vznikající vážné riziko, požádá členské státy, jiné agentury Společenství a Komisi o dodatečné informace. Členské státy, dotyčné agentury Společenství a Komise odpovídají neprodleně a předají všechny významné informace, které mají k dispozici.

3. Úřad použije všechny informace získané v rámci plnění svého poslání k identifikaci nově vznikajícího rizika.

4. Úřad předá hodnocení nově vznikajícího rizika a shromážděné informace o něm Evropskému parlamentu, Komisi a členským státům.

Článek 35

Systém včasné výměny informací

Máli úřad co nejlépe plnit svůj úkol týkající se sledování zdravotních a nutričních rizik spojených s potravinami, musí obdržet všechny zprávy předávané prostřednictvím systému včasné výměny informací. Analyzuje obsah těchto zpráv s cílem poskytnout Komisi a členským státům všechny informace nezbytné pro analýzu rizika.

Článek 36

Propojení organizací působících v oblastech působnosti úřadu

1. Úřad podporuje evropské propojení organizací působících v oblastech působnosti úřadu. Cílem tohoto propojení je zejména vytvořit rámec pro vědeckou spolupráci prostřednictvím koordinace činností, výměny informací, přípravy a provádění společných projektů a výměny odborných poznatků a osvědčených postupů v oblastech poslání úřadu.

2. Správní rada vypracuje na návrh výkonného ředitele seznam příslušných organizací jmenovaných členskými státy, které mohou úřadu pomáhat v jeho poslání, buď jednotlivě, nebo v rámci síťového propojení. Tento seznam se zveřejní. Úřad může těmto organizacím svěřit některé úkoly, zejména přípravné práce pro vědecká stanoviska, vědeckou a technickou pomoc, shromažďování údajů a identifikaci nově vznikajících rizik. U některých z těchto úkolů může existovat nárok na finanční podporu.

3. Prováděcí pravidla k odstavcům 1 a 2 stanoví Komise po konzultaci s úřadem postupem podle čl. 58 odst. 2. V těchto pravidlech budou zejména blíže určena kritéria pro zařazení instituce do seznamu příslušných organizací jmenovaných členskými státy, pravidla pro stanovení harmonizovaných požadavků na jakost a finanční ustanovení upravující finanční podporu.

4. Do jednoho roku od vstupu tohoto nařízení v platnost zveřejní Komise soupis systémů Společenství existujících v oblastech působnosti úřadu, v nichž se předpokládá, že členské státy budou vykonávat některé úkoly v oblasti vědeckého posuzování, zejména hodnocení dokumentace k vydání povolení. Ve zprávě, jejíž součástí jsou případně vhodné návrhy, se pro každý systém uvedou zejména změny nebo zlepšení, které jsou případně nezbytné pro to, aby úřad mohl ve spolupráci s členskými státy plnit své poslání.

ODDÍL 4

NEZÁVISLOST, PRŮHLEDNOST, DŮVĚRNOST A SDĚLOVÁNÍ

Článek 37

Nezávislost

1. Členové správní rady, členové poradního sboru a výkonný ředitel se zaváží, že budou jednat nezávisle a ve veřejném zájmu.

K tomuto účelu učiní závazné prohlášení a prohlášení o zájmech, v němž uvedou, že neexistují žádné zájmy, které by mohly být považovány za újmu jejich nezávislosti, nebo veškeré přímé nebo nepřímé zájmy, které by mohly být považovány za újmu jejich nezávislosti. Tato prohlášení musí činit každý rok písemnou formou.

2. Členové vědeckého výboru a vědeckých komisí se musí zavázat, že budou jednat nezávisle na jakýchkoli vnějších vlivech.

K tomuto účelu učiní závazné prohlášení a prohlášení o zájmech, v němž uvedou, že neexistují žádné zájmy, které by mohly být považovány za újmu jejich nezávislosti, nebo veškeré přímé nebo nepřímé zájmy, které by mohly být považovány za újmu jejich nezávislosti. Tato prohlášení musí činit každý rok písemnou formou.

3. Členové správní rady, výkonný ředitel, členové poradního sboru, členové vědeckého výboru a vědeckých komisí a externí odborníci působící v pracovních skupinách uvedou na každé schůzi všechny zájmy, které by s ohledem na body programu mohly být považovány za újmu jejich nezávislosti.

Článek 38

Průhlednost

1. Úřad zajistí, aby vykonával svou činnost s vysokou mírou průhlednosti. Neprodleně zveřejní zejména

a) programy jednání a zápisy ze schůzí vědeckého výboru a vědeckých komisí;

b) stanoviska vědeckého výboru a vědeckých komisí ihned po jejich přijetí, vždy společně s menšinovými názory;

c) aniž jsou dotčeny články 39 a 41, informace, z nichž stanoviska vycházejí;

d) každoroční prohlášení o zájmech učiněná členy správní rady, výkonným ředitelem, členy poradního sboru a členy vědeckého výboru a vědeckých komisí, jakož i prohlášení o zájmech učiněná k bodům programu na schůzích;

e) výsledky svých vědeckých studií;

f) výroční zprávu o své činnosti;

g) žádosti o vědecké stanovisko, které podal Evropský parlament, Komise nebo členské státy a které byly zamítnuty nebo změněny, a důvody jejich zamítnutí nebo změny.

2. Schůze správní rady jsou veřejné, pokud se na návrh výkonného ředitele u některých administrativních otázek na pořadu jednání nerozhodne jinak; správní rada může povolit zástupcům spotřebitelů nebo jiným zúčastněným osobám, aby se podíleli na některých činnostech úřadu jako pozorovatelé.

3. Úřad ve svém vnitřním předpisu stanoví praktická opatření pro používání pravidel průhlednosti uvedených v odstavcích 1 a 2.

Článek 39

Důvěrnost

1. Odchylně od článku 38 úřad nesděluje třetím osobám důvěrné informace, které obdrží a u nichž je požadováno a odůvodněno důvěrné zacházení, s výjimkou informací, které musí být zveřejněny za účelem ochrany veřejného zdraví, pokud to vyžadují okolnosti.

2. Členové správní rady, výkonný ředitel, členové vědeckého výboru a vědeckých komisí a externí odborníci působící v jejich pracovních skupinách, členové poradního sboru a zaměstnanci úřadu jsou povinni i po odchodu ze svých funkcí zachovávat důvěrnost podle článku 287 Smlouvy.

3. Závěry vědeckých stanovisek předložených úřadem, které se týkají předvídatelných účinků na zdraví, nemohou být v žádném případě důvěrné.

4. Úřad ve svém vnitřním předpisu stanoví praktická opatření pro zavedení pravidel důvěrnosti podle odstavců 1 a 2.

Článek 40

Sdělování ze strany úřadu

1. Úřad z vlastního podnětu sděluje informace týkající se oblastí své působnosti, aniž je dotčena pravomoc Komise sdělovat svá rozhodnutí týkající se řízení rizika.

2. Úřad zajistí, aby byly veřejnosti a dalším zúčastněným osobám včas poskytovány objektivní, spolehlivé a snadno přístupné informace, zejména pokud jde o výsledky jeho práce. Pro dosažení těchto cílů úřad připraví a rozšíří informační materiál určený široké veřejnosti.

3. Úřad jedná v úzké spolupráci s Komisí a členskými státy s cílem podpořit nezbytný soulad v procesu sdělování o riziku. Úřad zveřejňuje v souladu s článkem 38 všechna stanoviska, která vydá.

4. Úřad zajistí odpovídající spolupráci s příslušnými subjekty v členských státech a s dalšími zúčastněnými osobami při veřejných informačních kampaních.

Článek 41

Přístup k dokumentům

1. Úřad zajistí, aby k dokumentům, které má v držení, měla přístup široká veřejnost.

2. Správní rada přijme na návrh výkonného ředitele předpisy pro přístup k dokumentům uvedeným v odstavci 1, přičemž plně zohlední obecné zásady a podmínky upravující právo na přístup k dokumentům orgánů Společenství.

Článek 42

Spotřebitelé, výrobci a jiné zúčastněné osoby

Úřad naváže účinné kontakty se zástupci spotřebitelů, zástupci výrobců, zpracovateli a dalšími zúčastněnými osobami.

ODDÍL 5

FINANČNÍ USTANOVENÍ

Článek 43

Přijetí rozpočtu úřadu

1. Příjmy úřadu tvoří příspěvky Společenství a států, s nimiž Společenství uzavřelo dohody ve smyslu článku 49 a poplatky za publikace, konference, vzdělávací akce a další podobné činnosti, které úřad zajišťuje.

2. Výdaje úřadu zahrnují personální náklady, správní náklady, náklady na infrastrukturu a provozní náklady, jakož i náklady vyplývající ze smluv uzavřených s třetími osobami nebo z finanční podpory uvedené v článku 36.

3. V dostatečném předstihu přede dnem uvedeným v odstavci 5 připraví výkonný ředitel odhad příjmů a výdajů úřadu na nadcházející rozpočtový rok a předloží jej správní radě spolu s předběžným plánem pracovních míst.

4. Příjmy a výdaje musí být v rovnováze.

5. Každoročně nejpozději do 31. března přijme správní rada návrh rozpočtu, včetně plánu pracovních míst a předběžného pracovního programu, a předá jej Komisi a státům, se kterými Společenství uzavřelo dohody ve smyslu článku 49. Na základě tohoto návrhu zanese Komise odpovídající odhady do předběžného návrhu souhrnného rozpočtu Evropské unie, který předloží Radě podle článku 272 Smlouvy.

6. Po přijetí souhrnného rozpočtu Evropské unie rozpočtovým orgánem přijme správní rada konečný rozpočet a pracovní program úřadu a podle potřeby je upraví podle příspěvku Společenství. Neprodleně je předá Komisi a rozpočtovému orgánu.

Článek 44

Plnění rozpočtu úřadu

1. Za plnění rozpočtu úřadu odpovídá výkonný ředitel.

2. Kontrolu závazků a platby všech výdajů a kontrolu zjišťování a inkasa všech příjmů úřadu provádí finanční kontrolor Komise.

3. Každoročně nejpozději do 31. března předloží výkonný ředitel Komisi, správní radě a Účetnímu dvoru podrobné účetní výkazy všech příjmů a výdajů za uplynulý rozpočtový rok.

Účetní dvůr přezkoumá účty podle článku 248 Smlouvy. Každoročně zveřejní zprávu o činnosti úřadu.

4. Evropský parlament udělí na doporučení Rady výkonnému řediteli úřadu absolutorium za plnění rozpočtu.

Článek 45

Poplatky vybírané úřadem

Do tří let po vstupu tohoto nařízení v platnost zveřejní Komise po konzultaci s úřadem, členskými státy a zúčastněnými osobami zprávu o tom, zda je možné a účelné předložit legislativní návrh, v rámci spolurozhodovacího postupu a v souladu se Smlouvou, týkající se dalších služeb poskytovaných úřadem.

ODDÍL 6

OBECNÁ USTANOVENÍ

Článek 46

Právní subjektivita a výsady

1. Úřad má právní subjektivitu. V každém z členských států má nejširší způsobilost k právům a právním úkonům, jakou jejich vnitrostátní právo přiznává právnickým osobám. Zejména může nabývat a zcizovat movitý i nemovitý majetek a vystupovat před soudem.

2. Na úřad se vztahuje Protokol o výsadách a imunitách Evropských společenství.

Článek 47

Odpovědnost

1. Smluvní odpovědnost úřadu se řídí právem rozhodným pro danou smlouvu. Soudní dvůr Evropských společenství je příslušný pro rozhodování na základě rozhodčí doložky obsažené ve smlouvách uzavíraných úřadem.

2. V případě mimosmluvní odpovědnosti nahradí úřad v souladu s obecnými zásadami společnými právním řádům členských států škody způsobené jím nebo jeho zaměstnanci při výkonu jejich funkce. Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat ve všech sporech týkajících se náhrady těchto škod.

3. Osobní odpovědnost zaměstnanců vůči úřadu se řídí předpisy použitelnými pro zaměstnance úřadu.

Článek 48

Zaměstnanci

1. Na zaměstnance úřadu se vztahují pravidla a předpisy použitelné pro úředníky a ostatní zaměstnance Evropských společenství.

2. Ve vztahu ke svým zaměstnancům má úřad pravomoci, které byly přeneseny na orgán oprávněný ke jmenování.

Článek 49

Účast třetích zemí

Úřad je otevřený účasti zemí, které uzavřely s Evropským společenstvím dohody, na jejichž základě přijaly a uplatňují právní předpisy Společenství v oblasti spadající do působnosti tohoto nařízení.

V rámci odpovídajících ustanovení těchto dohod se stanoví pravidla týkající se zejména povahy, rozsahu a způsobu účasti těchto zemí na práci úřadu, zahrnující pravidla pro účast v sítích provozovaných úřadem, zařazení do seznamu příslušných organizací, kterým může úřad svěřit určité úkoly, finanční příspěvky a zaměstnance.

KAPITOLA IV

SYSTÉM VČASNÉ VÝMĚNY INFORMACÍ, ŘÍZENÍ KRIZÍ A MIMOŘÁDNÉ SITUACE

ODDÍL 1

SYSTÉM VČASNÉ VÝMĚNY INFORMACÍ

Článek 50

Systém včasné výměny informací

1. Zřizuje se systém včasné výměny informací ve formě sítě pro oznamování přímého nebo nepřímého rizika pro lidské zdraví pocházejícího z potraviny nebo krmiva. V systému jsou zastoupeny členské státy, Komise a úřad. Členské státy, Komise a úřad určí svá kontaktní místa, která budou členy sítě. Za správu sítě odpovídá Komise.

2. Máli člen sítě informaci o tom, že existuje vážné přímé nebo nepřímé riziko pro lidské zdraví vyplývající z potraviny nebo krmiva, je tato informace neprodleně oznámena Komisi prostřednictvím systému včasné výměny informací. Komise tuto informaci neprodleně poskytne členům sítě.

Úřad může doplnit toto oznámení o jakoukoli vědeckou nebo technickou informaci, která členským státům umožní přijmout rychlé a vhodné opatření v rámci řízení rizika.

3. Aniž jsou dotčeny ostatní právní předpisy Společenství, členské státy neprodleně oznámí Komisi prostřednictvím systému včasné výměny informací

a) všechna opatření, která přijmou s cílem omezit uvádění potraviny nebo krmiva na trh nebo prosadit jejich stažení z trhu nebo zpětné převzetí, pokud již byly dodány spotřebitelům, z důvodu ochrany lidského zdraví před rizikem, které vyžaduje rychlé jednání;

b) všechna doporučení profesionálním hospodářským subjektům nebo dohody s nimi uzavřené, které mají za cíl na základě dobrovolnosti nebo povinnosti dosáhnout toho, aby se z důvodu vážného rizika pro lidské zdraví vyžadujícího rychlé jednání zabránilo uvedení určité potraviny nebo krmiva na trh nebo jejich případnému užití nebo aby toto uvedení na trh či užití bylo omezeno nebo aby se na ně vztahovaly zvláštní podmínky;

c) všechny případy odmítnutí šarže, kontejneru nebo nákladu potravin nebo krmiv příslušným orgánem na hraničním přechodu v Evropské unii, které souvisí s přímým nebo nepřímým rizikem pro lidské zdraví.

Kromě tohoto oznámení se podrobně vysvětlí důvody zásahu příslušných orgánů členského státu, v němž bylo oznámení vydáno. Krátce po oznámení musí následovat doplňující informace, zejména v případě, že došlo ke změně nebo zrušení opatření, jež byla předmětem oznámení.

Komise neprodleně předá členům sítě oznámení a doplňující informace, které obdržela podle prvního a druhého pododstavce.

Pokud příslušný orgán odmítne na hraničním přechodu v Evropské unii určitou šarži, kontejner nebo náklad, uvědomí o tom Komise neprodleně všechny hraniční přechody v Evropské unii a třetí zemi původu.

4. Pokud jsou do třetí země odeslány potraviny nebo krmivo, které byly předmětem oznámení v rámci systému včasné výměny informací, sdělí Komise této zemi odpovídající informace.

5. Po obdržení oznámení a doplňujících informací předávaných v rámci systému včasné výměny informací členské státy neprodleně informují Komisi o podniknutých krocích nebo přijatých opatřeních. Komise tyto informace neprodleně předá členům sítě.

6. Účast v systému včasné výměny informací může být otevřena kandidátským zemím, třetím zemím nebo mezinárodním organizacím na základě dohod mezi Společenstvím a těmito zeměmi nebo mezinárodními organizacemi v souladu s postupy stanovenými v těchto dohodách. Tyto dohody musí být založeny na vzájemnosti a musí obsahovat ustanovení o důvěrnosti rovnocenná těm, která jsou použitelná ve Společenství.

Článek 51

Prováděcí opatření

Prováděcí opatření k článku 50 přijme Komise po projednání s úřadem postupem podle čl. 58 odst. 2. V těchto opatřeních se zejména stanoví zvláštní podmínky a postupy použitelné pro předávání oznámení a doplňujících informací.

Článek 52

Pravidla důvěrnosti pro systém včasné výměny informací

1. Informace, kterými disponují členové sítě a které se týkají rizika, jež pro lidské zdraví představují potraviny a krmiva, se obvykle zveřejňují v souladu s informační zásadou stanovenou v článku 10. Obecně musí mít veřejnost přístup k informacím o totožnosti výrobku, povaze rizika a o přijatých opatřeních.

Členové sítě však přijmou nezbytná opatření s cílem zajistit, aby jejich spolupracovníci a zaměstnanci nesměli poskytovat informace získané pro účely tohoto oddílu, které vzhledem ke své povaze podléhají v řádně odůvodněných případech profesnímu tajemství; výjimkou jsou informace, které musí být zveřejněny za účelem ochrany lidského zdraví, pokud to okolnosti vyžadují.

2. Ochrana profesního tajemství nebrání tomu, aby byly příslušným orgánům předávány informace týkající se účinnosti dozoru nad trhem a činnosti vedoucí k prosazení pravidel v oblasti potravin a krmiv. Orgány získávající informace, které jsou profesním tajemstvím, zajistí v souladu s odstavcem 1 jejich ochranu.

ODDÍL 2

MIMOŘÁDNÉ SITUACE

Článek 53

Mimořádná opatření u potravin a krmiv pocházejících ze Společenství nebo dovezených ze třetí země

1. Pokud je zřejmé, že potraviny nebo krmivo pocházející ze Společenství nebo dovezené ze třetí země mohou představovat vážné riziko pro lidské zdraví, zdraví zvířat nebo životní prostředí, a pokud se nelze s tímto rizikem úspěšně vypořádat pomocí opatření přijatých dotyčným členským státem nebo státy, přijme Komise neprodleně postupem podle čl. 58 odst. 2 z vlastního podnětu nebo na žádost členského státu a podle závažnosti situace jedno nebo více z těchto opatření:

a) v případě potravin nebo krmiv pocházejících ze Společenství:

   i) pozastavení uvádění dotyčných potravin na trh nebo jejich používání;

   ii) pozastavení uvádění dotyčných krmiv na trh nebo jejich používání;

   iii) stanovení zvláštních podmínek pro dotyčné potraviny nebo krmiva;

   iv) jakékoli jiné vhodné dočasné opatření;

b) v případě potravin nebo krmiv dovezených ze třetí země:

   i) pozastavení dovozu dotyčných potravin nebo krmiv z celého území dotyčné třetí země nebo z části jejího území, popřípadě z třetí země tranzitu;

   ii) stanovení zvláštních podmínek pro dotyčné potraviny nebo krmiva dovážené z celého území dotyčné třetí země nebo z části jejího území;

   iii) jakékoli jiné vhodné dočasné opatření.

2. V mimořádných situacích však může Komise dočasně přijmout opatření podle odstavce 1 po konzultaci s dotyčným členským státem nebo státy a po informování ostatních členských států.

Co nejdříve, nejpozději však do deseti pracovních dnů musí být přijatá opatření potvrzena, změněna, zrušena nebo rozšířena postupem podle čl. 58 odst. 2 a důvody pro rozhodnutí Komise musí být neprodleně zveřejněny.

Článek 54

Jiná mimořádná opatření

1. Jestliže členský stát úředně informuje Komisi o nutnosti přijmout mimořádná opatření a Komise nepřijme žádné opatření podle článku 53, může členský stát přijmout dočasná ochranná opatření. V tom případě o tom neprodleně uvědomí ostatní členské státy a Komisi.

2. Do deseti pracovních dnů předloží Komise tuto záležitost postupem podle čl. 58 odst. 2 výboru zřízenému podle čl. 58 odst. 1 s cílem prodloužit, změnit nebo zrušit dočasná vnitrostátní ochranná opatření.

3. Členský stát může zachovat svá dočasná vnitrostátní ochranná opatření do doby, než budou přijata opatření Společenství.

ODDÍL 3

ŘÍZENÍ KRIZÍ

Článek 55

Obecný plán řízení krizí

1. V úzké spolupráci s úřadem a členskými státy vypracuje Komise obecný plán řízení krizí v oblasti bezpečnosti potravin a krmiv (dále jen „obecný plán“).

2. Obecný plán stanoví typy situací představující přímá nebo nepřímá rizika pro lidské zdraví spojená s potravinami nebo krmivy, kterým pravděpodobně nemohou stávající opatření předejít, odstranit je či omezit na přijatelnou úroveň nebo která nelze odpovídajícím způsobem řešit pouhým použitím článků 53 a 54.

Obecný plán rovněž stanoví praktické postupy nezbytné k řízení krize, včetně použitelných zásad průhlednosti a komunikační strategie.

Článek 56

Krizová jednotka

1. Aniž je dotčen úkol Komise zajistit uplatňování právních předpisů Společenství, pokud zjistí, že existuje situace představující vážné, přímé nebo nepřímé riziko pro lidské zdraví spojené s potravinou nebo krmivem, kterému pravděpodobně nemohou stávající předpisy předejít a které není těmito předpisy vyloučeno nebo omezeno nebo které nelze dostatečně řešit pouhým použitím článků 53 a 54, oznámí tuto skutečnost neprodleně členským státům a úřadu.

2. Komise neprodleně zřídí krizovou jednotku, na jejíž činnosti se úřad podílí a které v případě potřeby poskytuje vědeckou a technickou pomoc.

Článek 57

Úkoly krizové jednotky

1. Krizová jednotka je odpovědná za shromažďování a vyhodnocování všech významných informací a za stanovení dostupných možností, jak co nejúčinněji a nejrychleji předejít riziku pro lidské zdraví, vyloučit je nebo omezit na přijatelnou úroveň.

2. Krizová jednotka může požádat o pomoc kteroukoli veřejnou nebo soukromou osobu, jejíž odborné znalosti považuje za nezbytné pro účinné řízení krize.

3. Krizová jednotka informuje veřejnost o existujících rizicích a o přijatých opatřeních.

KAPITOLA V

POSTUPY A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

ODDÍL 1

VÝBOR A POSTUPY ZPROSTŘEDKOVÁNÍ

Článek 58

Výbor

1. Komisi je nápomocen Stálý výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat (dále jen „výbor“) složený ze zástupců členských států, kterému předsedá zástupce Komise. Výbor pracuje v sekcích, které se zabývají všemi významnými záležitostmi.

2. Odkazujeli se na tento odstavec, použije se postup podle článku 5 rozhodnutí 1999/468/ES v souladu s články 7 a 8 zmíněného rozhodnutí.

3. Doba uvedená v čl. 5 odst. 6 rozhodnutí 1999/468/ES je tři měsíce.

Článek 59

Funkce, jejímž výkonem je výbor pověřen

Výbor vykonává funkce, které pro něj stanoví toto nařízení a jiné odpovídající právní předpisy Společenství, v případech a za podmínek uvedených v těchto předpisech. Může rovněž zkoumat jakoukoli otázku v oblasti působnosti těchto předpisů, buď z podnětu předsedy, nebo na písemnou žádost jednoho z jeho členů.

Článek 60

Postup zprostředkování

1. Aniž je dotčeno použití jiných předpisů Společenství, jeli členský stát toho názoru, že opatření přijaté jiným členským státem v oblasti bezpečnosti potravin není slučitelné s tímto nařízením nebo může mít vliv na fungování vnitřního trhu, předloží záležitost Komisi, která neprodleně uvědomí dotyčný druhý členský stát.

2. Oba dotyčné členské státy a Komise vynaloží veškeré úsilí, aby problém vyřešily. Nedojdeli k dohodě, může Komise požádat úřad o stanovisko k jakékoli sporné vědecké otázce. Podmínky takové žádosti a lhůta, v níž má úřad vydat stanovisko, se stanoví vzájemnou dohodou mezi Komisí a úřadem po konzultaci s oběma dotyčnými členskými státy.

ODDÍL 2

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 61

Ustanovení o přezkumu

1. Před 1. lednem 2005 a poté každých šest let úřad nechá ve spolupráci s Komisí vyhotovit nezávislé externí hodnocení výsledků, kterých dosáhl, na základě zmocnění stanoveného správní radou po dohodě s Komisí. V tomto hodnocení se posuzují pracovní postupy úřadu a jejich dopad. V hodnocení jsou zohledněny názory zúčastněných osob jak na úrovni Společenství, tak na vnitrostátní úrovni.

Správní rada úřadu prozkoumá závěry hodnocení a předloží Komisi nezbytná doporučení, pokud jde o změny v úřadu a v jeho způsobu práce. Hodnocení a doporučení se zveřejní.

2. Před 1. lednem 2005 Komise zveřejní zprávu o zkušenostech získaných při provádění kapitoly IV oddílů 1 a 2.

3. Zprávy a doporučení uvedené v odstavcích 1 a 2 se předkládají Radě a Evropskému parlamentu.

Článek 62

Odkazy na Evropský úřad pro bezpečnost potravin a na Stálý výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat

1. Všechny odkazy na Vědecký výbor pro potraviny, Vědecký výbor pro výživu zvířat, Vědecký veterinární výbor, Vědecký výbor pro pesticidy, Vědecký výbor pro rostliny a Vědecký řídící výbor se v právních předpisech Společenství nahrazují odkazem na Evropský úřad pro bezpečnost potravin.

2. Všechny odkazy na Stálý výbor pro potraviny, Stálý výbor pro krmiva a Stálý veterinární výbor se v právních předpisech Společenství nahrazují odkazem na Stálý výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat.

Všechny odkazy na Stálý fytosanitární výbor ve směrnicích 76/895/EHS, 86/362/EHS, 86/363/EHS, 90/642/EHS a 91/414/EHS, které se týkají přípravků na ochranu rostlin a stanovení maximálních limitů reziduí, jakož i v právních předpisech Společenství vycházejících z těchto směrnic se nahrazují odkazem na Stálý výbor pro potravinový řetězec a zdraví zvířat.

3. Pro účely odstavců 1 a 2 se „právními předpisy Společenství" rozumějí všechna nařízení, směrnice a rozhodnutí Společenství.

4. Zrušují se rozhodnutí 68/361/EHS, 69/414/EHS a 70/372/EHS.

Článek 63

Pravomoc Evropské agentury pro hodnocení léčivých přípravků

Toto nařízení se použije, aniž jsou dotčeny pravomoci Evropské agentury pro hodnocení léčivých přípravků stanovené nařízením (EHS) č. 2309/93, nařízením (EHS) č. 2377/90, směrnicí Rady 75/319/EHS [1] a směrnicí Rady 81/851/EHS [2].

Článek 64

Zahájení činnosti úřadu

Úřad zahájí činnost dnem 1. ledna 2002.

Článek 65

Vstup v platnost

Toto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropských společenství*.

Články 11 a 12 a články 14 až 20 se použijí ode dne 1. ledna 2005.

Články 29, 56, 57 a 60 a čl. 62 odst. 1 se použijí ode dne jmenování členů vědeckého výboru a vědeckých komisí, jež bude oznámeno prostřednictvím sdělení zveřejněného v řadě C Úředního věstníku.

Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

V Bruselu dne 28. ledna 2002.

Za Evropský parlament	*Za Radu*
předseda	*předseda*
P. COX	J. PIQUÉ I CAMPS

[1] Úř. věst. L 147, 9.6.1975, s. 13. Směrnice ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES (Úř. věst. L 311, 28.11.2001, s. 67).

[2] Úř. věst. L 317, 6.11.1981, s. 1. Směrnice ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/82/ES (Úř. věst. L 311, 28.11.2001, s. 1).